
Vergaderjaar 2012–2013

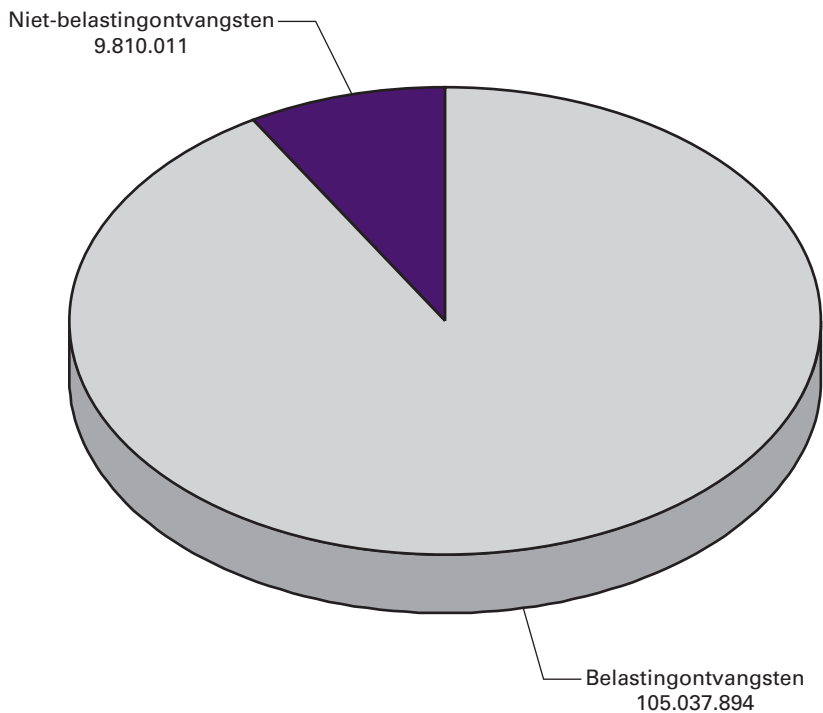
33 605 IXB

**Jaarverslag en slotwet van het Ministerie van
Financiën 2012**

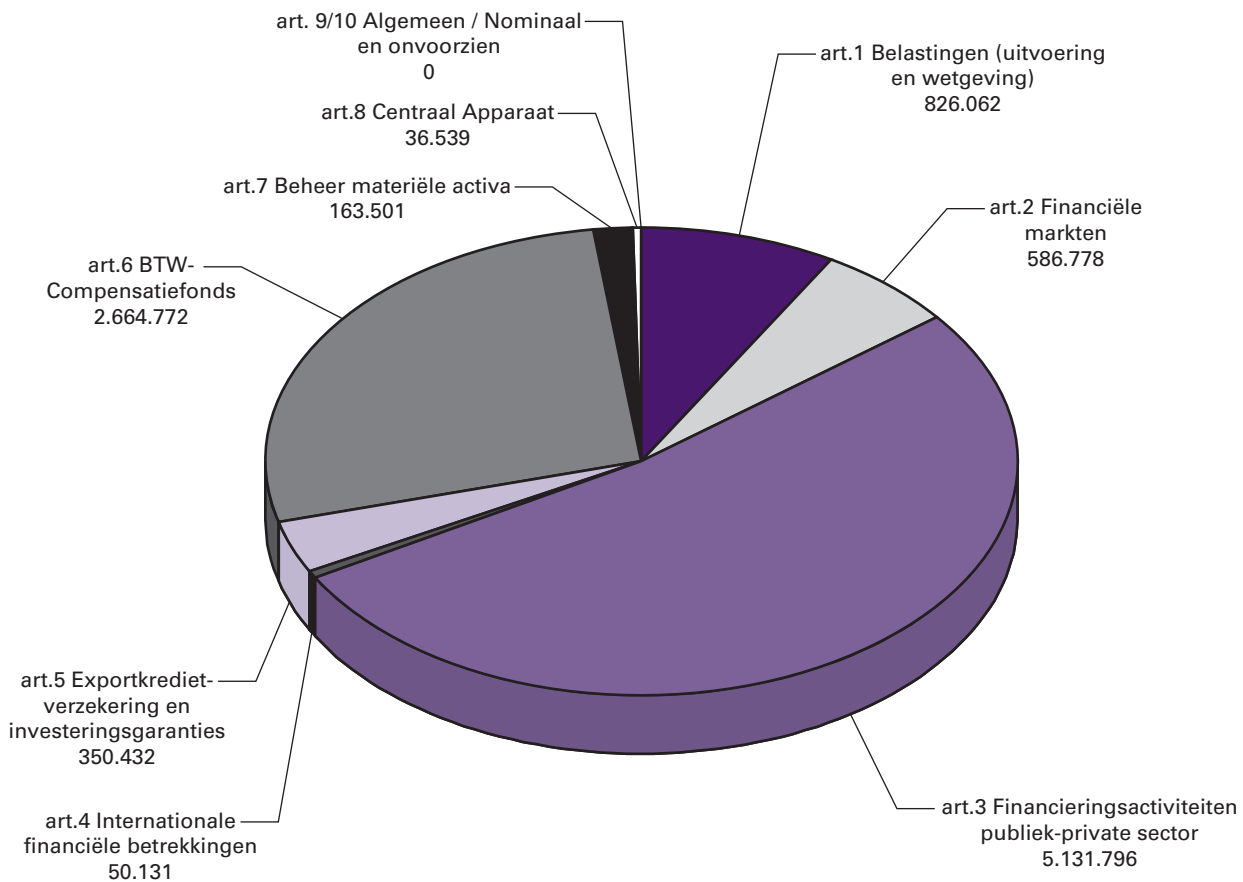
Nr. 1

JAARVERSLAG VAN HET MINISTERIE VAN FINANCIËN (IXB)
Aangeboden 15 mei 2013

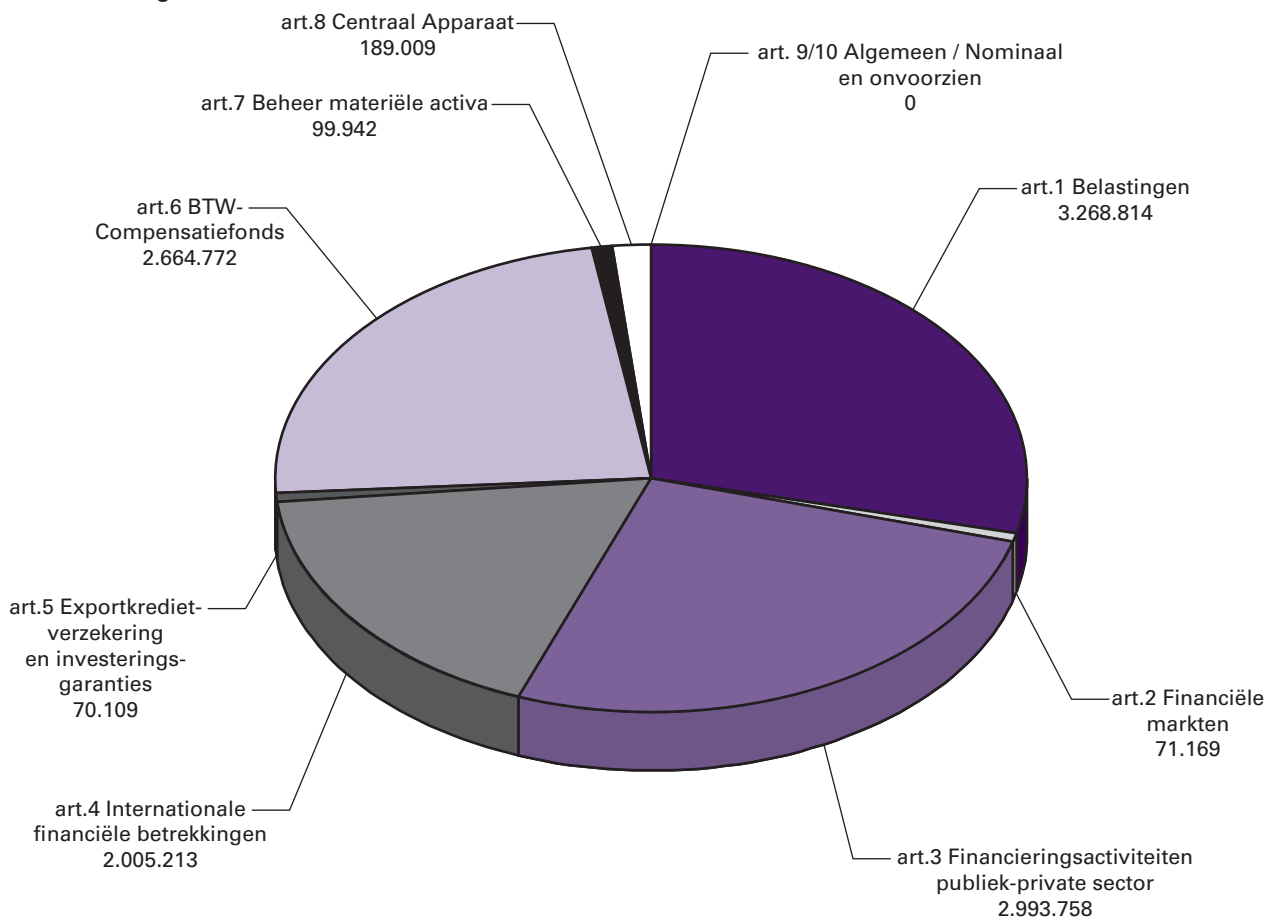
Aandeel in ontvangsten IXB (x € 1.000)

Aandeel in niet-belastingontvangsten IXB (x € 1.000)

Aandeel in uitgaven IXB (x € 1.000)

Inhoudsopgave

	blz.
A. ALGEMEEN	7
1. AANBIEDING EN DECHARGEVERLENING	7
2. LEESWIJZER	11
B. BELEIDSVERSLAG	13
3. BELEIDSPRIORITEITEN	13
3.1 Ontwikkeling, inzet en effectief beheer van instrumenten in het kader van de krediet- en schulden crisis	13
3.2 Verantwoording beleidsprioriteiten	20
4. BELEIDSARTIKELEN	31
4.1 Belastingen	31
4.2 Financiële Markten	48
4.3 Financieringsactiviteiten publiek-private sector	53
4.4 Internationale Financiële Betrekkingen	69
4.5 Exportkredietverzekeringen en investeringsgaranties	75
4.6 BTW-compensatiefonds	80
4.7 Beheer Materiële Activa	84
5. NIET BELEIDSARTIKELEN	89
5.1 Apparaat kerndepartement	89
5.2 Algemeen	91
5.3 Nominaal en onvoorzien	91
6. BEDRIJFSVOERINGPARAGRAAF	92
C. JAARREKENING	97
7. VERANTWOORDINGSSTAAT	97
8. SALDIBALANS	99
9. BATEN-LASTENDIENSTEN	114
9.1 Domeinen Roerende Zaken	114
9.2 Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf (RVOB)	123
D. BIJLAGEN	130
BIJLAGE 1: Toezichtrelaties ZBO's/RWT's	130
BIJLAGE 2: Overzicht niet-financiële informatie over inkoop van adviseurs en tijdelijk personeel (inhuur externen)	135
BIJLAGE 3: Afgerond evaluatie- en overig onderzoek	136

A. ALGEMEEN

1. AANBIEDING EN DECHARGEVERLENING

Aan de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer van de Staten-Generaal

Hierbij bied ik, mede namens de staatssecretaris van Financiën en de minister van Wonen en Rijksdienst, het departementale jaarverslag van het Ministerie van Financiën (IXB) over het jaar 2012 aan.

Onder verwijzing naar de artikelen 63 en 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verzoek ik de beide Kamers van de Staten-Generaal de minister van Financiën decharge te verlenen over het in het jaar 2012 gevoerde financiële beheer.

Ten behoeve van de oordeelsvorming van de Staten-Generaal over dit verzoek tot dechargeverlening is door de Algemene Rekenkamer als externe controleur op grond van artikel 82 van de Comptabiliteitswet 2001 een rapport opgesteld. Dit rapport wordt separaat door de Algemene Rekenkamer aan de Staten-Generaal aangeboden. Het rapport bevat de bevindingen en het oordeel van de Rekenkamer met betrekking tot:

- a. Het gevoerde financieel beheer en materieelbeheer;
- b. De ten behoeve dat beheer bijgehouden administraties;
- c. De financiële informatie in het jaarverslag;
- d. De betrokken saldibalans;
- e. De totstandkoming van de informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering;
- f. De in het jaarverslag opgenomen informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering.

Bij het besluit tot dechargeverlening dienen verder de volgende, wettelijk voorgeschreven, stukken te worden betrokken:

- a. Het Financieel jaarverslag van het Rijk over 2012;
- b. Het voorstel van de slotwet over 2012 dat met het onderhavige jaarverslag samenhangt;
- c. Het rapport van de Algemene Rekenkamer met betrekking tot het onderzoek van de centrale administratie van 's Rijks schatkist en van het Financieel jaarverslag van het Rijk;
- d. De verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer met betrekking tot de in het Financieel jaarverslag van het Rijk over 2012 opgenomen rekening van uitgaven en ontvangsten van het Rijk over 2012 alsmede met betrekking tot de Saldibalans van het Rijk over 2012 (de verklaring van goedkeuring, bedoeld in artikel 83, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001).

Het besluit tot dechargeverlening kan niet worden genomen, voordat de betrokken slotwet is aangenomen en voordat de verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer is ontvangen.

De minister van Financiën,
J.R.V.A. Dijsselbloem

Dechargeverlening door de Tweede Kamer

Onder verwijzing naar artikel 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verklaart de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal dat de Tweede Kamer aan het hiervoor gedane verzoek tot dechargeverlening tegemoet is gekomen door een daartoe strekkend besluit, genomen in de vergadering van

De voorzitter van de Tweede Kamer,

Handtekening:

Datum:

Op grond van artikel 64, tweede lid van de Comptabiliteitswet 2001 wordt dit originele exemplaar van het onderhavige jaarverslag, na ondertekening van de hierboven opgenomen verklaring, ter behandeling doorgezonden aan de voorzitter van de Eerste Kamer.

Dechargeverlening door de Eerste Kamer

Onder verwijzing naar artikel 64 van de Comptabiliteitswet 2001 verklaart de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal dat de Eerste Kamer aan het hiervoor gedane verzoek tot dechargeverlening tegemoet is gekomen door een daartoe strekkend besluit, genomen in de vergadering van

De voorzitter van de Eerste Kamer,

Handtekening:

Datum:

Op grond van artikel 64, derde lid van de Comptabiliteitswet 2001 wordt dit originele exemplaar van het onderhavige jaarverslag, na ondertekening van de hierboven opgenomen verklaring, doorgezonden aan de minister van Financiën.

2. LEESWIJZER

Algemeen

De begrotingshoofdstukken IXA (Nationale Schuld) en IXB (Financiën) omvatten het beleidsterrein van het Ministerie van Financiën. In de jaarverslagen worden de gerealiseerde beleidsdoelen, instrumenten en ingezette middelen ten opzichte van de ontwerpbegroting 2012 verantwoord.

Dit jaarverslag heeft betrekking op IXB. De focus ligt op beleidsmatige hoofdpunten. Waar relevant wordt verwezen naar Kamerstukken. Voor een toelichting op de belastingontvangsten wordt verwezen naar het Financieel Jaarverslag van het Rijk.

De IXB-beleidsartikelen (paragrafen 4.1 t/m 4.7) en niet-beleidsartikelen (paragrafen 5.1 t/m 5.3) zijn de volgende:

- 4.1 Belastingen
- 4.2 Financiële Markten
- 4.3 Financieringsactiviteiten publiek-private sector
- 4.4 Internationale Financiële Betrekkingen
- 4.5 Exportkredietverzekeringen en investeringsgaranties
- 4.6 BTW-compensatiefonds
- 4.7 Beheer Materiële Activa
- 5.1 Apparaat Kerndepartement
- 5.2 Algemeen
- 5.3 Nominaal en Onvoorzien.

Tot en met 2011 was het BTW-compensatiefonds een zelfstandig begrotingsfonds, opgenomen in een aparte begrotingswet. Vanaf 2012 is dit begrotingsfonds geïntegreerd in de begroting van het Ministerie van Financiën (IX). Daar is het opgenomen als een afzonderlijk begrotingsartikel en in de saldi balans.

Opbouw van het jaarverslag

Na het deel *Algemeen*, aanbieding van het jaarverslag/dechargeverlening en leeswijzer, paragrafen 1 en 2, bestaat de kern van het jaarverslag uit het *Beleidsverslag* (paragrafen 3 t/m 6) en de *Jaarrekening* (paragrafen 7 t/m 9). Tot slot zijn 3 bijlagen opgenomen.

In paragraaf 3 wordt ingegaan op de kredietcrisis/Europese schuldencrisis en de beleidsprioriteiten uit de beleidsagenda van de ontwerpbegroting IXB over 2012.

Paragraaf 4 bevat de beleidsartikelen, bestaande uit 2 paragrafen:

- De beleidsdoelstelling. In de beleidsmatige (niet-financiële) toelichting wordt, waar relevant, nader ingegaan op de belangrijkste beleidsresultaten en op opmerkelijke verschillen ten opzichte van de ontwerpbegroting;
- Budgettaire gevolgen van beleid en een financiële toelichting, waarin opmerkelijke verschillen tussen ontwerpbegroting en realisatie worden toegelicht. Dit betreft de toelichting op de verantwoordingsstaat uit de jaarrekening.

In paragraaf 5 komen de niet-beleidsartikelen aan bod. Paragraaf 6 is de bedrijfsvoeringsparagraaf. In de bedrijfsvoeringsparagraaf wordt verslag gedaan van de opmerkelijke zaken in de bedrijfsvoering, mede gebaseerd op een risico-analyse. De bedrijfsvoeringsparagraaf heeft het karakter van een uitzonderingsrapportage, echter alle onderdelen worden verplicht vermeld, ook wanneer zich geen noemenswaardige bevindingen hebben voorgedaan.

Algemeen

De *Jaarrekening* bestaat uit paragraaf 7 verantwoordingsstaten IXB, Domeinen Roerende Zaken (DRZ) en het Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf (RVOB), paragraaf 8 saldibalans en paragraaf 9 baten-lastendienst DRZ en RVOB. Op 5 november 2012 is besloten tot een departementale herindeling met betrekking tot het rijksvastgoed. Hierbij is de Minister van Wonen en Rijksdienst belast met de behartiging van de aangelegenheden op het terrein van rijksvastgoed, met inbegrip van het RVOB.

Bijlage 1 bevat een overzicht van zelfstandige bestuursorganen (ZBO's) en rechtspersonen met een wettelijke taak (RWT's) waarvoor Financiën beleidsmatig verantwoordelijk is. In bijlage 2 staat informatie betreffende de externe inhuur. Bijlage 3 bevat afgerond evaluatie- en overig onderzoek.

Het beleidsverslag bevat financiële en niet-financiële gegevens. Deze zijn aan verschillende kwaliteitsnormen onderhevig. Vanwege tussentijdse afrondingen op gehele duizenden, miljoenen of miljarden euro's kan de som der delen afwijken van het totaal in de tabellen.

In de toelichting bij de budgettaire tabel wordt op bondige wijze ingegaan op opmerkelijke verschillen tussen de ontwerpbegroting en de realisatie in het verslagjaar. Hierbij worden de volgende grensbedragen aangehouden:

- Uitgaven en niet-belastingontvangsten:
> 5% van het bedrag van de ontwerpbegroting en > € 2,5 mln.
- Belastingontvangsten:
> 5% van bedrag ontwerpbegroting en > € 25 mln.

Als het beleidsmatig wenselijk is, wordt zo nodig ook beneden deze norm een toelichting gegeven.

Verder worden de belangrijke posten in de saldibalans toegelicht.

Groeiparagraaf:

Op 20 april 2011 is de Tweede Kamer akkoord gegaan met een aanpassing van de presentatie van de Rijksbegroting onder de naam «Verantwoord Begroten»¹. De nieuwe presentatie geeft meer inzicht in de financiële informatie, de rol en verantwoordelijkheid van de minister en laat een duidelijke splitsing tussen apparaat en programma zien.

De begroting 2012 was het eerste jaar waarin de begroting van het ministerie van Financiën volgens de systematiek van Verantwoord Begroten is opgesteld. Dit jaarverslag is derhalve ook vormgegeven conform de voorschriften van Verantwoord Begroten.

Door de nieuwe indeling kunnen in sommige tabellen geen gegevens worden opgenomen voor de jaren 2011 en eerder.

---

¹ Kamerstukken II 2010/11, 31 865, nr. 26

B. BELEIDSVERSLAG

3. BELEIDSPRIORITEITEN

In dit beleidsverslag wordt een overzicht gegeven van de maatregelen die door het ministerie van Financiën zijn genomen bij het bestrijden van de kredietcrisis, de Europese schuldencrisis en het bewaken van de stabiliteit op de financiële markten. Daarnaast wordt in deze paragraaf ingegaan op de voortgang en ontwikkelingen ten aanzien van deze maatregelen. Tevens wordt ingegaan op de beleidsprioriteiten van de ontwerpbegroting van het ministerie van Financiën voor 2012. In paragraaf 3.2 is een tabel met toelichting opgenomen met daarin per beleidsprioriteit informatie over hoofddoelstelling en prestaties.

3.1 Ontwikkeling, inzet en effectief beheer van instrumenten in het kader van de krediet- en schuldencrisis

Inleiding

Als gevolg van de kredietcrisis en de daarop volgende Europese schuldencrisis zijn door de Minister van Financiën diverse maatregelen getroffen om de financiële stabiliteit binnen en buiten Nederland te borgen. Deze maatregelen hebben hun weerslag gevonden in verschillende beleidsartikelen van de begrotingen van het ministerie van Financiën. In de tabel hieronder wordt een totaalbeeld gegeven van de verschillende maatregelen, de budgettaire consequenties en de vindplaatsen er van in de jaarverslagen. Tevens wordt hierbij ten aanzien van het jaar 2012 ingegaan op de ontwikkelingen en de mate van doelbereiking met betrekking tot deze maatregelen.

In aanvulling hierop wordt in het Financieel Jaarverslag van het Rijk een rijksbreed overzicht van de maatregelen opgenomen.

Tabel 1: De budgettaire gevolgen van de kredietcrisis (x € mln.)

In € mln. ¹	2008–2010 ²	2011	2012	Bron:	
A. Verwerving Fortis/RFS/AA					
1	ABN AMRO Group N.V.	27.971	27.971	27.955 ³	Saldibalans
2	Overbruggingskredieten Fortis	44.341			IXA, art. 1
3	Aflossingen overbruggingskredieten Fortis	– 39.766	– 825	0	IXA, art. 1
4	Stand overbruggingskredieten Fortis (2–3)	4.575	3.750	3.750	Saldibalans
5	Renteontvangst overbruggingskredieten Fortis	– 1.374	– 169	– 152	IXA, art. 1
6	Dividend ABN AMRO Group	0	– 200	– 50	IXA, art. 3
7	Dividend ASR	0	0	– 71	IXA, art. 3
8	Dividend en repatriëring kapitaal RFS	– 6	– 16	0	IXA, art. 3
Capital Relief Instrument ABN-AMRO (CRI)					
9	Premieontvangsten uit CRI	– 193			IXB, art. 3
10	Stand openstaande garanties	32.611	0		Saldibalans
Mandatory Convertible Notes ABN-AMRO (MCN)					
11	Rente-ontvangsten uit MCN's	– 103			IXB, art. 3
Counter Indemnity ABN-AMRO (garantie)					
12	Garantieverlening (geëffectueerd)	950			IXB, art. 3
13	Stand openstaande garanties (12)	950	950	950	Saldibalans
14	Premie-ontvangsten uit garantie	– 26	– 26	– 26	IXB, art. 3

Beleidsverslag

In € mln. ¹	2008–2010 ²	2011	2012	Bron:
Δ Staatsschuld 2012 (nr. 2+3+5+6+7+8+9+11+14)	30.844	- 1.236	- 299	
B. Kapitaalverstrekkingfaciliteit (€ 20 mld.)				
15 Verstrekt kapitaal ING	10.000			IXB, art. 3
16 Verstrekt kapitaal Aegon	3.000			IXB, art. 3
17 Verstrekt kapitaal SNS Reaal	750			IXB, art. 3
18 Aflossing ING	- 5.000	- 2.000	- 750	IXB, art. 3
19 Aflossing Aegon	- 1.500	- 1.500		IXB, art. 3
20 Aflossing SNS Reaal	- 185			IXB, art. 3
21 Stand uitstaand kapitaal ING	5.000	3.000	2.250	Saldibalans
22 Stand uitstaand kapitaal Aegon	1.500	0		Saldibalans
23 Stand uitstaand kapitaal SNS Reaal	565	565	0	Saldibalans
24 Couponrente ING	- 684		- 34	IXB, art. 3
25 Couponrente Aegon	- 177			IXB, art. 3
26 Couponrente SNS Reaal	- 39			IXB, art. 3
27 Repurchase fee ING	- 347	- 1.000	- 341	IXB, art. 3
28 Repurchase fee Aegon	- 160	- 750		IXB, art. 3
29 Repurchase fee SNS Reaal	0			IXB, art. 3
Δ Staatsschuld 2012 (nr. 15 t/m 20 + 24 t/m 29)	5.659	- 5.250	- 1.125	
C. Back-up faciliteit ING, EUR/USD wisselkoers				
30 Funding fee (rente + aflossing)	8.248	3.242	2.644	IXB, art. 3
31 Management fee	106	39	33	IXB, art. 3
32 Portefeuille ontvangsten (rente + aflossing)	- 7.877	- 3.012	- 2.434	IXB, art. 3
33 Garantiefee	- 232	- 85	- 73	IXB, art. 3
34 Additionele garantiefee	- 154	- 128	- 110	IXB, art. 3
35 Additionele fee	- 91	- 55	- 46	IXB, art. 3
36 Verhandelbaarheidsfee			- 15	IXB, art. 3
Saldo Back-up faciliteit (nr. 30 t/m nr. 36)	0	0	0	
37 Meerjarenverplichting aan ING	13.084	10.264	7.655	Saldibalans
38 Alt-A portefeuille	16.376	13.934	11.140	Saldibalans
D1. Garantiefaciliteit bancaire leningen (€ 200 mld.)				
39 Garantieverlening (geëffectueerd)	50.275			IXB, art. 2
40 Afnome voorwaardelijke verplichting (zonder uitgaven)	- 11.277	- 5.823	- 15.933	IXB, art. 2
41 Premieontvangsten op basis van garanties bancaire leningen	- 523	- 366	- 230	IXB, art. 2
42 Terugbetaling openstaande fees		5	0	IXB, art. 2
43 Stand openstaande fees (nr. 39 – 40)		33.175	17.242	Saldibalans
44 Schade-uitkeringen	0	0	0	IXB, art. 2
D2. Stabiliteitsmechanisme				
45 Garantieverlening NL-aandeel EU-begroting	2.946	- 120	6	IXB, art. 4
46 Stand openstaande garanties (nr. 45)	2.946	2.826	2.832	Saldibalans
47 Garantieverlening NL-aandeel EFSF	25.872	71.910		IXB, art. 4
48 Stand openstaande garanties (nr.47)	25.872	97.782	97.782	Saldibalans
49 Deelneming SPV (EFSF)	1	1		IXB, art. 4
50 Stand deelneming SPV (EFSF) (nr. 49)	1	2	2	Saldibalans
51 Garantieverlening NL-aandeel ESM			35.445	IXB, art. 4
52 Stand openstaande garanties (nr. 51)			35.445	Saldibalans
53 Deelneming ESM			1.829	IXB, art. 4
54 Stand deelneming ESM			1.829	Saldibalans
D3. Garantie DNB				
55 Garantie DNB i.v.m. IMF		13.610		IXB, art. 4
56 Stand openstaande garanties (nr. 55)		13.610	13.610	Saldibalans
Δ Staatsschuld 2012 (nr. 41+42+44+53)	- 522	- 360	1.599	
E1. IJsland				
57 Uitkeringen depositogarantiestelsel Icesave	1.428			IXB, art. 2

Beleidsverslag

	In € mln. ¹	2008–2010 ²	2011	2012	Bron:
58	Uitvoeringskosten IJslandse DGS door DNB	7			IXB, art. 2
59	Vordering op IJslandse DGS	1.329	1.012	770	Saldibalans
60	Opgebouwde rente op vordering	115	93	119	Saldibalans
61	Correctie n.a.v. nieuw voorgestelde overeenkomst	- 64			Saldibalans
62	Ontvangsten lening IJsland (i.) aflossing	0	- 443	- 291	IXB, art. 2
63	Ontvangsten lening IJsland (ii.) rente	0	0	0	IXB, art. 2
E2. Griekenland					
64	Lening Griekenland	1.248	1.946	5	IXB, art. 4
65	Vordering Griekenland	1.248	3.194	3.198	Saldibalans
66	Ontvangsten lening Griekenland (i.) aflossing	0	0	0	IXB, art. 4
67	Ontvangsten lening Griekenland (ii.) rente & servicefee	- 30	- 115	- 41	IXB, art. 4
68	Uitkering rente aan Griekenland			13	IXB, art. 4
Δ Staatsschuld 2012 (nr. 57+58+62+63+64+66+67+68)		2.653	1.388	- 314	
F. Overige gevolgen					
69	Uitvoeringskosten en inhuur externen	62	3	1	IXB, art. 3
70	Terug te vorderen uitvoeringskosten inhuur externen	3	0	0	Saldibalans
71	Ontvangen uitvoeringskosten externen	- 19	- 5	- 0,5	IXB, art. 3
Δ Staatsschuld Staatsschuld cumulatief voor renteberekening Berekende rente over gemiddelde staatsschuld⁴		38.634	- 5.458 33.176 1.280	- 138 33.038 1.160	

¹ Vanwege tussentijdse afronding op gehele miljoenen euro's kan de som der delen afwijken van het totaal.

² Bij de artikelen is de stand van 2008 t/m 2010 opgenomen. Bij de saldibalansposten de stand ultimo 2010.

³ Betreft de betaling van 16 mln. door RFS Holding aan de Staat (zie ook nr. 8) welke samenhangt met de afspraken die zijn vastgelegd in de restated CSA, waarin is opgenomen dat het surplus aan kapitaal de aandeelhouders toekomt.

⁴ Door de integrale benadering van schuldmanagement – dat wil zeggen: de financieringsbehoefte van de Staat wordt in haar totaliteit gedekt, ongeacht herkomst van financiering – is het in principe niet mogelijk het totaal aan gerealiseerde rentelasten exact uit te splitsen naar «reguliere» rentelasten als gevolg van de kredietcrisis. De rentelasten als gevolg van de toename van de staatsschuld door de getroffen maatregelen zijn benaderd door het gemiddelde aandeel van de crisismaatregelen in de totale gemiddelde staatsschuld over 2012 (conform EMU-definitie) te vermenigvuldigen met de totale rente op staatsschuld in 2012. Deze methode is enigszins grof maar geeft een indicatie van de gemiddeld toerekenbare rentelasten. De meerjarenverplichting van de Staat aan ING wordt niet in deze berekening meegenomen, omdat de rente op deze meerjarenverplichting via de funding fee direct aan ING wordt bepaald (zie begrotingshoofdstuk IXB, artikel 3). Tegenover deze rentelasten staan ook renteontvangsten (zie tabel).

A. Verwerving Fortis/RFS/AA

ABN AMRO heeft in 2012 een interimdividend uitgekeerd van € 50 mln. ASR heeft over 2011 een dividend uitgekeerd van € 71 mln., dat in 2012 is betaald.

B. Kapitaalverstrekkingfaciliteit (20 mld.)

De Staat en ING hebben met de Europese Commissie een akkoord bereikt over de herstructureringsmaatregelen die ING moet uitvoeren en de terugbetaling van de nog uitstaande core tier 1 securities ter waarde van € 3 mld. ING zal deze core tier 1 securities aflossen door een betaling van in totaal € 4,5 mld. verspreid over de periode 2012–2015, in tranches van € 1,125 mld. per jaar. De betaling van de eerste tranche heeft op 26 november 2012 plaatsgevonden.

In het kader van de onteigening van SNS Reaal N.V. (februari 2013) zijn de in bezit zijnde core tier 1 securities, met een aanschafwaarde waarde van € 565 mln. gewaardeerd op nul.²

C. Back-up faciliteit ING

In 2009 is de Staat een Illiquid Assets Back-up Facility (IABF) overeengekomen met ING. Als gevolg daarvan is er voor de Staat een meerjarenbetalingsverplichting aan ING ontstaan. De saldbalans vermeldt de resterende meerjarenbetalingsverplichting uit hoofde van de IABF. De verplichting is verder gedaald in 2012. De meerjarenverplichting ultimo 2012 (€ 7,7 mld.) bestaat uit de gegarandeerde waarde ultimo 2012 (€ 7,5 mld.) plus een verplichting van de Staat aan ING die begin 2013 is voldaan, maar betrekking heeft op december 2012 (€ 0,2 mld.). De meerjarenverplichting luidt in US dollars en is omgerekend naar euro met de ECB referentie koers per ultimo jaar. Op de saldbalans staat tevens de omvang van de Alt-A portefeuille waaruit de Staat kasstromen ontvangt. Het vermelde bedrag per ultimo 2012 is € 11,1 mld.

D1. Garantiefaciliteit bancaire leningen (€ 200 mld.)

De garantieregeling interbancaire leningen is in 2008 in het leven geroepen om de financiering van financiële instellingen op gang te brengen, zodat de kredietverlening aan bedrijven en particulieren wordt gewaarborgd. Door een gebrekkig functioneren van de kapitaalmarkt voor middellange termijn financiering konden bij financiële instellingen liquiditeitsproblemen ontstaan, waardoor ook fundamenteel gezonde instellingen zichzelf moeilijk konden financieren. De garantieregeling moet daarbij in samenhang worden gezien met andere maatregelen ter bescherming van de financiële sector. Vanaf 23 oktober 2008, de ingangsdatum van de garantieregeling, tot het einde van 2009 is in totaal € 50,3 mld. aan garanties geëffectueerd. De garantieregeling is op 31 december 2010 afgelopen en is aangevangen met de exit strategie van de garantieregeling. Als onderdeel van de exit strategie is door het Ministerie van Financiën op de website www.dsta.nl van het agentschap derhalve voor de banken die gegarandeerde leningen hebben de mogelijkheid aangeboden om deze leningen terug te kopen uit de kapitaalmarkt teneinde staatsgegarandeerd schuld papier om te zetten in reguliere financiering. Per ultimo 2012 is de openstaande garantieverplichting teruggelopen tot € 17,2 mld.

D2. Stabiliteitsmechanisme

Met het oog op de financiële stabiliteit van de eurozone heeft de Eurogroep op 30 maart 2012 besloten om de gezamenlijke leencapaciteit van het EFSF en het ESM op te hogen (zogenaamde firewall³). De gezamenlijke leencapaciteit van het EFSF en het ESM is € 700 mld., in plaats van € 500 mld. Dit gecombineerd met het eerder aangegane programma uit het EFSM van € 49 mld. en de bilaterale leningen aan Griekenland van € 53 mld. is een Europese firewall beschikbaar van circa € 800 mld.

In 2012 zijn er geen nieuwe bilaterale leningen onder de *Greek Loan Facility* (GLF) meer verstrekt. In juli 2011 was reeds besloten om de nog niet uitgekeerde leningen uit de *Greek Loan Facility* over te hevelen naar het EFSF. Er heeft begin 2012 consolidatie plaatsgevonden van de zes

² Kamerstukken II 2012/13, 33 532, nr. 1

³ Kamerstukken II 2011/12, 21 501-07, nr. 902

verstrekke bilaterale leningen tot één lening van € 52,9 mld. Het totale Nederlandse aandeel in de GLF is € 3,2 mld.

In december 2010 is reeds besloten tot oprichting van een permanent stabiliteitsmechanisme, het Europese Stabilisatie Mechanisme (ESM). In maart 2012 heeft de Eurogroep afgesproken dat het ESM sneller zal worden opgebouwd. Dit betekent dat het gestorte kapitaal wordt opgebouwd in drie jaar in plaats van vijf. In 2012 hebben de lidstaten van de eurozone de ratificatie van het ESM-Verdrag voltooid en op 8 oktober 2012 is het ESM-Verdrag en daarmee het permanente noodfonds in werking getreden. Het ESM heeft een maximale leencapaciteit van € 500 mld. en bestaat voor € 80 mld. uit volgestort kapitaal en € 620⁴ mld. uit oproepbaar kapitaal. Het Nederlandse aandeel in het ESM is circa 5,7%. Sinds de inwerkingtreding van het ESM, is het ESM het voornaamste noodfonds. De tijdelijke noodfondsen, EFSF en het EFSM zullen vanaf juli 2013 geen nieuwe leningen meer verstrekken. Het EFSF en EFSM zullen wel na juli 2013 blijven bestaan, namelijk totdat de laatste leningen zijn afgelost.

In juni hebben de regeringleiders op de Eurozone Top besloten dat zodra het Europees toezichtmechanisme effectief is, in onderlinge overeenstemming kan worden besloten het ESM de mogelijkheid te geven banken direct te herkapitaliseren (zie verslag Europese Raad en Eurozone Top 28–29 juni 2012)⁵.

Steun aan lidstaten exclusief Griekenland

In juni 2012 heeft Spanje een aanvraag gedaan voor steun van het EFSF/ESM voor bankenherstructurering en herkapitalisatie. Tijdens de Eurozone Top van 29 juni 2012 is overeengekomen dat de steun aan de Spaanse banken verstrekt zal worden door het EFSF, totdat het ESM in werking is getreden. Voor het programma is maximaal € 100 mld. beschikbaar gesteld. Eind november 2012 is het steunprogramma ten behoeve van de Spaanse bankensector overgeheveld van het EFSF naar het ESM en in december 2012 is de eerste tranche uit het ESM van € 39,5 mld. uitgekeerd aan Spanje.

Cyprus heeft in juni 2012 een aanvraag gedaan voor financiële steun bij de voorzitter van de Eurogroep. Sindsdien zijn er verschillende missies van de Trojka (IMF, ECB, Europese Commissie) naar Cyprus geweest om de stand van zaken op te nemen. Op 25 maart 2013 is er een akkoord gesloten over het leningenprogramma.

Onderstaand een overzicht van de stand van de uitgekeerde leningen door het EFSF, EFSM, ESM en het IMF aan Ierland, Portugal, Griekenland en Spanje eind 2012.

⁴ Totaal € 700 mld. is inclusief overgarantie van € 200 mld.

⁵ Kamerstukken II 2011/12, 21 501-20, nr. 668

Tabel: Overzicht uitgekeerde leningen ¹ (x € mld.)		
Griekenland 1	Totaal leningen	Uitgekeerd eind 2012
Bilaterale leningen	52,9	52,9
IMF	20,1	20,1
Ierland	Totaal leningen	Uitgekeerd eind 2012
EFSF	17,7	12
EFSM	22,5	21,7
IMF	22,5	19,4
Bilaterale leningen VK, DK, ZW	4,7	2,2
Portugal	Totaal leningen	Uitgekeerd eind 2012
EFSF	26	18,2
EFSM	26	22,1
IMF	26	21,1
Griekenland 2	Totaal leningen	Uitgekeerd eind 2012
EFSF	144,6	108,2
IMF	28	1,6
Spanje	Totaal leningen	Uitgekeerd eind 2012
ESM	100	39,5

¹ De hoogte van het verwachte totaal aan uitgekeerde leningen van het IMF kan door wisselkoersverschillen veranderen

Bronnen: de website van de Europese Commissie http://ec.europa.eu/economy_finance/eu_borrower/efsm/index_en.htm, http://ec.europa.eu/economy_finance/assistance_eu_ms/index_en.htm en de website van het EFSF: www.efsf.europa.eu

E1. IJsland

In 2008 is de Landsbanki failliet verklaard. Aansluitend op het faillissement van Landsbanki stelde de Nederlandse Staat rekeninghouders van Icesave destijds schadeloos. Hierbij werden tegoeden die onder het IJslandse DGS vallen, ofwel de eerste tranche tot aan € 20.887 door de Nederlandse Staat voorgesloten. Daarnaast werd ook het eigen risico op de tweede tranche (10%) en de verhoging van het Nederlandse DGS tot aan € 100.000 («de topping up») uitgekeerd. In totaal keerde de Staat rekeninghouders een bedrag uit van € 1.428 mln.. Na de ontvangst vanuit de Landsbanki-boedel bedraagt de vordering op IJsland nog € 770 mln.

E2. Griekenland

Tijdens de Eurogroep van 12 maart 2012 hebben de ministers van Financiën, de Europese Commissie, de ECB en het IMF een akkoord bereikt over het nieuwe leningenprogramma aan Griekenland (zie Kamerbrief Nieuwe leningenprogramma Griekenland)⁶. Het nieuwe leningenprogramma bestaat uit leningen van het IMF en het EFSF. Het EFSF zal in de programmaperiode 2012–2014 circa € 145 mld. bijdragen, dit is inclusief het overgehevelde deel van het bilaterale leningenprogramma van de euro-lidstaten (GLF). Het IMF draagt binnen de program-

⁶ Kamerstukken II 2011/12, 21 501 – 07, nr. 893.

maperiode 2012–2014 circa € 19,8 mld. bij aan de financieringsbehoefte en circa € 8 mld. daarna. Ook is in maart door de Eurogroep overeenstemming bereikt om de rente die Griekenland betaalt op de bilaterale leningen (GLF) te verlagen met 50 basispunten. De politieke impasse als gevolg van de twee verkiezingen in het voorjaar van 2012 hebben gezorgd voor een vertraging in de implementatie van de voorwaarden uit het nieuwe leningenprogramma. Dit in combinatie met de verslechterende economische ontwikkelingen heeft er toe geleid dat zowel de schuldhoudbaarheid uit zicht was en er een financieringsgat in de programmaperiode was ontstaan.

In december 2012 heeft de Eurogroep vervolgens overeenstemming bereikt over een pakket aan maatregelen voor Griekenland waarmee het financieringsgat gedicht en de schuldhoudbaarheid hersteld wordt. In dit akkoord wordt van alle betrokken partijen een bijdrage gevraagd om de schuldhoudbaarheid te herstellen (zie verslag Ecofin Raad en Eurogroep 12–13 december⁷ en verslag Eurogroep 26 november⁸). Griekenland is met een omvangrijk pakket aan consolidatiemaatregelen en structurele hervormingen gekomen en zal aan doelstellingen moeten voldoen. Vervolgens is er opnieuw een bijdrage gevraagd aan de private sector middels een zogenaamde schuldterugkoop. Ook zien de lidstaten van de eurozone af van een deel van de voordelen voor de lidstaten van het Griekse leningenpakket. De Eurogroep is overeengekomen dat Griekenland de rentebetalingen aan het EFSF uitstelt met 10 jaar, dat het EFSF de *guarantee fee* niet meer in rekening brengt aan Griekenland, een verdere renteverlaging op de bilaterale leningen onder de *Greek Loan Facility* van 100 basispunten en zijn de looptijden van deze bilaterale leningen en van de EFSF-leningen verlengd met 15 jaar. Tenslotte heeft de Eurogroep besloten dat de lidstaten van de eurozone de inkomsten uit de Griekse staatsobligaties die voortvloeien uit het *Securities Market Programme* van de ECB vanaf budgetjaar 2013 door zullen geven aan Griekenland. Het verlagen van de rentemarge op de bilaterale leningen aan Griekenland (GLF) en het doorgeven van de SMP-inkomsten aan Griekenland hebben gevolgen voor de Nederlandse begroting. De renteverlaging op de EFSF-leningen (afschaffen *guarantee fee*), het uitstellen van de rentebetalingen aan het EFSF en het verlengen van de looptijden van de bilaterale leningen en de EFSF-leningen hebben geen direct effect op de Nederlandse begroting. Wel betekent het verlengen van de looptijden van de EFSF-leningen dat lidstaten langer garant staan voor de leningen aan Griekenland.

---

⁷ Kamerstukken II 2012/13, 21 507-07, nr. 981

⁸ Kamerstukken II 2012/13, 21 507-07, nr. 972

3.2 Verantwoording beleidsprioriteiten

In de ontwerpbegroting IXB 2012 zijn de beleidsprioriteiten van het kabinet op het terrein van het ministerie van Financiën voor 2012 gepresenteerd. In deze paragraaf is een tabel met toelichting opgenomen met daarin de prestaties die in 2012 zijn behaald.

Tabel beleidsprioriteiten				
	Beleidsprioriteit	Hoofddoelstelling	Prestaties in 2012	Hoofddoelstelling behaald
1	IXB Houdbare financiering van beleidsprioriteiten	Het terugdringen van het overheidstekort en de overheidsschuld. Handhaven van de begrotingsregels	Het tekort is ten opzichte van 2011 verbeterd; de schuld is daarentegen ten opzichte van 2011 verder verslechterd. De begrotingsregels zijn gehandhaafd.	Deels
2	Sobere en effectieve EU-begroting	Begroting waarbij de afdrachten evenwichtiger en transparanter worden verdeeld.	Een beperkte stijging van de begroting mede dankzij de Nederlandse inzet.	Grotendeels
3	Centralisatie auditdiensten: op weg naar één auditdienst voor het Rijk	Eén effectieve en efficiënte Auditdienst.	Alle beoogde departementen die zouden aansluiten, zijn ook aangesloten.	Ja
4	Re-regulering van de financiële sector	Maatregelen die bevorderen dat activiteiten van financiële instellingen zich richten op het leveren van betrouwbare dienstverlening aan burgers en bedrijven.	Mede met het oog op de hoofddoelstelling is het Actieplan financiële sector opgesteld en naar de Kamer gestuurd. Deze is gerealiseerd, met uitzondering van MiFID (Markets in Financial Instruments Directive) waarover in Europa nog wordt onderhandeld (zie toelichting).	Grotendeels
5	Financieel beheer interventies financiële sector	Substantiële reductie van de belangen in de financiële sector waarbij gestreefd wordt naar het volledig terug verdienen van de publieke middelen.	Bij de meeste belangen is in 2012 voortgang geboekt met een verantwoorde exit. Belangrijke uitzondering betreft SNS.	Deels
6	Herstellen en bewaken stabiliteit eurozone	De Europese schulden crisis heeft aanleiding gegeven tot wijziging en uitbreiding van afspraken omtrent economische beleidscoördinatie (o.a. versterkt Stabiliteits- en Groeipact).	In 2012 zijn de onderhandelingen voor het «two pack» in ver gevorderd stadium en de Nederlandse inzet voor de van Rompuy werkgroep is geformuleerd. Als sluitstuk van versterkte economische beleidscoördinatie in de Eurozone, kunnen de Europese noodmechanismen financiële steun verstrekken aan landen in nood onder strikte beleidscondities, in samenwerking met het IMF.	Deels
7	Fiscale Agenda	Een eenvoudiger, meer solide en fraudebestendiger belastingstelsel en tegelijkertijd het terugdringen van de administratieve lasten.	Een groot deel van de doelstellingen uit de Fiscale Agenda is inmiddels gerealiseerd. De Fiscale Agenda blijft waar mogelijk leidraad voor toekomstig beleid. Zodra daartoe de mogelijkheid bestaat zal de realisering van deze doelstellingen (opnieuw) worden opgepakt.	Grotendeels

	Beleidsprioriteit	Hoofddoelstelling	Prestaties in 2012	Hoofddoelstelling behaald
8	Digitale dienstverlening	Digitalisering is vanuit een oogpunt van eigentijdse en klantgerichte dienstverlening als van uit efficiency een speerpunt in het beleid.	Zichtbare ontwikkelingen zijn de Vooraf Ingevulde Aangifte (VIA) en de Versnelling Definitieve Aanslag (VDA). Andere ontwikkelingen zijn nog in de proeffase.	Ja
9	Fraudebestrijding	Belastingplichtigen moeten er op kunnen vertrouwen dat de overheid al het mogelijke doet iedereen aan zijn fiscale verplichtingen te laten voldoen	Resultaten zijn geboekt bij de aanpak van systeemfraude, onbekend buitenlands vermogen en carousel fraude.	Ja
10	Verantwoord begroten	Een begrotingspresentatie die inzichtelijk maakt op welke resultaten een minister nu daadwerkelijk is aan te spreken en hoe het geld daartoe wordt ingezet.	Voor een deel zijn de begrotingstukken in 2012 overgegaan op Verantwoord Begroten. In 2013 wordt de invoering ervan afgerond.	Ja

Toelichting beleidsprioriteiten IXB

1. Houdbare financiering van beleidsprioriteiten

Het lichte herstel van de Nederlandse economie in 2010 en 2011 heeft zich afgelopen jaar niet doorgezet. In 2012 werd Nederland voor een derde keer in korte tijd geconfronteerd met economische krimp. Dit heeft een fikse weerslag op de overheidsfinanciën. Ten opzichte van 2011 is het EMU-saldo in 2012 weliswaar (licht) verbeterd, maar het EMU-saldo is met – 4,1 procent bbp in 2012 wel aanzienlijk achtergebleven bij het verwachte EMU-saldo van – 2,9 procent bbp ten tijde van de Miljoenennota 2012. De EMU-schuld is in 2012 uitgekomen op 71,2 procent bbp, dus ook de schuld is ten opzichte van de raming bij Miljoenennota 2012 (65 procent bbp) behoorlijk verslechterd.

Beleidsmatige conclusie

Het jaar 2012 werd gekenmerkt door een kabinetswisseling. De verslechtering van de Nederlandse economie heeft eraan bijgedragen dat de door het kabinet gestelde budgettaire doelstellingen slechts deels zijn gehaald. De budgettaire kaders zijn gehandhaafd, maar het is niet gelukt om reeds in 2012 een tekort te realiseren dat voldoet aan de eisen uit het Stabiliteits- en Groeipact. Daarentegen wordt het houdbaarheidstekort sterk geredresseerd door de maatregelen waartoe in 2012 is besloten in zowel het begrotings- als het regeerakkoord.

2. Sobere en effectieve EU-begroting

De minister van Financiën heeft zich in 2012 ingezet voor een sobere en effectieve EU-begroting. Mede dankzij de inspanningen van de minister van Financiën is de oorspronkelijke EU-begroting 2012 bevroren met slechts een beperkte inflatiecorrectie (+1,9%). Deze inzet heeft niet kunnen voorkomen dat de Europese Raad in 2012 alsnog een forse aanvullende begroting heeft aangenomen. Alleen Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Zweden stemden tegen. De minister van Financiën heeft eveneens actief tegen een sterke stijging van de begroting 2013 gepleit. De Europese Commissie wilde deze laten stijgen met 6,9% ten opzichte van de oorspronkelijke begroting 2012. Mede dankzij de inspanningen van de minister van Financiën is dit percentage fors naar beneden gebracht, naar +2,9%. Dit bleef nog onvoldoende voor de minister van Financiën om te kunnen instemmen. Tezamen met de minister president en de minister

van Buitenlandse Zaken, heeft de minister van Financiën zich in 2012 ook ingezet voor een voor Nederland gunstige afronding van de onderhandelingen over het Meerjarig Financieel Kader, te weten een substantiële vermindering van de afdrachten en een moderne begroting. De onderhandelingen hebben in 2012 niet tot een akkoord geleid. De gezamenlijke inzet van de minister president, de minister van Financiën en de minister van Buitenlandse Zaken heeft wel een goede basis gecreëerd voor een voor Nederland gunstige afronding in 2013. Tijdens de Europese Raad van 7/8 februari jl. is dankzij deze inzet dan ook alsnog een akkoord bereikt. Nederland heeft daarin wederom een korting op de afdrachten weten te bedingen van ruim € 1 mld. Ook hebben de budgetten voor onderzoek en innovatie aan relatief belang gewonnen ten opzichte van de klassieke posten als landbouw- en cohesiebeleid. Voor een compleet overzicht van de resultaten wordt verwezen naar de Kamerbrieven.

Beleidsmatige conclusie

Mede dankzij de gedane inspanningen is de groei van de EU-begroting 2012 en 2013 binnen de perken gebleven en is een goede basis gecreëerd voor een sobere en effectieve EU-begroting voor de jaren 2014–2020.

3. Centralisatie auditdiensten: Op weg naar één auditdienst voor het Rijk

Met de start op 1 mei 2012 van de Auditdienst Rijk (ADR) is de verdere centralisatie van de auditfunctie een feit. De ADR heeft de krachten gebundeld van de auditdiensten van de ministeries van Buitenlandse Zaken, EL&I⁹, I&M, OCW, SZW en de Rijksauditdienst (Financiën). In de loop van 2013 gaan ook de auditdiensten van het ministerie van Veiligheid en Justitie en het ministerie van Defensie over naar de ADR.

Beleidsmatige conclusie

Door centralisatie van de auditfunctie kunnen de ministeries op een efficiëntere wijze worden gecontroleerd en wordt een bijdrage geleverd aan een kleinere en efficiëntere rijksdienst.

4. Re-regulering van de financiële sector

Activiteiten van financiële instellingen dienen zich te richten op het leveren van betrouwbare dienstverlening aan burgers en bedrijven. Mede met het oog daarop is in 2011 het Actieplan financiële sector opgesteld en naar de Kamer gestuurd¹⁰. Het Actieplan financiële sector behelst voor een belangrijk deel de uitvoering van aanbevelingen van de Tijdelijke Commissie Onderzoek Financieel Stelsel (TCOFS) van de Tweede Kamer. In 2012 is tweemaal gerapporteerd over de voortgang van de verschillende acties van het Actieplan en de aanbevelingen van de TCOFS¹¹.

Het afgelopen jaar zijn de volgende resultaten geboekt met betrekking tot het Actieplan financiële sector (waarbij telkens de nummering van het Actieplan is weergegeven):

- Met het oog op versterking van het toezicht is op 25 mei 2012 de Wet bijzondere maatregelen financiële ondernemingen in werking getreden (Stb. 2012, 241) waardoor het interventie-instrumentarium ten behoeve van banken in serieuze problemen voor DNB en de Minister van Financiën is verbeterd (nr. 1).

⁹ Door het tweede kabinet Rutte werd besloten om voor dit ministerie per november 2012 de naam «Ministerie van Economische Zaken» te gebruiken.

¹⁰ Kamerstukken II 2010/11, 31 980, nr. 38

¹¹ Kamerstukken II 2011/12, 31 980, nr. 72 en Kamerstukken II 2011/12, 32 545, nr. 10

- De invoering van de Wet aansprakelijkheidsbeperking DNB en AFM en bonusverbod staatsgesteunde ondernemingen met ingang van 1 juli 2012 (Stb. 2012, 265 en 289) moet ervoor zorgen dat de toezichthouders snel en doortastend kunnen reageren op plotselinge situaties op de financiële markten (nr. 5).
- De Wet bankenbelasting is op 1 oktober 2012 in werking getreden (nr. 3).
- Het conceptbesluit voor het depositogarantiefonds is voorgehangen bij de Tweede Kamer en behandeld (nr. 2).
- Ten behoeve van het borgen van goed gedrag en een goede cultuur waarbij de klant centraal staat binnen financiële instellingen is in 2012 een wet tot stand gebracht op grond waarvan de verplichting tot het afleggen van een eed of belofte wordt ingevoerd voor personen bij financiële ondernemingen (nr. 4).
- Daarnaast is door middel van de Wet tot introductie van de geschiktheidseis voor commissarissen de deskundigheidseis vervangen door een (ruimere) geschiktheidseis en is de doelgroep die onder de geschiktheidstoets valt verbreed (nr. 7).
- Ten behoeve van een betere dienstverlening aan consumenten is in het Besluit gedragstoezicht financiële ondernemingen een aantal belangrijke wijzigingen t.a.v. vakbekwaamheid in de financiële dienstverlening opgenomen (nr. 9).
- Tot slot is de bekostigingssystematiek voor het toezicht op de financiële markten met ingang van 1 januari 2013 herzien (nr. 6) en is de aanscherping van de ken-uw-klant procedures verwerkt in de wet tot wijziging van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (nr. 8).

Met de implementatie van het Actieplan financiële sector is ook aan een belangrijk deel van de aanbevelingen van de TCOFS invulling gegeven.

Beleidsmatige conclusie

Het Actieplan financiële sector is – met uitzondering van MiFID, waarover in Europa nog wordt onderhandeld – gerealiseerd.

Er moet nog veel gebeuren om het vertrouwen in de financiële sector terug te winnen. De sector zelf heeft hierin een belangrijke verantwoordelijkheid. Waar nodig zal het Kabinet via wet- en regelgeving verdere sturing geven. In dit verband wordt verwezen naar de wetgevingsbrief die jaarlijks naar de Tweede Kamer wordt gestuurd.

5. Financieel beheer interventies financiële sector

Als gevolg van de kredietcrisis heeft de Staat steun verleend aan ING en SNS¹² door middel van Core Tier 1 securities. Deze securities zijn destijds door de instellingen uitgegeven om hun kapitaalpositie te versterken. De minister van Financiën heeft in 2012 met ING afgesproken dat het nog openstaande deel van de Core Tier 1 securities zal worden afgelost. Dit zal geschieden door betalingen van ING van in totaal € 4,5 mld. verspreid over de periode 2012–2015 in tranches van € 1,125 mld. per jaar. In 2012 heeft ING de eerste tranche van € 1,125 mld. betaald.

Het onderzoek naar mogelijke verplichtingen met betrekking tot de overdracht van RFS Holdings B.V. aan de Stichting Administratiekantoor Beheer Financiële Instellingen (NLFI) is in 2012 afgerond. Daarom heeft het ministerie van Financiën de aandelen in RFS Holdings B.V. overgedragen aan NLFI tegen uitgifte van certificaten in het kapitaal van de onderneming. Daarnaast heeft de tijdelijke deelneming ABN AMRO in

¹² SNS is op 1 februari 2013 genationaliseerd.

2012 een schikking getroffen met Ageas (het voormalige Fortis België) en de Staat over een aantal geschillen die tussen de Staat en Ageas zijn ontstaan bij de verwerving door de Staat van de Nederlandse onderdelen van Fortis en ABN AMRO. Het gaat hierbij om de verrekening van financiële instrumenten (mandatory convertible securities, financieringsprefs van Fortis Capital Company), een bij de verkoop afgegeven vermogensgarantie en over niet-geleverde preferente aandelen in Fortis Bank Nederland (Holding) N.V.. Middels het treffen van de schikking is er een einde gekomen aan alle nog uitstaande geschillen tussen de Nederlandse Staat en Ageas over de overname van de Nederlandse activiteiten van de voormalige Fortis-groep door de Nederlandse Staat op 3 oktober 2008.

Illiquid Assets Back-up Facility (IABF)

Door (vervroegde) aflossingen en afboekingen (verliezen) is de omvang van de Residential Mortgage Backed Securities (RMBS) portefeuille in 2012 teruggelopen tot € 11,1 mld. De dollars die zijn binnengekomen zijn gebruikt om (versneld) te voldoen aan de verplichting aan ING. Als gevolg daarvan is de gegarandeerde waarde in 2012 teruggelopen tot € 7,7 mld. per ultimo 2012. De buffer in de transactie is sinds het aangaan van de transactie toegenomen van 10% tot 31,9% van de nominale omvang van de portefeuille per ultimo 2012. Dit is inclusief het resultaat over 2012.

Beleidsmatige conclusie

De belangen in de financiële sector die ten tijde van het begin van de financiële crisis zijn ontstaan zijn gereduceerd. De Staat heeft wel begin 2013 SNS genationaliseerd.

6. Herstellen en bewaken stabiliteit eurozone

In 2012 was het herstellen en bewaken van de financiële stabiliteit van de eurozone een topprioriteit. De Europese schulden crisis heeft aanleiding gegeven tot wijziging en uitbreiding van afspraken omtrent economische beleidscoördinatie (o.a. versterkt Stabiliteits- en Groeipact). Het huidige kabinet heeft op 30 november een visie op de toekomst van de EMU naar de Kamer gestuurd, die voortbouwt op de EMU-visie van het vorige kabinet. De brief met daarin de visie van het kabinet op de toekomst van de EMU/EU gaat in op stappen die wat het kabinet betreft van belang zijn voor de toekomst van de EMU/EU. Dit zijn voor een belangrijk deel stappen waarvan de implementatie verder gaat dan het lopende jaar en dat een proces van meerdere jaren zal bestrijken en aandacht zal vragen (voor sommige beleidswensen in deze visie is ook unanimitieit onder de lidstaten noodzakelijk om deze uit te kunnen voeren).

Desalniettemin geldt dat sinds het bekend maken van de visie van het kabinet op de toekomst van de EMU/EU ook in 2012 essentiële en concrete stappen zijn gezet op gebieden als begrotingstoezicht en het verder ingrijpen in bevoegdheden van programmalanden. Een voorbeeld hiervan is de «two pack» verordeningen, die onder meer verdergaand toezicht en monitoring door de Commissie op eurolanden die zich niet aan de afspraken houden of problemen hebben met de financiële stabiliteit, mogelijk maken. In 2012 zijn de onderhandelingen over het two pack gevoerd in de Raad en tussen Raad en Europees Parlement. Dit resulteerde uiteindelijk in een politiek akkoord in februari 2013. Daarnaast hebben de staatshoofden en regeringsleiders op 2 maart 2012 het verdrag inzake Stabiliteit, Coördinatie en Bestuur in de EMU ondertekend. Dit verdrag is inmiddels in werking getreden omdat de drempelwaarde van ratificatie door minimaal 12 eurolanden die hiervoor in het

verdrag is afgesproken, op 1 januari 2013 is bereikt. Dit verdrag zorgt onder meer voor een verdere versterking van de handhaving van de afspraken van het Stabiliteits- en Groeipact doordat alle deelnemende landen zich eraan verplichten Commissievoorstellen en -aanbevelingen bij tekorten hoger dan 3% bbp over te nemen tenzij een gekwalificeerde meerderheid onder de lidstaten zich tegen een Commissievoorstel uitsprekt. Het Stabiliteitsverdrag is op 1 januari 2013 in werking getreden.

Als sluitstuk van versterkte economische beleidscoördinatie in de Eurozone, kunnen de Europese noodmechanismen financiële steun verstrekken aan landen in nood onder strikte beleidscondities, in samenwerking met het IMF. In 2012 hebben de lidstaten van de eurozone de ratificatie van het ESM-Verdrag voltooid en op 8 oktober 2012 is het ESM-Verdrag en daarmee het permanente noodfonds in werking getreden. De tijdelijke noodfondsen, EFSF en het EFSM, zullen blijven bestaan totdat de laatste lening is afgelost, maar verstrekken vanaf juli 2013 geen nieuwe leningen meer. Het EFSF en EFSM hebben in 2012 financiële steun verstrekt aan Ierland, Portugal en Griekenland (alleen EFSF-steun voor Griekenland). Het ESM heeft financiële steun verleend aan Spanje in 2012.

In 2012 is Griekenland een nieuwe leningenprogramma met het EFSF en IMF overeengekomen. Het EFSF zal in de programmaperiode 2012–2014 circa € 145 mld. bijdragen, dit is inclusief het overgehevelde deel van het bilaterale leningenprogramma van de euro-lidstaten (GLF). In juni 2012 heeft Spanje een aanvraag gedaan voor steun van het EFSF/ESM voor bankenherstructurering en herkapitalisatie. Spanje heeft in 2012 in totaal € 39,5 mld. aan steun ontvangen vanuit het ESM. Daarnaast heeft Cyprus in juni 2012 een aanvraag gedaan voor financiële steun bij de voorzitter van de Eurogroep. Op 25 maart 2013 is er een akkoord gesloten over het leningenprogramma.

Beleidsmatige conclusie

Geen afwijking van de planning, echter volledige realisatie conform visiebrief van het huidige kabinet was eind 2012 niet gerealiseerd.

7. Fiscale Agenda

In 2012 heeft bij de voorbereiding en totstandkoming van de fiscale wetgeving de nadruk gelegen op het op orde brengen van de overheidsfinanciën, met name het bijdragen aan het terugdringen van het EMU-tekort tot (minder dan) 3%. Hierdoor is bijvoorbeeld het aantal kleine belastingen, waarvan in een eerder stadium was voorzien dat deze zouden worden afgeschaft, beperkt. Een voorbeeld is het voornemen uit de Fiscale Agenda om de belasting op alcoholvrije dranken af te schaffen. De opbrengst als gevolg van het handhaven van die belasting draagt bij aan het terugdringen van het EMU-tekort. Desondanks is een groot deel van de voor 2012 voorgenomen maatregelen gerealiseerd door middel van afgeronde en aanvaarde wetgeving die deels al in 2012 in werking is getreden en deels in 2013. Waar mogelijk zal de realisering van de doelstellingen uit de Fiscale Agenda prioriteit blijven houden. Ook zal bij de vaststelling van nieuw beleid worden getoetst of dit beleid of de uitwerking daarvan zich verhouden tot de doelstellingen die zijn verwoord in de Fiscale Agenda.

Beleidsmatige conclusie

Een groot deel van de doelstellingen uit de Fiscale Agenda is inmiddels gerealiseerd. De Fiscale Agenda blijft waar mogelijk leidraad voor toekomstig beleid. Zodra daartoe de mogelijkheid bestaat zal de realisering van deze doelstellingen (opnieuw) worden opgepakt.

8. Digitale dienstverlening

Zowel vanuit een oogpunt van een eigentijdse en klantgerichte dienstverlening aan burger en bedrijf als vanuit een oogpunt van efficiency is digitalisering een speerpunt in het beleid. Een aantal ontwikkelingen was in 2012 al zichtbaar, vooral voor de burger, andere ontwikkelingen bevonden zich het afgelopen jaar nog in de voorbereidende en proeffase. Zichtbare ontwikkelingen betroffen de VIA (vooraf ingevulde aangifte) en VDA (versnellen definitieve aanslag).

Bij de VIA werden in 2012 voor het eerst gegevens over hypotheek en lijfrenten vooringevuld. Deze door de banken en de verzekeraars aangeleverde gegevens zijn door de Belastingdienst verwerkt en geschikt gemaakt voor aanvulling voor de burger. In dit eerste jaar van aanvulling kon, vanwege het ontbreken van historie, maar een deel van de gegevens worden vooringevuld. Elk jaar wordt dat percentage hoger doordat de kwaliteit van de aanlevering en verwerking op basis van opgedane ervaringen beter wordt en meerjarige vergelijking van de aangiften toepassing van slimmere selectieregels mogelijk maakt. Bij VDA hebben in 2012 bij wijze van proef 550.000 burgers en bedrijven voor het eerst direct een definitieve aanslag ontvangen, dus zonder een voorafgaande voorlopige aanslag. Bovendien zijn deze aanslagen opgelegd binnen de zogeheten garantietermijn (wie voor 1 april zijn aangifte indient, ontvangt voor 1 juli bericht). Voor de Belastingdienst brengt dit een besparing met zich mee (550.000 minder voorlopige aanslagen). In 2013 zal de proef worden uitgebreid naar ten minste 2,5 miljoen aanslagen.

De Belastingdienst wil op termijn de aanslagen digitaal beschikbaar stellen, waarbij de burger een melding krijgt dat er een bericht voor hem gereed staat. Daarvoor wordt gebruik gemaakt van een generieke overheidsvoorziening, de Berichtenbox van www.mijnoverheid.nl. In 2012 zijn succesvolle proeven gedaan, waarbij eigen medewerkers van de Belastingdienst verschillende berichten in hun berichtenbox hebben ontvangen. Gewerkt wordt aan de voorbereiding van een landelijke uitrol eind 2013 bij de automatische continuering van toeslagenbeschikkingen. Voor de communicatie tussen burger en Belastingdienst zijn portalen van belang. Bij Toeslagen kunnen burgers al gebruik maken van een portaal. Voor de belastingprocessen wordt gewerkt aan de realisatie van www.mijnbelastingdienst.nl. De voorbereidingen hiervan zijn zover gevorderd dat in 2013 pilots kunnen plaatsvinden met eigen medewerkers van de Belastingdienst.

Om deze ontwikkelingen ongestoord voortgang te doen vinden, moeten twee belangrijke randvoorwaarden worden vervuld: wetgeving om digitale communicatie te verankeren en een goed stelsel van authenticatie en autorisatie (e-IDstelsel). In het najaar van 2012 zijn de voorbereidingen voor wetgeving op dit terrein aangevangen. Om grootschalig, veilig gebruik van voorzieningen mogelijk te maken, wordt voortdurend gezocht naar hogere niveaus van beveiliging. In 2012 heeft de Belastingdienst samen met de beleidsverantwoordelijke departementen EZ en BZK gewerkt aan de invulling van een e-IDstelsel. Op basis daarvan kunnen publieke en private partijen aan de slag om software te ontwikkelen die aan burgers en bedrijven beschikbaar kan worden gesteld.

Beleidsmatige conclusie

De doelstellingen voor 2012 zijn nagenoeg volledig gerealiseerd. De ontwikkeling van digitale dienstverlening is een proces dat meerdere jaren vergt. Een aantal ontwikkelingen was in 2012 al concreet zichtbaar, zoals VIA en VDA, andere bevinden zich nog in de proeffase. De voor 2012 beoogde pilots met www.mijnbelastingdienst.nl vinden in 2013 plaats.

9. Fraudebestrijding

Fraudebestrijding heeft het hele verslagjaar hoog op de agenda van de Belastingdienst gestaan. Speerpunten in de uitvoering waren de aanpak van systeemfraude, onbekend buitenlands vermogen en de bestrijding van intracommunautaire btw-fraude (carrouselfraude).

Bestrijding van systeemfraude heeft een impuls gekregen door de maatregelen die in april 2011 zijn aangekondigd in de Fiscale agenda¹³.

Onderdeel van de aanpak was de instelling van de zogeheten antifraudebox, waarin de uitvoering van de maatregelen tegen systeemfraude wordt gecoördineerd en waarin alle disciplines samenwerken (Belasting-Telefoon, heffing, inning, toeslagen, centrale administratie, FIOD).

Over de resultaten van de bestrijding van de verschillende vormen van fraude is de Tweede Kamer tussentijds gerapporteerd bij de 10e Halfjaarsrapportage Belastingdienst mei 2012¹⁴ en de 11e Halfjaarsrapportage Belastingdienst december 2012¹⁵. In de toelichting hierna op artikel 1 wordt nader op deze resultaten ingegaan.

Beleidsmatige conclusie

Op de verschillende fraudeterreinen zijn concrete resultaten geboekt. Door de intensieve samenwerking binnen de Belastingdienst en met andere handhavingorganisaties worden fraudesituaties eerder ontdekt en ook voorkomen.

10. Verantwoord Begroten

Onder de naam Verantwoord Begroten hebben departementen bij de begrotingen over 2012 aanpassingen doorgevoerd in de begrotingspresentatie.

De kern van Verantwoord Begroten is dat er een duidelijke tweedeling wordt gemaakt tussen de apparaatsuitgaven en de programma-uitgaven en dat er meer inzicht wordt geboden in financiële instrumenten.

Zoals in september 2011 aangekondigd¹⁶ is dit proces met ingang van de begroting 2013 afgerond. De begrotingsstukken 2012 bevinden zich nog in een overgangssituatie.

In ieder geval zijn in alle begrotingen de apparaatsuitgaven opgenomen in een centraal apparaatsartikel en niet meer als integraal onderdeel van een beleidsartikel. De verantwoording 2012 over het centraal apparaatsartikel is dus over alle begrotingen conform Verantwoord Begroten. In enkele begrotingen over 2012 is de indeling binnen de beleidsartikelen al veranderd¹⁷ waardoor de Tweede Kamer al een eerste beeld heeft gekregen van de resultaten van de veranderde begrotingspresentatie. Per begroting 2013 zijn alle begrotingen volledig volgens Verantwoord Begroten ingericht waardoor de verantwoording over 2013 een eerst volledig beeld zal geven conform Verantwoord Begroten.

¹³ Kamerstukken II, 2010/11, 32 740, nr. 1

¹⁴ Kamerstukken II, 2011/12, 31 066, nr. 131

¹⁵ Kamerstukken II, 2012/13, 31 066, nr. 154

¹⁶ Kamerstukken II, 2010/11, 31 865, nr. 34

¹⁷ Bijlage bij Kamerstukken II, 2010/11, 31 865, nr. 29

Beleidsverslag

Beleidsmatige conclusie

Verantwoord begroten stelt de Kamer uiteindelijk beter in staat om te bepalen op welke resultaten een minister nu daadwerkelijk is aan te spreken en biedt meer financiële informatie ten behoeve van het uitoefenen van het budgetrecht van de Kamer.

Realisatie beleidsdoorlichtingen				
Artikel	Realisatie			Toelichting
	2010	2011	2012	
1. Belastingen				
Het genereren van inkomsten voor de financiering van overheidsbeleid. Solide, eenvoudige en fraudebestendige fiscale wet- en regelgeving is hiervoor de basis. Doeltreffende en doelmatige uitvoering van die wet- en regelgeving zorgen er voor dat burgers en bedrijven bereid zijn hun wettelijke verplichtingen ten aanzien van de Belastingdienst na te komen (compliance).	v			Kamerstukken II 2010/2011, 31 066, nr. 98
2. Financiële Markten				
Randvoorwaarden te creëren die een integer en stabiel systeem bevorderen en er toe bijdragen dat de activiteiten van financiële instellingen gericht zijn op het leveren van betrouwbare dienstverlening aan burgers en bedrijven		v		Kamerstukken II 2010/2011, 32 013, nr. 16
3. Financieringen				
Optimaal financieel resultaat bij de realisatie van publieke doelen bij investeren in en verwerven, afstoten en beheren van de financiële en materiële activa van de Staat.			v	«samengevoegd» met het IBO-onderzoek
4. Internationale Financiële Betrekkingen				
Een bijdrage leveren aan een gezond en welvarend Europa en een evenwichtige internationale financieel-economische ontwikkeling.	v			Kamerstukken 2009/2010, 31 935, nr. 5
5. Export Krediet Verzekering ¹				
Het bieden van mogelijkheden voor verzekering van betalingsrisico's die zijn verbonden aan export en investeringen in het buitenland, in aanvulling op de markt, en het creëren en handhaven van een gelijkwaardig speelveld voor bedrijven op dit vlak.				
6. BTW-compensatiefonds				
Gemeenten, provincies en Wgr-plusregio's hebben de mogelijkheid om een evenwichtige keuze te maken tussen in- en uitbesteding. De btw speelt hierin geen rol.	v			Kamerstukken II 2009/10, 31 935, nr. 7
7. Beheer Materiële Activa				
Een optimaal financieel resultaat bij het verwerven, beheren, ontwikkelen en afstoten van materiële activa van/voor het Rijk ten behoeve van de realisatie van rijksdoelstellingen.	v		v	Verschoven naar eerste kwartaal 2013
8. Centraal apparaatsartikel				
• Financieel en Economisch beleid van de overheid	v			Kamerstukken II 2009/10, 31 123. nr. 52, bijlage 59 692 ²
• Projectdirectie Vastgoed		v		Uitvoeringsprogramma Compacte Rijksdienst

¹ De laatste doorlichting heeft in 2008/2009 plaatsgevonden. De eerstvolgende beleidsdoorlichting van artikel 5 staat voor 2014 gepland.

² <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-59692.html>

Toelichting:

3. Financieringen

Voor het jaar 2012 stonden in de begroting een tweetal beleidsdoorlichtingen gepland. De beleidsdoorlichting voor de Staatdeelnemingen (art. 3) is vanwege de samenloop met het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) «samengevoegd». De resultaten hiervan worden, naar verwachting, in het voorjaar naar de Kamer gestuurd.

7. Beheer Materiële Activa

In verband met de bij artikel 7 geschetste ontwikkelingen is besloten om de in de begrotingen voor 2012 en 2013 genoemde doorlichting m.b.t. «een optimaal financieel resultaat bij het verwerven, beheren, ontwikkelen en afstoten van materiële activa van/voor het Rijk ten behoeve van de realisatie van rijksdoelstellingen» voorlopig aan te houden.

De in de begroting 2011, het begrotingsjaarverslag 2011 en de begroting 2013 genoemde doorlichting m.b.t. het «efficiënt beheren en vervreemden van onroerende zaken van het rijk» gaat feitelijk op in de hierboven genoemde doorlichting met betrekking tot «een optimaal financieel resultaat bij het verwerven, beheren, ontwikkelen en afstoten van materiële activa van/voor het Rijk ten behoeve van de realisatie van rijksdoelstellingen» en komt daarom (als aparte doorlichting) te vervallen.

4. BELEIDSARTIKELEN

4.1 Belastingen

A: Algemene doelstelling

Het genereren van inkomsten voor de financiering van overheidsbeleid. Solide, eenvoudige en fraudebestendige fiscale wet- en regelgeving is hiervoor de basis. Doeltreffende en doelmatige uitvoering van die wet- en regelgeving zorgen er voor dat burgers en bedrijven bereid zijn hun wettelijke verplichtingen ten aanzien van de Belastingdienst na te komen (compliance).

B: Rol en verantwoordelijkheid

De minister is verantwoordelijk voor het beleid en de uitvoering op het terrein van de belastingen.

Het beleid is gericht op een eenvoudig, solide en fraudebestendig belastingstelsel. Een belastingstelsel dat begrijpelijk is en dat de administratieve lasten voor burgers en bedrijven en de uitvoeringskosten voor de Belastingdienst waar mogelijk reduceert. Een belastingstelsel dat een solide belastingopbrengst oplevert, zonder willekeurige schommelingen. Een eerlijk belastingstelsel waarbij uitholling van de belastinggrondslag effectief kan worden bestreden zodat ieder zijn deel bijdraagt. De minister bevordert, middels inzet van de Belastingdienst, compliance door passende dienstverlening te leveren, adequaat toezicht uit te oefenen en zo nodig naleving bestuurs- of strafrechtelijk af te dwingen. De Belastingdienst stelt in zijn handelen burgers en bedrijven centraal en gaat uit van vertrouwen waar dat gerechtvaardigd is. De Belastingdienst stemt zijn handhaving af op houding en beweegredenen van burgers en bedrijven inzake naleving. Uit de instrumenten waarover de Belastingdienst beschikt, zal hij die kiezen die het meest bijdragen aan de compliance. Hierbij richt de Belastingdienst zich in de uitvoering van de handhaving op die segmenten en branches die een groot nalevingstekort kennen. In het bijzonder gaat het om de tijdigheid van de aangifte, juistheid en volledigheid van de aangifte, tijdigheid en volledigheid van betaling.

C: Beleidsconclusies

De Belastingdienst richt zich op het vergroten van de mate van zekerheid over de belastingontvangsten en het terugbrengen van de nalevingstekorten. De Belastingdienst werkt vanuit handavingsregie. Dit is het bewust kiezen welke instrumenten in welke combinatie en met welke diepgang, worden ingezet om in een bepaalde situatie verbetering in het nalevinggedrag te bereiken dan wel goed gedrag te ondersteunen. Een subjectgerichte aanpak, gericht op het beïnvloeden van het gedrag van (groepen van) belastingplichtigen staat daarbij steeds meer voorop. De Belastingdienst bevordert compliance door goede dienstverlening te leveren, adequaat toezicht uit te oefenen, massale processen efficiënt en soepel uit te voeren en zo nodig naleving strafrechtelijk af te dwingen. Compliance wordt afgemeten aan de mate waarin burgers en bedrijven tijdig, juist en volledig aangifte doen en tijdig betalen. Bij gelegenheid van de behandeling van het Belastingplan 2013 is de Tweede Kamer geïnformeerd over de meest recente stand van deze indicatoren¹⁸.

¹⁸ Kamerstukken II 2012/13, 33 402, nr. 7

Beleidsartikelen

Externe factoren zijn de economische ontwikkelingen, de complexiteit van de (fiscale) wet- en regelgeving, Europese en internationale samenwerking en de autonome ontwikkeling van het werkpakket van de Belastingdienst. Deze worden toegelicht in de Miljoenennota.

Realisatie meetbare gegevens bij de algemene doelstelling				
Kengetal (in percentage)	0-meting 2009	Realisatie 2010	Realisatie 2011	Realisatie 2012
Belastingontduiking is onaanvaardbaar	92	93	93	93
Zelf belasting ontduiken is uitgesloten	87	90	88	88
Belasting betalen betekent iets bijdragen	31	35	34	37
Ervaren kans op ontdekking	86	86	84	81

Bron: Fiscale monitor

Toelichting

De mate van compliance wordt jaarlijks getoetst door middel van een set enquêtevragen aan burgers en bedrijven in de Fiscale Monitor. Dit is een onderzoek naar een breed scala van onderwerpen onder de doelgroepen particulieren, toeslaggerechtigden, ondernemers, douaneklanten, fiscaal dienstverleners en de toeslagen intermediairs. De belastingmoraal is gemeten door middel van het voorleggen van een aantal stellingen, waarbij gevraagd is in hoeverre men het ermee eens of oneens is. De stellingen zijn samengevoegd tot een index. Een hogere score betekent een sterkere belastingmoraal. Ten opzichte van 2010 en 2011 is deze index in 2012 licht toegenomen (van 3,9 naar 4,0) op een schaal van 1 tot 5, waarbij intermediairs voor toeslagen het hoogst scoren (4,3) en particulieren en toeslaggerechtigden het laagst (3,7). De ervaren kans op ontdekking op belastingfraude scoort ten opzichte van voorgaande jaren iets lager. Ondernemingen schatten de pakkans het grootst (85%), gevolgd door toeslagen intermediairs (83%). Fiscaal adviseurs, die de vragen met het oog op particuliere belastingplichtigen beantwoord hebben, veronderstellen de kans op ontdekking het kleinst (69%).

D: Tabel budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 1 Belastingen							
Bedragen x € 1.000							
Algemene beleidsdoelstelling: Het genereren van inkomsten voor de financiering van overheidsbeleid. Solide, eenvoudige en fraudebestendige fiscale wet- en regelgeving is hiervoor de basis. Doeltreffende en doelmatige uitvoering van die wet- en regelgeving zorgen er voor dat burgers en bedrijven bereid zijn hun wettelijke verplichtingen ten aanzien van de Belastingdienst na te komen (compliance).					Realisatie	Vastgestelde begroting	Verschil
	2008	2009	2010	2011	2012	2012	2012
Verplichtingen	3.652.322	3.868.142	3.346.024	3.528.988	3.357.051	3.544.852	- 187.801
Uitgaven	3.572.425	3.759.696	3.414.784	3.394.668	3.268.814	3.544.852	- 276.038
(1) Programma-uitgaven waarvan:	677.939	853.033	470.975	592.293	445.016	766.244	- 321.228
Rente					4.834	5.714	- 880
Heffing- en invorderingsrente	615.078	843.823	466.035	587.867	440.182	760.530	- 320.348
Bekostiging					3.872	3.536	336
Proceskosten					962	2.178	- 1.216
Overige programma-uitgaven	62.861	9.210	4.940	4.427			
(2) Apparaatsuitgaven	2.894.486	2.906.663	2.943.809	2.802.374	2.823.798	2.778.608	45.190
Personele uitgaven					2.063.064	2.026.257	36.807
waarvan: Eigen Personeel					1.877.434	1.904.682	- 27.248
waarvan: Inhuur externen					185.630	121.575	64.055
Materiële uitgaven					760.734	752.351	8.383
waarvan: ICT					232.263	165.517	66.746
waarvan: Bijdraage SSO's					222.993	195.611	27.382
Ontvangsten	119.560.914	104.564.951	112.796.839	109.815.639	105.863.956	118.134.875	- 12.270.919
(3) Programma-ontvangsten					105.838.010	118.124.903	- 12.286.893
waarvan:							
Belastingontvangsten	118.263.240	103.304.531	111.828.592	108.883.363	105.037.894	117.065.150	- 12.027.256
Rente							
Heffing- en invorderingsrente	919.902	867.065	580.676	511.029	432.004	740.000	- 307.996
Boetes en schikkingen							
Overige programma-ontvangsten	343.038	360.794	359.297	394.396	168.749	132.477	36.272
Bekostiging							
Kosten vervolging					199.363	187.276	12.087
(4) Apparaatsontvangsten	34.734	32.561	28.274	26.851	25.946	9.972	15.974

Verplichtingen (- € 188 mln.)

Er zijn minder meerjarige verplichtingen aangegaan dan oorspronkelijk geraamd, deels heeft dit ook te maken met lagere uitgaven (zie hieronder).

Uitgaven (– € 276 mln.)

Uitgaven Heffings- en invorderingsrente (– € 320 mln.)

In 2012 is de oorspronkelijke raming tweemaal (bij 1ste en 2de suppletioire begroting) neerwaarts bijgesteld op basis van de realisatie over 2011 en de structurele lage rentestand.

De uitgaven zijn neerwaarts bijgesteld met € 250 mln., € 110 mln. en € 10 mln. Eind 2012 bleek ten opzichte van de aangepaste raming nog een tegenvaller te zijn ontstaan van € 49,7 mln. Dit als gevolg van het vaststellen van de definitieve verdeelsleutels (en bijbehorende verrekening met de sociale fondsen).

Apparaatsuitgaven Belastingdienst (+ € 45 mln.)

Bij suppletioire begrotingen in 2012 heeft per saldo een mutatie in de apparaatuitgaven plaatsgevonden van + € 32,8 mln. Dit betreft een saldo van desaldering met de apparaatsontvangsten (+ € 10 mln.), dekking voor uitvoeringskosten van fiscale wet- en regelgeving (+ € 18 mln.), compensatie voor ABP-premiestijging (+ € 15 mln.), ontvangen loon- en prijsbijstelling (+ € 30 mln.), een aantal overboekingen en technische mutaties (+ € 14,8 mln.) en een tweetal kasschuiven (per saldo – € 55 mln.) o.a. voor noodzakelijke uitgaven (zoals investeringen in detectiesystemen t.b.v. douanecontroles) die in 2013 in plaats van in 2012 zullen worden gerealiseerd. Het verschil van € 12,4 mln. wordt verklaard door hogere uitgaven waar hogere ontvangsten tegenover staan.

Ontvangsten (– € 12.271 mln.)

Belastingontvangsten (– € 12.027 mln.)

Voor een toelichting op de belastingontvangsten wordt verwezen naar het Financieel Jaarverslag van het Rijk.

Ontvangsten Heffings- en invorderingsrente (– € 308 mln.)

In 2012 is de oorspronkelijke raming m.b.t. de ontvangsten uit heffings- en invorderingsrente tweemaal (bij 1ste en 2de suppletioire begroting) neerwaarts bijgesteld op basis van de realisatie over 2011 en de structurele lage rentestand. De ontvangsten zijn neerwaarts bijgesteld met € 250 mln. en € 120 mln. Eind 2012 bleek ten opzichte van de aangepaste ontvangstenraming uiteindelijk een meevaller te zijn ontstaan van € 62 mln. Dit als gevolg van het vaststellen van de definitieve verdeelsleutels (en bijbehorende verrekening met de sociale fondsen).

Boetes en schikkingen (+ € 36 mln.)

Bij 2de suppletioire begroting 2012 is de raming reeds bijgesteld met + € 17 mln. Uiteindelijk laat de realisatie alsnog een meevaller zien van € 19,3 mln. Hogere ontvangsten zijn het gevolg van het vaststellen van de definitieve verdeelsleutels (en bijbehorende verrekening met de sociale fondsen) en hoger dan oorspronkelijk geraamde opbrengsten als gevolg van controles op het Eurovignet (vrachtwagens).

Kosten vervolging (+ € 12 mln.)

Bij 2de suppletioire begroting werd nog uitgegaan van een kleine tegenvaller en is de oorspronkelijke raming met € 2 mln. neerwaarts bijgesteld. Ten opzichte van de aangepaste raming is de realisatie € 14,1 mln. hoger uitgevallen. Dit is met name veroorzaakt door een toename van het aantal betekende dwangbevelen.

Apparaatsontvangsten (+ € 16 mln.)

De apparaatsontvangsten vloeien voort uit werkzaamheden voor derden. Bij 1ste suppletoire begroting 2012 zijn de apparaatsontvangsten opgehoogd met € 10 mln. Uiteindelijk is de realisatie in 2012 € 16 mln. hoger dan oorspronkelijk begroot. Hiertegenover staan hogere apparaatsuitgaven (zie toelichting apparaatsuitgaven).

E. Toelichting op de instrumenten

Fiscaal beleid en wetgeving

E.1: Genereren van inkomsten – fiscale wet- en regelgeving

Het genereren van inkomsten ten behoeve van uitgaven voor de rijksbegroting, de sociale fondsen en de zorgverzekeringen door middel van het ontwikkelen van solide, eenvoudige en fraudebestendige fiscale wet- en regelgeving die ook in internationale context werkbaar is.

In 2012 heeft bij de voorbereiding en totstandkoming van de fiscale wetgeving de nadruk gelegen op het op orde brengen van de overheidsfinanciën, met name het bijdragen aan het terugdringen van het EMU-tekort tot (minder dan) 3%. Ter uitvoering van het zogenoemde Begrotingsakkoord 2013 en het regeerakkoord VVD-PvdA is fiscale wetgeving voorbereid, ingediend en ook grotendeels aanvaard door beide Kamers der Staten-Generaal. Het merendeel van deze wetgeving heeft nog in 2012 het Staatsblad bereikt.

De fiscale maatregelen uit het Begrotingsakkoord 2013 zijn grotendeels verwerkt in de Wet uitwerking fiscale maatregelen Begrotingsakkoord 2013. Daarbij ging het om een verhoging van het algemeen btw-tarief met 2%-punt met ingang van 1 oktober 2012 en een terugsluis in 2013 (€ 1,5 mld. van de opbrengst) via maatregelen in de inkomsten- en loonbelasting, het kindgebonden budget en de zorgtoeslag. Daarnaast bevatte deze wet een structurele verlaging van het tarief van de overdrachtsbelasting naar 2% en een aantal vergroeningsmaatregelen, waaronder een verhoging van het tarief van de energiebelasting op aardgas, het afschaffen van de vrijstelling van kolenbelasting bij elektriciteitsopwekking en het afschaffen van de zogenoemde rode diesel. Tot slot bevatte deze wet een aantal maatregelen van uiteenlopende aard, zoals het achterwege laten van de inflatiecorrectie voor de inkomstenbelasting en de loonbelasting voor het jaar 2013, de introductie c.q. aanpassing van de werkgeversheffingen hoge lonen en excessieve vertrekvergoedingen, het niet invoeren van de werkbonus, een aanpassing van de aftrek deelnemingsrente (Bosal-arrest), de herinvoering van het verlaagd btw-tarief podiumkunsten en kunstvoorwerpen per 1 juli 2012 en een verhoging van de accijns op bier, wijn en gedistilleerde dranken en sigaretten en rooktabak (shag). De Wet uitwerking fiscale maatregelen Begrotingsakkoord 2013, kent een (positief) budgettair belang van € 364 mln. in 2012, € 5.270 mln. in 2013 en € 4.773 mln. structureel.

Een deel van de in het Begrotingsakkoord 2013 voorziene maatregelen is in separate wetgeving opgenomen. Dit betreft de maatregelen die betrekking hebben op de herziening van de fiscale behandeling van de eigen woning, de introductie van een verhuurderheffing en de herziening van de fiscale behandeling woon-werkverkeer. De Wet herziening van de fiscale behandeling van de eigen woning is in 2012 aanvaard en heeft nog in 2012 het Staatsblad bereikt. Dat geldt echter niet voor de wetsvoorstellen waarin de andere twee maatregelen waren opgenomen. Het

wetsvoorstel tot herziening van de fiscale behandeling woon-werkverkeer, waarvan de opbrengst mede diende ter financiering van de verlaging van het tarief van de overdrachtsbelasting, is tijdens de behandeling in de Tweede Kamer ingetrokken. De dekking voor de verlaging van het tarief van de overdrachtsbelasting is naar aanleiding van het zogenoemde deelakkoord begroting 2013¹⁹ op een andere wijze gerealiseerd. Het wetsvoorstel ter introductie van een verhuurderheffing is in de Eerste Kamer aangehouden in afwachting van een zogenoemde novelle die de werking van de verhuurderheffing beperkt tot het jaar 2013.

Het Begrotingsakkoord 2013 heeft ook geleid tot wijziging van het wetsvoorstel Wet bankenbelasting zoals dat voorlag in de Tweede Kamer op het moment dat het Begrotingsakkoord 2013 tot stand kwam. Dat wetsvoorstel ging oorspronkelijk uit van een structurele opbrengst van € 300 mln. Als gevolg van het Begrotingsakkoord 2013 is het tarief van de belasting zodanig gewijzigd dat met die belasting een structurele opbrengst van € 600 mln. wordt gerealiseerd. De Wet bankenbelasting heeft in juli 2012 het Staatsblad bereikt.

Naast de hiervoor genoemde wetsvoorstellen zijn in 2012 nog verschillende andere wetsvoorstellen voorbereid die in 2012 zijn aanvaard en het Staatsblad hebben bereikt. De Wet implementatie richtlijn factureringsregels is in maart 2012 in het Staatsblad geplaatst. Voorts betreft dit het Belastingplan 2013, Overige fiscale maatregelen 2013 en de Wet elektronische registratie notariële akten. Gelet op het demissionaire karakter van het kabinet Rutte I tijdens de voorbereiding van die wetsvoorstellen hadden de wetsvoorstellen Belastingplan 2013 en Overige fiscale maatregelen 2013 ten tijde van de voorbereiding en de indiening bij het parlement een beleidsarm karakter. De Wet elektronische registratie notariële akten leidt tot een besparing op de uitvoeringskosten van de Belastingdienst met (structureel) € 6,4 mln. per jaar.

In oktober 2012 is het kabinet Rutte II aangetreden. Het regeerakkoord van dat kabinet (regeerakkoord VVD-PvdA) bevat een aantal maatregelen op fiscaal terrein met een voorziene inwerkingtreding per 1 januari 2013. Een deel van deze maatregelen is door middel van een nota van wijziging op het wetsvoorstel Belastingplan 2013 onderdeel uit gaan maken van dat belastingplan. Dit betreft het niet invoeren van het zogenoemde vitaliteits-sparen, een verhoging van het tarief van de assurantiebelasting, de invoering van de zogenoemde werkbonus en het schrappen van de fiscale aftrekbaarheid van de beloning voor assurantietussenpersonen. Naast de noodzakelijke wijzigingen op basis van genoemd regeerakkoord zijn nog enkele maatregelen onderdeel uit gaan maken van het Belastingplan 2013 door middel van een nota van wijziging. Het gaat hierbij (onder andere) om een aanpassing van de antimisbruikbepaling, gericht op het bestrijden van de handel in lichamen met een herinvesteringsreserve (HIR-lichamen), het afzien van de voorziene verhoging van de verhoging van de forfaitaire ruimte van de werkkostenregeling met 0,1%-punt per 1 januari 2013 en het in overeenstemming brengen van de btw-heffing op tabaksproducten met de wijze van heffing op andere goederen. Het Belastingplan 2013, zoals aanvaard in december 2012, kent een (positief) budgettair belang van ongeveer € 3.500 mln. in 2013, en structureel van ongeveer € 3.300 mln.

¹⁹ Kamerstukken II 2012/13, 33 410, nr. 12

Bij nota van wijziging zijn als gevolg van het regeerakkoord VVD-PvdA ook wijzigingen aangebracht in de eerder genoemde wetsvoorstellen tot herziening van de fiscale behandeling van de eigen woning en tot introductie van een verhuurderheffing. In eerstgenoemd wetsvoorstel is een voor belastingplichtigen begunstigende faciliteit opgenomen waardoor rente op zogenoemde restschulden tijdelijk aftrekbaar zijn gemaakt en zijn enige andere maatregelen getroffen met het oog op de (tijdelijke) ondersteuning van de woningmarkt. In het wetsvoorstel tot introductie van een verhuurderheffing is bij nota van wijziging het voor 2013 voorziene tarief van de verhuurderheffing verhoogd.

De maatregelen in de Wet uitwerking fiscale maatregelen Begrotingsakkoord 2013, de Wet bankenbelasting, het Belastingplan 2013, de Wet herziening fiscale behandeling eigen woning zijn van invloed geweest op het totale lastenbeeld dat is beschreven in de Miljoenennota 2013. Meetbaar gegeven is de realisatie van geplande belastingontvangsten. Hiervoor wordt verwezen naar het Financieel Jaarverslag van het Rijk.

Op 17 februari 2012 heeft de staatssecretaris van Financiën de Commissie inkomstenbelasting en toeslagen ingesteld. Met de instelling van de commissie is voldaan aan het verzoek dat de Tweede Kamer had verwoord in de motie-Dijkgraaf²⁰. De commissie heeft tot taak verschillende scenario's voor te bereiden voor een herziening van de inkomstenbelasting en de toeslagen. Zij staat onder voorzitterschap van drs. C. van Dijkhuizen, CFO van NIBC en is samengesteld uit wetenschappers en andere deskundigen. De commissie wordt ondersteund door een secretariaat bestaande uit vier medewerkers van het ministerie van Financiën en het ministerie van Sociale Zaken.

Oorspronkelijk was voorzien dat de commissie in het eerste kwartaal van 2013 zou rapporteren. Dit tijdschema is doorkruist door de val van het kabinet Rutte I. Met het oog op de toen lopende formatie heeft de commissie op 16 oktober 2012 een interim-rapportage uitgebracht met daarin voorstellen voor hervorming van box 1 van de inkomstenbelasting. De eindrapportage van de commissie wordt in het tweede kwartaal van 2013 voorzien.

In 2012 zijn in het kader van het bevorderen van een gunstig vestigingsklimaat onderhandelingen gevoerd met onder andere Chili, China, Ethiopië, Ierland, Nieuw-Zeeland, Noorwegen en de Tsjechische Republiek. Ook zijn gesprekken gevoerd met Curaçao in het kader van de herziening van de Belastingregeling voor het Koninkrijk. Het betrof zowel onderhandelingen ten behoeve van wijziging of algehele herziening van bestaande verdragen ter voorkoming van dubbele belasting als onderhandelingen met het oog op het tot stand brengen van een dergelijk verdrag in gevallen waarin nog geen verdrag bestaat. Voorts zijn er gesprekken gevoerd met het Verenigd Koninkrijk ten behoeve van een overeenkomst ter voorkoming van dubbele bankenbelasting en met de Verenigde Staten met het oog op een overeenkomst ter facilitering van automatische gegevensuitwisseling in het kader van FATCA-wetgeving. Daarnaast zijn onderhandelingen gevoerd met Brunei, Mauritius en Uruguay over een verdrag tot uitwisseling van fiscale informatie (Tax Information and Exchange Agreements).

---

²⁰ Kamerstukken II, 2011/12, 33 000, nr. 58

Naast het genereren van inkomsten is het inzetten van het fiscale instrument er ook op gericht om de niet-fiscale doelstellingen van het kabinetsbeleid te realiseren. Dit zijn, tenzij expliciet anders vermeld, grotendeels beleidsmatige doelstellingen van andere departementen. De betreffende departementen verantwoorden zich over de mate van doelbereiking. Hierover worden derhalve geen meetbare gegevens opgenomen binnen de begroting en het jaarverslag IXB.

Door de fiscale wet- en regelgeving te evalueren, wordt gezien of de uitgangspunten juist waren en of beoogde doelstellingen ook daadwerkelijk zijn gerealiseerd.

In de Miljoenennota 2013 zijn in bijlage 5 de evaluaties genoemd en samengevat die sinds de Miljoenennota van 2012 gerealiseerd zijn. Dit is ten eerste de evaluatie van de WBSO. Deze evaluatie is uitgevoerd door het EIM in opdracht van het ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie. De belangrijkste conclusie uit de WBSO-evaluatie over de periode 2006–2010 is dat hij doet wat hij beoogt: de private loonuitgaven aan speur- en ontwikkelingswerk (S&O) bevorderen.

Verder heeft Regioplan in opdracht van het ministerie van OCW de regeling afdrachtvermindering onderwijs geëvalueerd mede naar aanleiding van de forse stijging van het budgettaire beslag sinds 2007. De onderzoekers verklaren een deel van deze stijging als gebruik dat niet oorspronkelijk door de wetgever was bedoeld. Deze regeling wordt omgezet in een beter te richten subsidieregeling die onder de begroting van OCW valt.

In de internetbijlage van de Miljoenennota 2013 over de belastinguitgaven is voor iedere belastinguitgave aangegeven wanneer een evaluatie staat geprogrammeerd. In 2013 worden vooral evaluaties van belastinguitgaven voorzien die op het terrein liggen van het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Infrastructuur en Milieu.

Belastingdienst

E.2: Dienstverlening

De Belastingdienst bevordert met passende dienstverlening dat burgers en bedrijven hun wettelijke verplichtingen nakomen.

Doelbereiking

Veel, maar niet alle doelstellingen zijn gerealiseerd. De afhandeling van klachten en bezwaren is niet binnen de Awb-termijn gerealiseerd. Bij de prestatie-indicator klanttevredenheid Telefonie is meer gerealiseerd dan in de streefwaarde was opgenomen. De overige realisaties zijn op niveau.

Beleidsartikelen

Realisatie meetbare gegevens ¹						
Prestatie-indicator (in %)	Realisatie 2008	Realisatie 2009	Realisatie 2010	Realisatie 2011	Streefwaarde 2012	Realisatie 2012
Bereikbaarheid BelastingTelefoon (BT)	81	74	83	82	80–85	82
Kwaliteit beantwoording fiscale vragen BT	74	81	87	87	80–87	86
Afgehandelde bezwaren binnen Awb-termijn	83	87	87	94	95–100	94
Afgehandelde klachten binnen Awb-termijn	88	94	98	96	98–100	95
Klanttevredenheid Internet ²	n.v.t.	n.v.t.	89	90	80–90	90
Balie	n.v.t.	n.v.t.	91	76	80–90	89
Telefonie	n.v.t.	n.v.t.	83			
• Algemeen				82	70–80	81
• Intermediairs				82	80–90	87

¹ De streefwaarden van de Belastingdienst worden voor zover mogelijk weergegeven in bandbreedtes. Hiermee geeft de Belastingdienst per prestatie-indicator aan wat de onder- en de bovengrens is.

² De realisatiecijfers 2011 van klanttevredenheid Internet en Balie zijn t.o.v. het jaarverslag 2011 aangepast.

Bron: Fiscale monitor en Belastingdienst/Centrale Administratie

Toelichting

De bereikbaarheid van de BelastingTelefoon is in 2012 op hetzelfde niveau gebleven ten opzichte van 2011 (82%). In 2012 zijn 15,3 miljoen gesprekken binnengekomen, een klein half miljoen minder dan in 2011. De gemiddelde wachttijd (70 seconden) is verbeterd ten opzichte van 2011 (89 seconden).

De kwaliteit beantwoording fiscale vragen betreft de 10 meest gestelde vragen. De realisatie scoort met 86% binnen de streefwaarde.

De afdoening van bezwaarschriften is ten opzichte van 2011 gelijk gebleven en komt net onder de bandbreedte uit. Dit houdt verband met een toename van het aantal ontvangen bezwaarschriften die veroorzaakt is door de campagne tijdige aangifte, het ambtshalve opleggen van aanslagen over meer jaren en het verscherpte boetebeleid.

In 2012 zijn 9% meer klachten ingediend dan in 2011. Deze stijging wordt verklaard door de maatregelen die bij de BelastingTelefoon zijn getroffen om de klachtherkenning te verbeteren en het makkelijker te maken telefonisch een klacht in te dienen. De kwantitatieve score ligt ongeveer op het hetzelfde niveau als vorig jaar.

De klanttevredenheid over internet, balie en telefonie wordt gemeten in de Fiscale Monitor. De in de tabel opgenomen realisatie heeft betrekking op klanten die neutraal tot zeer positief scoren.

E.3: Toezicht en opsporing

De Belastingdienst oefent adequaat toezicht uit en dwingt, zo nodig, naleving af zodat burgers en bedrijven hun wettelijke verplichtingen nakomen.

Doelbereiking

De doelstellingen voor fiscaal toezicht zijn grotendeels gerealiseerd. De doelstelling voor toeslagen is gerealiseerd. De Douane heeft de doelstellingen gerealiseerd.

Beleidsartikelen

Misbruik en oneigenlijk gebruik

Belastingheffing en toeslagen zijn gevoelig voor misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O), omdat de hoogte van de heffing en de verplichting tot betalen afhankelijk zijn van gegevens die belastingplichtigen en toeslaggerechtigden zelf verstrekken. Dit kan van invloed zijn op de volledigheid van de belastingontvangsten en de juiste uitbetaling van toeslagen. Bij alle uit te voeren fiscale taken wordt de Belastingdienst in meer of mindere mate geconfronteerd met de problematiek van M&O. Het tegengaan van M&O bij de uitvoering van wet- en regelgeving vormt derhalve een geïntegreerd onderdeel van het rechtshandhavingsbeleid. De aanpak van misbruik en oneigenlijk is gericht op het voorkomen dan wel het bestrijden van (geconstateerde) fraude.

Algemeen

Op 21 juni 2012 heeft de staatssecretaris van Financiën het rapport «Fiscaal toezicht op maat» van de Commissie Horizontaal Toezicht Belastingdienst (Commissie Stevens) aangeboden aan de Tweede Kamer²¹. De Commissie heeft het horizontaal toezicht door de Belastingdienst geëvalueerd en aanbevelingen gedaan voor verbetering van de handhaving door de Belastingdienst. De Commissie bepleit een verdere ontwikkeling van de handhavingsregie. Daarbinnen past de verdere ontwikkeling van horizontaal toezicht om de voordelen ervan voor zowel bedrijfsleven als Belastingdienst beter te benutten. Naast horizontaal toezicht blijft de noodzaak om te investeren in verticaal toezicht. Voor de komende jaren wordt ook hieraan concreet invulling gegeven²².

Realisatie meetbare gegevens						
Prestatie-indicator	Realisatie 2008	Realisatie 2009	Realisatie 2010	Realisatie 2011	Streefwaarde 2012	Realisatie 2012
Aantal zeer grote ondernemingen en middelgrote ondernemingen onder horizontaal toezicht:						
• ZGO				781	n.v.t.	720
• MGO				2.497	n.v.t.	2.540
Aantal MKB ondernemingen onder een horizontaal toezichtconvenant (x 1.000)	n.v.t.	n.v.t.	6	33	50–75	87
Percentage contacten met starters; startersbezoeken en klantgesprekken (ten opzichte van het totaal aantal starters);				20%	15–25%	23%
Tijdigheid aangiften: Percentage bereikte belastingplichtigen na verzuim (OB)				64%	50–60%	69%
Tijdigheid aangiften: Percentage bereikte belastingplichtigen na verzuim (LH)				93%	90–95%	90%
Tijdigheid aangiften: Percentage bereikte belastingplichtigen na verzuim (IH niet winst)				87%	90–95%	74%
Tijdigheid betalen: Achterstand invordering (in %)	2,2	2,4	2,5	2,4	2,5–3,0	2,3

Bron: Belastingdienst/Centrale Administratie

²¹ Kamerstukken II 2011/12, 31 066, nr. 133

²² Kamerstukken II 2012/13, 31 066, nr. 149

Toelichting

In de tabel zijn de aantallen opgenomen van de grote ondernemingen (ZGO) respectievelijk middelgrote ondernemingen (MGO) die onder horizontaal toezicht vallen.

Eén van de aanbevelingen van de Commissie Stevens is de effectmeting verder te ontwikkelen. De indicator, zoals opgenomen in de begroting 2012, biedt naar de mening van de Commissie in dit opzicht onvoldoende inzicht. Om die reden is besloten de prestatie-indicator niet meer te verantwoorden. De Belastingdienst is bezig met het ontwikkelen van nieuwe prestatie-indicatoren die een beter inzicht geven in de effectiviteit van het horizontaal toezicht. Met horizontaal toezicht wil de Belastingdienst zicht krijgen op de mate waarin het bedrijf zelf fiscaal in control is. Het aantal zeer grote ondernemingen onder horizontaal toezicht is ten opzichte van 2011 licht afgenomen. De oorzaak hiervan ligt in het aanscherpen van de richtlijnen en het strakker hanteren van de normen voor horizontaal toezicht.

Het aantal MKB-ondernemingen, dat deelneemt aan een intermediair covenant is toegenomen van ongeveer 33.000 in 2011 tot ruim 87.000. De aanpak voor de contacten met starters is preventief gericht op het voldoen aan aangifte- en betalingsverplichtingen. De doelstelling hiervoor is gerealiseerd.

Voor de tijdigheid van aangiften is in 2012 een actief beleid gevoerd door zo snel mogelijk contact op te nemen met belastingplichtigen die verzuimen op tijd aangifte te doen. De doelstellingen voor bereikte belastingplichtigen na verzuim OB en LH zijn gerealiseerd. Het te bereiken percentage belastingplichtigen na verzuim IH niet winst is lager dan de streefwaarde. De geplande activiteiten (belacties, versturen van herinneringen en aanmaningen) zijn uitgevoerd maar hebben niet geleid tot de realisatie van de doelstelling. In absolute zin is het aantal belastingplichtigen dat te laat aangifte heeft gedaan gedaald tot 315.000 (2011: 400.000). Voor aangiften die niet tijdig zijn binnengekomen heeft de Belastingdienst ambtshalve aanslagen opgelegd. Ook zijn boetes opgelegd aan belastingplichtigen die niet tijdig aangifte doen.

Een gedeelte van de burgers en bedrijven betaalt niet of niet tijdig hun belastingen. De Belastingdienst neemt invorderingsmaatregelen om achterstallige vorderingen alsnog te innen. De betalingsachterstand wordt weergegeven als een percentage van de totale belasting- en premieontvangsten en betreft de belastingmiddelen IH/ZVW, LH, MB, OB en Vpb. De betalingsachterstand is in 2012 ten opzichte van 2011 licht gedaald, ondanks een stijgend aanbod aan klanten met een betalingsachterstand. De overige resultaten van de Belastingdienst op het gebied van invordering staan weergegeven in onderstaande tabel. Het percentage oninbare vorderingen betreft alle belastingmiddelen.

Resultaten invordering					
Kengetal	2008	2009	2010	2011	2012
Betalingsachterstand in bedragen (x € mln.) ¹	3.955	3.965	4.285	4.280	4.201
Oninbare vorderingen (%)	1,3	1,1	1,0	1,0 ²	1,0

¹ Cijfers 2008 tot en met 2011 gecorrigeerd in verband met gewijzigde definitie.

² Cijfer 2011 gecorrigeerd in verband met gewijzigde definitie.

Bron: Belastingdienst/Centrale Administratie

Naast tijdigheid van de aangifte en tijdigheid van betaling is uiteraard ook de juistheid en volledigheid van de aangifte een belangrijk aspect van het toezicht door de Belastingdienst. De inspanning van de Belastingdienst is

Beleidsartikelen

hierbij gericht op beïnvloeding en ondersteuning bij het juist doen van aangifte. De belangrijkste pijlers hiervoor zijn de vooraf ingevulde aangifte, het geautomatiseerd controleren en het doorvoeren van trefzekere correcties op aangiften en een thematische aanpak op de grootste nalevingstekorten.

Voor het uitvoeren van trefzekere correcties is de Belastingdienst in oktober 2012 gestart met een proef massaal automatisch corrigeren. Ruim 195.000 mensen ontvingen een correctiebrief waarin een afwijking op het punt van loon en/of pensioen werd meegedeeld.

Via controles die de Belastingdienst uitvoerde met contra-informatie van onder andere werkgevers en uitkeringsinstanties is vastgesteld in welke gevallen looninkomsten niet zijn opgegeven. Een eerste analyse wijst uit dat het hierbij voornamelijk gaat om mensen die te snel hun aangifte hebben willen insturen of dat er sprake was van een vergissing. Daarnaast hebben mensen zichzelf benadeeld door de al ingehouden loonheffing niet in te vullen. De Belastingdienst heeft beide zaken gecorrigeerd.

Bij het toezicht op de juistheid en volledigheid van de aangifte vormen het opsporen van onbekende belastingplicht en het tegengaan van onterechte registratie voor Belastingteruggaven speerpunten. Als belangrijkste resultaten kunnen worden vermeld:

– Identiteitsfraude

Slachtoffers van identiteitsfraude zijn snel geholpen door het herstellen van gegevens, zodat betalingen naar de juiste persoon kunnen worden hervat. In 2012 hebben zich ongeveer 200 slachtoffers gemeld. Verzoeken tot wijziging van bankrekeningnummer waarop de Belastingdienst uitbetaalt, worden pas verwerkt nadat de burger dit schriftelijk heeft bevestigd.

– Inkomstenbelasting

In de inkomensheffing is gewerkt aan het detecteren van fraudegevallen door gebruik te maken van contra-informatie. In 2012 is hierdoor voor een bedrag van ruim € 131 mln. aan uitbetalingen voorkomen.

– Omzetbelasting

Btw-nummers waarvoor langer dan een jaar nihilaangiften worden ingeleverd, worden na beoordeling afgevoerd. In 2012 zijn hierdoor ruim 65.000 btw-nummers daadwerkelijk afgevoerd. Daarnaast worden nog zo'n 27.000 risicovolle btw-nummers permanent gemonitord. De opbrengst hiervan bedroeg het afgelopen jaar € 14 mln. Bij de aanpak van de intracommunautaire btw-fraude (carrousel-fraude) zijn 441 ondernemingen stopgezet (btw-nummer ingetrokken naar aanleiding van fraudesignaal). Met ingang van 1 juni 2012 is het toegestaan dat voor de handel in mobiele telefoons en computeronderdelen een verleggingsregeling wordt toegepast. De btw-plicht wordt dan verlegd van leverancier naar afnemer.

Nederland is internationaal actief op het terrein van fraudepatronen en kennisuitwisseling, zowel in Eurofisc-verband als ook in Benelux-verband.

– Buitenlands vermogen

In 2012 hebben in totaal 311 belastingplichtigen gebruik gemaakt van de mogelijkheid alsnog aangifte te doen over verzwegen vermogen van in totaal € 197 mln. Het totaal ingekeerde vermogen vanaf 2005 bedraagt

Beleidsartikelen

€ 3,4 mld., verdeeld over 14.385 inkeerders. Tot en met 2012 zijn aanslagen opgelegd ten bedrage van € 860 mln. (inclusief rente en boete).

– Afgezonderde Particuliere Vermogens (APV's)

Voor de aanpak van de APV's is het op 1 januari 2010 in werking getreden wettelijke stelsel, gericht op transparantie van deze buitenlandse rechtsvormen (Stiftungen, trusts), van groot financieel belang. Het vermogen en inkomen in zo'n buitenlands rechtsfiguur worden daarbij toegerekend aan de inbrenger van het vermogen. De belastingopbrengst is over de periode 2008–2012 inmiddels bijna € 520 mln.

Volumeontwikkeling

Belastingplichtigen zijn de particulieren en ondernemers die wettelijk verplicht zijn aangifte te doen. Het aantal belastingplichtigen is in 2012 gedaald door het afvoeren van belastingplichtigen die meerdere jaren een zogeheten nihilaanslag hebben ontvangen. Het aantal ingediende aangiften inkomstenbelasting (€ 11 miljoen) ligt overigens hoger dan het aantal belastingplichtigen omdat vrijwillige aangiften ook deel uitmaken van de aangiftestroom.

De afname van het aantal toeslaggerechtigden is grotendeels veroorzaakt door het lager aantal uitbetalingen van zorgtoeslag (€ 5,0 miljoen in 2012 en € 5,3 miljoen in 2011)

De ontwikkeling van het aantal belastingplichtigen en toeslaggerechtigden over de afgelopen jaren is zichtbaar gemaakt in onderstaande tabel:

Volumeontwikkeling belastingplichtigen en toeslaggerechtigden (belastingjaar t-1) (x 1.000)					
Kengetal	2008	2009	2010	2011	2012
Belastingplichtigen IB/IH	9.696	8.644	8.526	8.408	8.003
Belastingplichtigen Vpb	791	810	817	838	853
Inhoudingsplichtigen LB/LH	619	627	629	642	638
Inhoudingsplichtigen OB	1.408	1.453	1.505	1.558	1.571
Aanvragen toeslagen	7.664	7.574	7.774	7.723	7.445

Bron: Belastingdienst/Centrale Administratie

Toeslagen						
Prestatie-indicator	Realisatie 2008	Realisatie 2009	Realisatie 2010	Realisatie 2011	Streefwaarde 2012	Realisatie 2012
Toeslagen	n.v.t.	Deels behaald	Deels behaald	Groten-deels behaald	Het toezicht wordt volgens planning uitgevoerd	Behaald

Bron: Belastingdienst/Centrale Administratie

Toelichting

Het toezicht op toeslagen vindt plaats op basis van een met de betrokken beleidsdepartementen afgestemd toezichtplan. De kern van het toezicht is het administratieve toezicht dat bestaat uit massale vergelijkingen tussen de gegevens uit de aanvragen en gegevens van derde instanties waaruit de onjuistheid van of twijfel over een aanvraag kan blijken. In circa 15% van de aanvragen kinderopvangtoeslag is sprake van gastouderopvang. In deze situaties kan de Belastingdienst praktisch gezien de juistheid van de opgegeven uren niet objectief vaststellen. Over dit deel van de uitbetalingen (circa € 248 mln.) bestaat daarom een inherente onzekerheid over de rechtmatigheid.

Beleidsartikelen

Het toezicht over het toeslagjaar 2010 is grotendeels afgerond in 2012. Er zijn ruim 6,9 miljoen huur- en zorgtoeslagen definitief toegekend (96%). Verder zijn er circa 0,4 miljoen toeslagen kinderopvang (70%) en 1,0 miljoen aanvragen kindgebonden budget (97%) definitief vastgesteld. Voor het toeslagjaar 2011 zijn in 2012 meer dan 6 miljoen huur- en zorgtoeslagen (80%), 158.000 toeslagen kinderopvang (28%) en ruim 0,8 miljoen aanvragen kindgebonden budget (79%) definitief vastgesteld.

Het jaar 2012 stond in het teken van de succesvolle introductie van het nieuwe Toeslagensysteem. Met het nieuwe systeem gaat Toeslagen de juistheid van grondslagen in toenemende mate in de voorschotfase toetsen en worden alle gegevens van burgers aan een vorm van massaal toezicht onderworpen. Hierdoor kan het bedrag aan terugvorderingen bij de definitieve afhandeling worden gereduceerd.

Naast het massaal geautomatiseerde toezicht met het nieuwe toeslagensysteem zijn voor het toeslagjaar 2012 circa 170.000 aanvragen aan andere vormen van actueel toezicht onderworpen. Extra aandacht was er bijvoorbeeld voor de juistheid van het schatten van inkomens door aanvragers die hun inkomen eerder te laag hadden ingeschat. In 2012 zijn circa 43.000 voorschotten huur- en zorgtoeslag en kindgebonden budget stopgezet en teruggevorderd. Het met deze toeslagen corresponderende jaarrecht bedraagt € 26 mln. Daarnaast zijn 118.000 toeslagaanvragers aangeschreven die de afgelopen jaren steeds werden geconfronteerd met een grote terugvordering. Deze burgers is gevraagd hun inkomen opnieuw te schatten en voor zover van toepassing het nieuwe inkomen door te geven aan de Belastingdienst. Ultimo 2012 hadden circa 20.000 burgers hun inkomen gewijzigd. Bij toeslagen zijn door gebruik te maken van fraudesignalen van andere intelligenceteams binnen de Belastingdienst circa 5.900 fraudeposten behandeld met een financieel belang van ruim € 55 mln.

Tot slot is controle uitgevoerd op de zorgverzekerdheid van aanvragers gedurende het toeslagjaar. In 2012 zijn circa 8.500 aanvragen gestopt. Hiermee was een financieel belang gemoeid van ruim € 6 mln.

Douane

Realisatie meetbare gegevens						
Prestatie-indicator	Realisatie 2008	Realisatie 2009	Realisatie 2010	Realisatie 2011	Streefwaarde 2012	Realisatie 2012
Controles op de goederenstromen	n.v.t.	305.000	330.000	342.000	295.000 – 365.000	352.000
Gecertificeerde goederenstromen				51%	>70%	85%
Controle op passagiersvluchten				12.500	12.000 – 15.000	13.100

Bron: Belastingdienst/Centrale Administratie

Toelichting

In het streven naar efficiënt toezicht wordt onder andere rekening gehouden met de mate waarin voor de betrouwbaarheid van de administratie kan worden gesteund op een stelsel van interne beheersingsmaatregelen. Dat kan resulteren in certificeringen of convenanten. Een bedrijf dat het certificaat van Authorized Economic Operator verkrijgt (gebaseerd op Europese wetgeving), voldoet aan een aantal gestelde eisen waardoor een lichter controleregime van toepassing is. Daardoor kan het logistieke proces sneller gaan. Ultimo 2012 is ongeveer 85% van de reguliere goederenstromen (in- en uitvoer) gecertificeerd. Op de niet-gecertificeerde

Beleidsartikelen

reguliere goederenstroom (vracht, scan, koeriers, ambulante) voert de Douane controles uit. Daarbij gaat het om scancontroles en fysieke controles. De doelstelling hiervoor is binnen de bandbreedte gerealiseerd. Met de uitvoering van de controles wil de Douane zoveel mogelijk risicogericht te werk gaan. De aantallen correcties en processen verbaal, die voortvloeien uit deze controles, zijn opgenomen in onderstaande tabel

Aantal correcties en processen-verbaal VGEM en fiscaal (x 1.000)					
Kengetal	2008	2009	2010	2011	2012
Correcties scan- en fysieke controles vracht	3,6	2,8	4,4	3,6	3,6
Correcties koeriers en postzendingen	21	21	16	15	14
Correcties passagiers	29	21	17	20	19
Correcties ambulante controles binnen/buitengrens	7,6	7,3	4,2	1,9	1,7
Correcties administratieve controles	0,9	0,9	0,7	0,7	0,6
Processen-verbaal	36	35	32	25	22

Bron: Belastingdienst/Centrale Administratie

Het in de tabel opgenomen aantal correcties wordt beïnvloed door meerdere factoren, waaronder wijzigingen in aanbod/volume en in regelgeving.

In 2012 heeft de Douane in samenwerking met de FIOD twee fraudeteams ingesteld. Het ene team opereert vanaf Rotterdam Rijnmond en richt zich specifiek op Accijnsfraude, het andere team opereert vanaf Schiphol Cargo en richt zich op alle overige fraude. Het lanceren van het meldpunt Accijns is een belangrijk onderdeel in de bestrijding van accijnsfraude binnen de tabaksbranche.

FIOD						
Prestatie-indicator	Realisatie 2008	Realisatie 2009	Realisatie 2010	Realisatie 2011	Streefwaarde 2012	Realisatie 2012
Percentage processen-verbaal dat leidt tot veroordeling/transactie	84	86	76	84	82–85	84

Bron: Belastingdienst/Centrale Administratie

Het behalen van de doelstelling voor het percentage processen-verbaal dat leidt tot een veroordeling of een transactie door het aanleveren van kwalitatief goede zaken, is een resultante van het overleg tussen het Openbaar Ministerie, de financiële toezichthouders en de FIOD. De doelstelling hiervoor is binnen de bandbreedte gerealiseerd.

In 2012 heeft de FIOD in 90 systeemfraudezaken een proces-verbaal ingeleverd bij het Openbaar Ministerie naar aanleiding van fraude met aangiften inkomstenbelasting en verzoeken om kinderopvangtoeslag. In een aantal afgeronde zaken zijn de verdachten fors gestraft.

E.4: Massale processen

De Belastingdienst voert zijn massale processen efficiënt uit.

Doelbereiking

De doelstelling is gerealiseerd.

Beleidsartikelen

Realisatie meetbare gegevens						
Prestatie-indicator	Realisatie 2008	Realisatie 2009	Realisatie 2010	Realisatie 2011	Streefwaarde 2012	Realisatie 2012
Zendingen zonder fouten	n.v.t.	99%	100%	100%	99–100%	100%

Bron: Belastingdienst/Centrale Administratie

Toelichting

De doelstelling voor het afhandelen van zendingen zonder fouten is gerealiseerd. Op verschillende plaatsen in het ontvangstproces zijn hiertoe maatregelen getroffen om er op toe te zien dat belastingplichtigen de juiste berichten en gegevens ontvangen. Grote stromen beschikkingen (aanslagen, toeslagen, mailingen) zijn voor verzending systematisch gecontroleerd op juistheid, volledigheid en inhoudelijke (fiscale) kwaliteit. De 100% score op zendingen zonder fouten betreft een afgerond percentage. De opgetreden verstoringen zijn toegelicht in de 10e en 11e halfjaarsrapportage Belastingdienst²³.

Internet heeft om efficiencyredenen de voorkeur van de Belastingdienst. Uit de Fiscale monitor blijkt dat internet ook het voorkeurskanaal is van burgers en bedrijven. Het beleid is er dan ook op gericht belastingaangiften zoveel mogelijk elektronisch te ontvangen. Dit heeft geleid tot een sterke daling van het aantal aangiften op papier.

Aantal ingediende aangiften inkomstenbelasting (belastingjaar t-1) (x 1.000)					
Kengetal	2008	2009	2010	2011	2012
Ontvangen aangiften	9.942	10.544	10.777	11.243	10.968
Waarvan digitaal	8.947	9.476	9.854	10.633	10.448
Waarvan papier	995	1.068	923	610	520

Bron: Belastingdienst/Centrale Administratie

Steeds meer belastingplichtigen kiezen voor de digitale aangifte. Voor ondernemers is de score nagenoeg 100%, voor particulieren steeg deze in 2011 naar 95%. Eén van de maatregelen om de aangifte makkelijker te maken is de voorgevulde aangifte (VIA). In 2012 steeg het aantal mensen dat gebruik maakt van deze service naar 4,1 miljoen (3,7 miljoen in 2011).

Als regel ontvangen degenen die vóór 1 april hun aangifte inkomstenbelasting doen, vóór 1 juli bericht van de Belastingdienst, veelal in de vorm van een voorlopige aanslag met een bij te betalen of terug te ontvangen bedrag. De doelstelling voor tijdig afhandelen van aangiften IB bedraagt 98–100% en is met 98,5% gerealiseerd.

Tijdige afhandeling aangiften (%)					
Kengetal	2008	2009	2010	2011	2012
Tijdigheid afhandelen aangiften IB	99,3	99,9	99,9	99,3	98,5

Bron: Belastingdienst/Centrale Administratie

²³ Kamerstukken II 2011/12, 31 066, nr. 131 en Kamerstukken II 2012/13, 31 066, nr. 154

Beleidsartikelen

Het aantal procesverstoringen is ten opzichte van 2011 licht toegenomen (75 verstoringen in 2012 tegen 63 in 2011). Op verschillende plaatsen in het ontvangstproces zijn maatregelen getroffen om de goede ontvangst van berichten zeker te stellen. Daarnaast ziet de Belastingdienst er op toe dat belastingplichtigen de juiste berichten en gegevens ontvangen. Grote stromen beschikkingen (aanslagen, toeslagen, mailingen) worden voor verzending systematisch gecontroleerd op juistheid, volledigheid en inhoudelijke (fiscale) kwaliteit. In 2012 zijn 11.446 partijen gecontroleerd. Deze partijen waren in totaal goed voor circa 138 miljoen poststukken. In circa 1% (2011: 0,9%) van de partijen zijn één of meerdere bevindingenesignaleerd. Deze partijen zijn tegengehouden en pas na correctie verzonden.

4.2 Financiële Markten

A: Algemene doelstelling

Randvoorwaarden te creëren die een integer en stabiel systeem bevorderen en er toe bijdragen dat de activiteiten van financiële instellingen gericht zijn op het leveren van betrouwbare dienstverlening aan burgers en bedrijven met acceptabele en transparante risico's, waarbij de kosten van overmatig risicovol gedrag niet worden afgewenteld op de belastingbetaler.

B: Rol en verantwoordelijkheid

Financiële markten en instellingen vormen een onmisbare bouwsteen in het maatschappelijk verkeer. Een stabiel en adequaat financieel stelsel is nodig om de Nederlandse economie te laten functioneren, en daarmee onze welvaart en de economische vooruitgang te bevorderen. De kredietcrisis heeft laten zien hoe groot de systeemrisico's op de financiële markten kunnen zijn en welke impact dit kan hebben op de Nederlandse economie.

De minister van Financiën bevordert het goed functioneren van het financiële stelsel. De minister is verantwoordelijk voor de Nederlandse wetten en regels ten aanzien van de financiële markten, de institutionele structuur van het toezicht, en voor de besluitvorming over eventuele besteding van publieke middelen bij een crisis. Het daadwerkelijke toezicht op de financiële markten wordt uitgevoerd door De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM).

De randvoorwaarden die de minister stelt voor een integer en stabiel systeem hebben hun basis in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Hierin is de regelgeving en het toezicht geregeld die financiële instellingen stimuleert en verplicht om acceptabele en transparante risico's te nemen. Met deze regelgeving en dit toezicht wordt eraan bijgedragen dat consumenten met voldoende informatie en vertrouwen financiële producten kunnen afnemen.

Eén van de lessen uit de crisis van de afgelopen jaren is dat sterk toezicht zowel op instellings- als systeemniveau noodzakelijk is. De bedoeling is tevens hiermee de risico's voor de belastingbetaler van problemen bij financiële instellingen zoveel mogelijk te beperken. Wanneer problemen echter niet meer op andere wijze kunnen worden opgelost dient de toezichthouder en uiteindelijk de minister tijdig en effectief in te kunnen grijpen bij financiële instellingen. Hiervoor is met de Wet bijzondere maatregelen financiële ondernemingen een passend instrumentarium beschikbaar.

De minister bevordert de educatie van de burger op financieel gebied, streeft naar een integer financieel stelsel met passende regelgeving in de Wet ter voorkoming van witwassen en het financieren van terrorisme (Wwft) en is verantwoordelijk voor de ongestoorde voorziening van voldoende munten in circulatie.

C: Beleidsconclusies

De doelstellingen voor 2012 zijn qua uitvoering en beoogde resultaten grotendeels gerealiseerd. Zie hiervoor de geboekte resultaten met betrekking tot het Actieplan financiële sector omschreven in het onderdeel «beleidsprioriteiten». Wel is op Europees niveau enige vertraging opgelopen, met name op het gebied van CRD IV (pakket

bestaande uit de Capital Requirements Directive en de Capital Requirements Regulation) en MiFID (Markets in Financial Instruments Directive). De onderhandelingen in Brussel over het CRD IV pakket bevinden zich in de triloofase (Europese Commissie, het Europees Parlement en de Europese Raad). Anders dan aanvankelijk beoogd was, hebben deze onderhandelingen in 2012 niet tot een afronding geleid. Daardoor is de oorspronkelijke inwerkingtredingsdatum van 1 januari 2013 van Basel III niet gehaald. Gestreefd wordt nu naar afronding van de triloogonderhandelingen, gevolgd door stemming in het Europees Parlement en daarmee vaststelling van de definitieve teksten, in de eerste helft van 2013. Er is nog geen datum vastgelegd waarop de CRD IV richtlijn en verordening in werking zouden moeten treden. Omdat een korte implementatietermijn verwacht wordt, is besloten om al tijdens de raadsonderhandelingen te beginnen met de voorbereiding van wet- en regelgeving ter implementatie van CRD IV in Nederland.

Eind 2011 zijn raadsonderhandelingen gestart over de voorstellen van de Europese Commissie met betrekking tot de herschikking van de richtlijn markten voor financiële instrumenten (MiFID) en de (nieuwe) verordening markten voor financiële instrumenten (MiFIR). Volgens de initiële planning zouden deze onderhandelingen in 2012 worden afgerond. Omdat in Brussel (nog) geen overeenstemming kon worden bereikt over een aantal in die voorstellen opgenomen onderwerpen—zoals de introductie van een nieuwe categorie handelsplatformen (de «organized trading facility»), de op handelsplatformen geldende transparantieregels voor en na de handel alsmede het derdelandenregime—zullen de onderhandelingen eerst in 2013 kunnen worden afgerond. Vervolgens kan de triloog over MiFID/MiFIR met het Europees Parlement beginnen.

D: Tabel budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 2 Financiële markten							
Bedragen x € 1.000							
Algemene beleidsdoelstelling: Randvoorwaarden te creëren die een integer en stabiel systeem bevorderen en er toe bijdragen dat de activiteiten van financiële instellingen gericht zijn op het leveren van betrouwbare dienstverlening aan burgers en bedrijven met acceptabele en transparante risico's, waarbij de kosten van overmatig risicovol gedrag niet worden afgewenteld op de belastingbetaler.					Realisatie	Vastgestelde begroting	Verschil
	2008	2009	2010	2011	2012	2012	2012
Verplichtingen	4.248.377	44.538.843	-7.888.426	-5.707.805	- 15.864.348	64.244	- 15.928.592
<i>waarvan garantieverplichtingen</i>	<i>2.745.000</i>	<i>44.363.369</i>	<i>-8.124.708</i>	<i>-5.841.128</i>	<i>- 15.932.412</i>	<i>0</i>	<i>- 15.932.412</i>
Garantie verhoging plafond kredietfaciliteit AFM	5.000	0	- 15.000	- 18.000	0	0	0
Garantieregeling bancaire leningen	2.740.000	44.360.869	-8.102.903	-5.823.147	- 15.932.477	0	- 15.932.477
Garantie Nederlands Bureau der Motorrijtuigenverzekering		2.500	0	0	0	0	0
Garantie en waarborg NWB			- 6.769	0	0	0	0
<i>waarvan verplichting uit hoofde van het Depositogarantiestelsel/ Icesave</i>	1.425.074	<i>10.174</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>waarvan verplichting uit hoofde van het Depositogarantiestelsel/ Voorfinanciering DNB</i>			<i>93.219</i>	<i>0</i>	<i>0</i>		<i>0</i>
Uitgaven	1.307.578	342.869	228.478	128.238	71.169	64.244	6.925
Subsidies	453	531	1.029	1.150	1.467	1.594	- 127
Geldmuseum					689	780	- 91
CDFD					778	814	- 36
Bekostiging	6.793	92.296	73.184	62.700	10.179	15.950	- 5.771
Rechtspraak Financiële Markten	1	550	580	1.245	687	1.000	- 313
Caribbean Financial Action Taskforce	44	42	31	22	23	32	- 9
Muntcirculatie	6.748	10.111	6.837	9.393	8.500	13.985	- 5.485
Afname munt in circulatie	0	81.593	65.736	52.040	0	0	0
IASB					380	380	0
Boetes EC							
Monitoring cie code Verzekeraars					130	125	5
Monitoring cie code Banken					193	140	53
Monitoring cie Corporate Governance					266	288	- 22
Garanties				4.481	0	0	0
Terugbetaling fee garantie bancaire leningen				4.481	0	0	0
Leningen	1.236.195	199.054	93.219	0	0	0	0
Voorfinanciering DNB (DGS)	1.236.195	199.054	93.219	0	0	0	0
Opdrachten	1.138	3.107	3.884	3.602	2.091	2.300	- 209
Platform CentiQ	1.138	3.107	3.884	3.602	2.091	2.300	- 209
Bijdrage aan ZBO's en RWT's	62.999	47.881	57.162	56.305	57.432	44.400	13.032

Beleidsartikelen

Algemene beleidsdoelstelling: Randvoorwaarden te creëren die een integer en stabiel systeem bevorderen en er toe bijdragen dat de activiteiten van financiële instellingen gericht zijn op het leveren van betrouwbare dienstverlening aan burgers en bedrijven met acceptabele en transparante risico's, waarbij de kosten van overmatig risicovol gedrag niet worden afgewenteld op de belastingbetaler.	Realisatie					Vastgestelde begroting	Verschil
	2008	2009	2010	2011	2012	2012	2012
Bijdrage toezicht AFM	27.986	28.931	28.666	30.505	29.722	26.384	3.338
Bijdrage toezicht DNB	35.013	18.950	28.496	25.800	27.710	18.016	9.694
Ontvangsten	18.430	132.212	412.754	906.597	586.778	242.739	344.039
Garanties	0	115.983	407.210	365.893	230.242	231.324	- 1.082
Premieontvangsten garantieregeling bancaire leningen	0	115.983	407.210	365.893	230.242	231.324	- 1.082
Leningen	0	0	0	534.007	293.150	3.738	289.412
Ontvangsten voorfinanciering DNB (DGS)				91.059	2.285	3.738	- 1.453
Ontvangsten (uit boedel) Icesave				442.948	290.865	0	290.865
Bekostiging	5.421	9.440	2.276	2.840	60.313	5.184	55.129
Ontvangsten muntwezen	61	9.440	2.276	2.840	1.767	5.184	- 3.417
Toename munten in circulatie	5.360	0	0	0	58.546	0	58.546
Overig	13.009	6.789	3.268	3.857	3.073	2.493	580
Overige programma-ontvangsten	13.009	6.789	3.268	2.107	1.473	2.493	- 1.020
Premieontvangsten terrorismepool				1.750	1.600	0	1.600

E: Toelichting op de instrumenten

Uitgaven

Muntcirculatie (- € 5,5 mln.)

Er zijn minder circulatiemunten aangemaakt dan begroot waardoor er ook minder muntmetaal aangekocht hoefde te worden. Ook de oplagen bijzondere munten lagen lager dan begroot, hetgeen eveneens betekent dat minder muntmetaal benodigd was.

Bijdrage toezicht AFM en DNB: (+ € 13,0 mln.)

Dit betreft de aan de AFM en DNB verstrekte overheidsbijdrage voor het toezicht op de financiële markten. Het in de Rijksbegroting van 2012 opgenomen totaalbedrag van € 44,4 mln. was vastgesteld vanuit de veronderstelling dat de Wet bekostiging financieel toezicht op 1 januari 2012 in werking zou treden. Dat bleek niet haalbaar te zijn. Dit betekent dat de overheidsbijdrage aan beide toezichthouders overeenkomt met de door hen voor 2012 begrote bijdragen, terwijl er tevens nog een nacalculatie over 2011 heeft plaatsgevonden hetgeen geleid heeft tot een extra betaling van € 0,6 mln.

Ontvangsten

Leningen (– € 290,9 mln.)

Uit de boedel van de failliete Landsbanki heeft Nederland twee uitkeringen ontvangen ter grootte van in totaal € 290,9 mln. (€ 197,3 mln. en € 93,6 mln.). Dit bedrag was op voorhand moeilijk te ramen en is daarom in het afgelopen jaar door middel van de 2e supplettoire begroting ondergebracht als extra post «Ontvangsten IJsland» onder «Leningen» van de tabel «Budgettaire gevolgen van beleid».

Ontvangsten muntwezen (+ € 3,4 mln.)

Doordat er minder munten voor verzamelaars zijn verkocht dan begroot, zijn de ontvangsten lager dan geraamd.

Toename munten in circulatie (– € 58,5 mln.)

Er zijn meer munten in omloop gebracht dan dat er uit omloop terugkwamen, waardoor het aantal munten in circulatie is toegenomen. Deze toename heeft geleid tot netto inkomsten gelijk aan de nominale waarde van de munten. Door in te teren op de aanwezige voorraad munten, heeft de toename van het aantal munten niet tot hogere productiekosten geleid.

4.3 Financieringsactiviteiten publiek-private sector

A: Algemene doelstelling

Optimaal financieel resultaat bij de realisatie van publieke doelen bij investeren in en verwerven, afstoten en beheren van de financiële en materiële activa van de Staat.

B: Rol en verantwoordelijkheid

De minister van Financiën ziet in algemene zin toe op een verantwoorde en doelmatige besteding van overheidsmiddelen. De publieke doelstellingen worden met inzet van zo min mogelijk (financiële) middelen gerealiseerd of gegeven de hoeveelheid middelen wordt een zo hoog mogelijke kwaliteit nagestreefd. Bedrijfseconomische expertise wordt ingezet bij staatsdeelnemingen, complexe investeringsprojecten en transacties van de rijksoverheid en publiek-private investeringen (PPI) in Nederland.

De minister van Financiën is verantwoordelijk voor:

- een optimaal financieel resultaat bij het beheren, aangaan en afstoten van staatsdeelnemingen met inachtneming van de betrokken publieke belangen;
- het toetsen van en adviseren over bedrijfseconomische doelmatigheid bij het realiseren van publieke investeringsprojecten die in samenwerking met de markt worden verwezenlijkt, zodat vakdepartementen in staat worden gesteld de projecten binnen budget, op tijd en met de gewenste kwaliteit te realiseren; voorbeelden van deze projecten zijn DBFM(O)-projecten, complexe investeringsprojecten, verdelen van schaarse vergunningen en beheer, ontwikkeling en aan- en verkoop van overtollige gronden;
- het beheren en afwickelen van de tijdelijke overheidsinvesteringen in de gesteunde financiële instellingen;
- het beheren van de Illiquid Asset Back-up Facility binnen de contractvoorwaarden;
- zwaarwegende en principiële beslissingen (o.a. exitstrategie en beloningsbeleid) van NLFI, de stichting die de aandelen in ABN Amro en ASR Nederland beheert.

De minister van Financiën heeft een aantal instrumenten tot zijn beschikking, die kunnen worden ingezet voor de invulling van zijn verantwoordelijkheid:

- bevoegdheden die de minister van Financiën heeft op basis van de Comptabiliteitswet en als aandeelhouder op basis van Boek 2 Burgerlijk Wetboek en de statuten van de onderneming;
- de gedragsregels uit de Corporate Governance Code;
- bedrijfseconomische, juridische en corporate governance-expertise en kennis en kunde op het gebied van projectfinanciering en risicomanagement;
- structureel en incidenteel overleg met bestuurders en commissarissen van de staatsdeelnemingen;
- overleg met betrokken vakdepartementen over de mate waarin en de wijze waarop de relevante publieke belangen worden geborgd;
- PPS-code: de beheercode binnen de rijksoverheid gericht op een doelmatige en rechtmatige inzet van het instrument van publiek-private samenwerking bij de realisatie en de exploitatie van (met name meerjarige) investeringsprojecten;

Beleidsartikelen

- Wet Stichting Administratiekantoor beheer financiële instellingen (NLFI).

Bovenstaande instrumenten zijn verschillend van aard. De bevoegdheden die voortvloeien uit het Burgerlijk Wetboek en de Comptabiliteitswet vormen de basis van de (formele) zeggenschap. De overige instrumenten hebben een meer informeel karakter, zijn richtinggevend (zoals de Corporate Governance Code) of dienen als randvoorwaarde om de invulling te kunnen geven aan de beleidsdoelstelling (zoals de beschikbaarheid over en/of toegang tot de benodigde kennis).

De minister beoogt jaarlijks de effecten van zijn aandeelhouderschap in de reguliere staatsdeelnemingen te meten. Om deze effecten te kunnen meten waren er in de begroting een vijftal meetbare indicatoren/streefwaarden opgenomen. In onderstaande tabel zijn de realisaties van de afgelopen drie jaren inzichtelijk gemaakt, waarbij de realisatie van 2012 is afgezet tegen de streefwaarde, zoals deze in de begroting 2012 was opgenomen:

Realisatie meetbare gegevens						
kengetal ¹		Realisatie 2009	Realisatie 2010	Realisatie 2011	Streefwaarde 2012	Realisatie 2012
1.	% deelnemingen dat de Corporate Governance Code «comply or explain» toepast.	88%	94%	88%	100%	100%
2.	% van deelnemingen dat minimaal een C-rating heeft conform de richtlijnen van het Global Reporting Initiative (GRI).	n.v.t.	n.v.t.	88%	100%	100%
3.	% deelnemingen waarvan het beloningsbeleid conform de methodiek ² is vastgesteld.	n.v.t.	n.v.t.	93%	100%	93%
4.	% van deelnemingen met dividend pay-out ratio ³ van ten minste 40%.	n.v.t.	n.v.t.	47%	80%	33%
5.	% van deelnemingen met een minimum return on equity (RoE) van 8%.	n.v.t.	n.v.t.	47%	65%	40%

¹ Vanaf dit jaar worden Thales en KLM gezien de beperkte invloed als aandeelhouder bij alle indicatoren buiten beschouwing gelaten.

² Kamerstukken II 2008/09, 28 479, nr. 39

³ Niet voor alle staatsdeelnemingen geldt een uitbetaling van dividend middels een vooraf vastgesteld dividend pay-out ratio. De ratio wordt berekend over deelnemingen waar wij invloed hebben

Bron: Jaarverslagen en statuten van de ondernemingen uit de huidige portefeuille staatsdeelnemingen waarvan het beheer is belegd bij het ministerie van Financiën (exclusief verworven financiële deelnemingen naar aanleiding van de kredietcrisis)

De meetbare indicatoren 1 t/m 5 beogen zowel het publieke karakter van de deelnemingen te weerspiegelen als ook de bedrijfseconomische principes die gehanteerd worden bij het uitoefenen van het aandeelhouderschap. Ten behoeve van de realisatiecijfers over 2012 wordt gekeken naar de realisaties die samenhangen met het verslagjaar/boekjaar 2011 van de staatsdeelnemingen. Immers, er kan niet op 2012 worden teruggeblikt zonder de officiële jaarrekeningen en jaarverslagen over 2012. Het merendeel van de door de aandeelhouder vastgestelde jaarrekeningen wordt pas verwacht, nadat het jaarverslag van het ministerie van Financiën naar de Kamer is gestuurd.

Bij twee indicatoren wordt de streefwaarde duidelijk niet gehaald. Het minimum rendement op eigen vermogen dat als streefwaarde is opgenomen wordt niet door 65% van de staatsdeelnemingen gerealiseerd, maar door 40% van de staatsdeelnemingen. Dit heeft twee oorzaken. Ten eerste heeft een aantal staatsdeelnemingen een grote

investeringsagenda, waarbij de kosten voor de baten uitgaan en rendementen daarom pas later worden gerealiseerd. Ten tweede is er in sommige gevallen vanwege ongunstige marktomstandigheden sprake van tegenvallende bedrijfsresultaten. Slechts 33% van de deelnemingen heeft een pay-out ratio van tenminste 40% weten te realiseren, terwijl de doelstelling 80% was²⁴. Ook hier is een aantal oorzaken voor aan te wijzen. Ten eerste zorgt regulering er bij bepaalde deelnemingen voor dat deze ondernemingen tijdelijk meer winst moeten reserveren, waardoor de payout ratio dus lager wordt. Ten tweede reserveren sommige deelnemingen een groter gedeelte van de winst om grote investeringen te kunnen financieren. Doorgaans vertaalt het reserveren van winst ten behoeve van investeringen zich in hogere winst en daarmee hogere dividenden in de toekomst. De overige indicatoren werden wel behaald of liggen heel dicht bij de streefwaarde.

Om te meten in hoeverre publieke investeringsprojecten doelmatig worden gerealiseerd, is het aantal goed uitgevoerde Public Private Comparators (PPC) als indicator in de begroting opgenomen. Een PPC is een instrument om de voor- en nadelen van verschillende uitvoeringsvarianten van een project financieel inzichtelijk te maken en biedt de basis voor de besluitvorming over de DBFM(O)-variant van een project. In de PPS-code Rijksoverheid 2008²⁵ is vastgelegd dat voor alle voorgenomen investeringen in Rijksgebouwen (nieuwbouw of renovatie) boven € 25 mln. en Rijksinfrastructuur boven de € 60 mln. PPC's worden uitgevoerd. Om te meten in hoeverre publieke investeringsprojecten doelmatig worden gerealiseerd waren er in de begroting een drietal meetbare indicatoren/streefwaarden opgenomen. In onderstaande tabel is de realisatie van 2012 afgezet tegen de streefwaarde, zoals deze in de begroting 2012 was opgenomen:

Realisatie meetbare gegevens		
Kengetal	Streefwaarde 2012	Realisatie 2012
1. Percentage van projecten binnen het Rijk (infrastructuur, Rijkshuisvesting, Defensie) waar een PPC voor is uitgevoerd zoals afspraken voorschrijven.	100%	100%
2. Percentage PPC's met meerwaarde voor DBFM(O) waarvoor «comply-or-explain» is toegepast.	100%	100%
3. Aantal PPC's met meerwaarde voor DBFM(O) waarvoor gekozen is voor DBFM(O).	80%	67%

Bron: Vakdepartementen, zij geven aan als ze een PPC hebben uitgevoerd en wat de uitkomst is.

Uit de tabel valt op te maken dat de realisatie van het aantal PPC's met meerwaarde voor DBFM(O) waarbij ook daadwerkelijk is gekozen voor DBFM(O) in 2012 achter blijft bij de streefwaarde. De oorzaak hiervoor is dat over heel 2012 slechts 3 PPC's zijn uitgevoerd, waarvan bij 2 meerwaarde bleek voor DBFM(O) (en daar ook voor gekozen is) en over de derde besluitvorming nog plaats moet vinden. Echter, ondanks het

²⁴ De AVA is wel in alle gevallen akkoord gegaan met de door de deelneming voorgestelde winstbestemming (de pay-outratio).

²⁵ <http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/richtlijnen/2008/11/03/pps-code-rijksoverheid-2008/pps-code-rijksoverheid-2008.pdf>

geringe aantal uitgevoerde PPC's in 2012 zullen de komende jaren nog veel DBFM(O)-projecten aanbesteed worden op basis van de vóór 2012 uitgevoerde PPC's.

De verantwoordelijkheid voor de beslissing om volgens PPS (DBFMO) aan te besteden ligt bij de vakdepartementen. Bij gebouwgebonden PPS ligt de verantwoordelijkheid tevens bij de cliënten van de Rijksgebouwendienst. De vakdepartementen dragen de primaire verantwoordelijkheid voor het welslagen van de projecten en dus voor het behalen van doelstellingen van bedrijfseconomische efficiëntie en doelmatigheid.

C: Beleidsconclusies

Deelnemingen

De minister van Financiën is verantwoordelijk voor het aandeelhouderschap van het overgrote deel van de staatsdeelnemingen. In 2012 is verder gegaan met het uitoefenen van het actief aandeelhouderschap langs de vier sporen uit het deelnemingenbeleid (strategie, investeringsbeslissingen, vermogenspositie, beloningsbeleid).

Strategie

In 2012 heeft de aandeelhouder met verschillende deelnemingen over de strategie gesproken. Uit het regeerakkoord blijkt dat het kabinet voornemens is Holland Casino te verkopen. De betrokken bewindspersonen hebben er voor gekozen om, alvorens tot verkoop over te gaan, de marktinrichting en -ordering van de verschillende kansspelmarkten te moderniseren. Wanneer de Kamer akkoord is met een gemoderniseerde inrichting en ordering van de kansspelmarkten kan Holland Casino worden verkocht. In 2012 is tevens besloten het winstafdrachtregime van Holland Casino tijdelijk aan te passen, opdat de onderneming zich kan herstructureren en op een financieel solide basis zelfstandig in een gemoderniseerde kansspelmarktomgeving kan opereren.

Medio 2011 heeft het toenmalige kabinet in het Energierapport aan de Kamer gemeld dat onderzoek wordt gedaan naar minderheidsprivatiseringen bij Tennet en Gasunie²⁶. Er dient door het huidige kabinet nog nadere besluitvorming over de minderheidsprivatisering van Tennet en de Gasunie plaats te vinden. Inzake Gasunie heeft de minister naar aanleiding van afwaarderingen van in totaal € 1,5 mrd. op de aankoop van een Duits netwerk een extern onderzoek laten uitvoeren naar de gang van zaken. Dit rapport is medio december 2012 naar de Kamer gestuurd²⁷. De minister heeft besloten het resterende belang van de Staat in Connexion te verkopen, hierover is in december 2012 een Algemeen Overleg gevoerd met de Kamer. De overdracht van de aandelen aan Transdev-BNG Connexion Holding (TBCH) heeft inmiddels plaatsgevonden²⁸.

Investerings en vermogenspositie

De minister van Financiën heeft in 2012 als aandeelhouder bij Tennet een aantal grote investeringsprojecten beoordeeld en goedgekeurd. De minister heeft ook ingestemd met een voorstel van Tennet voor de mede-financiering door Mitsubishi voor de aansluiting van Duitse windparken op het landelijk hoogspanningsnetwerk.

²⁶ Kamerstukken II 2010/11, 31 510, nr. 45

²⁷ Kamerstukken II 2012/13, 28 165, nr. 139

²⁸ Kamerstukken II 2012/13, 28 165, nr. 144

Beloningsbeleid

In 2012 is voor zowel NS als ook voor Tennet een nieuw gematigd beloningsbeleid vastgesteld. In november 2012 heeft de minister van Financiën aangekondigd het beoordelingskader voor bestuurdersbeloningen van staatsdeelnemingen in 2013 te zullen herijken, waarbij onder meer richtlijnen zullen worden gesteld voor de variabele beloning.

Publiek Private Investeringsen

Nederland heeft op het gebied van DBFM(O) internationaal een toppositie bereikt, onder meer vanwege haar zakelijke focus op «value for money», rijksbrede standaardisatie, professionaliteit van het Rijk als opdrachtgever, de verankering van DBFM(O) binnen de vakdepartementen, de goed gevulde pijplijn van projecten en de respons en flexibiliteit tijdens de kredietcrisis 2008/2009²⁹. Deze positie is in 2012 verder uitgebreid door succesvolle aanbestedingen, verdere stroomlijning van het proces, hoge kwaliteit van contractmanagement en, mits voordelig voor het Rijk, het accommoderen van nieuwe partijen zoals institutionele beleggers en andere investeerders uit binnen- en buitenland.

Tevens is ingezet op het verder implementeren van DBFM(O) bij wegen, sluisen, kanalen en gebouwen van het Rijk. Het kabinet wil DBFM(O) waar mogelijk toepassen om de beschikbare middelen optimaal te gebruiken alsmede ondernemerschap en innovatie te bevorderen. DBFM(O) is daarbij geen doel op zich maar een middel om dezelfde kwaliteit voor minder geld te realiseren.

In 2012 heeft de minister van Financiën bijgedragen aan het realiseren van een efficiëntere en effectieve bedrijfsvoering binnen het rijk. In het programma Compacte Rijksdienst bijvoorbeeld, heeft de minister van Financiën aangestuurd op het versterken van de governance op de ondersteunende bedrijfsvoeringsdiensten en de strategie ten aanzien van in- en uitbesteding (SGO project 5: Governance en Sourcing). Ook ten aanzien van vastgoed heeft de minister van Financiën geadviseerd over deze aspecten, onder meer bij de vorming van het Rijksvastgoedbedrijf (het fusiebedrijf tussen de Rijksgebouwendienst en het Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf, SGO project 2: Vastgoed). De kansen die het toepassen van DBFM(O)-principes biedt voor overheidsinvesteringen in ICT, worden nader onderzocht. Eind 2012 is door de Interdepartementale Commissie van CIO's het besluit genomen een aantal ICT projecten, middels het uitvoeren van PPC's te onderzoeken op de mogelijkheden van publiek-private samenwerking.

Financiën is betrokken gebleven bij het sourcingprogramma Defensie³⁰ waarbij sourcingafwegingen en -trajecten zijn gefaciliteerd. Ook bij onderzoek naar haalbaarheid en financiering van initiatieven op het gebied van duurzaamheid en energie, zoals windparken, is de minister van Financiën betrokken. Voor financiële zekerheidstelling zoals bedoeld in de Kernenergiewet is toezicht gehouden op de gedegen invulling van de verplichtingen van exploitanten van kernreactoren. In 2012 zijn de aanvragen van een viertal vergunningshouders inzake de nucleaire installaties beoordeeld en op basis daarvan hebben de minister van Financiën en de minister van EL&I³¹ hen een positieve beschikking gegeven. Voorts hebben de ministers van Financiën en van Volksge-

²⁹ Kamerstukken II 2012/13, 28 753, nr. 28

³⁰ Kamerstukken II 2011/12, 31 125, nr. 10

³¹ Door het tweede kabinet Rutte werd besloten om voor dit ministerie per november 2012 de naam «Ministerie van Economische Zaken» te gebruiken.

Beleidsartikelen

zondheid, Welzijn en Sport gezamenlijk de productieonderdelen van het Nederlands Vaccin Instituut per 29 juni 2012 verkocht. De verkoopopbrengst is verantwoord op de begroting van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Wat betreft het verdelen van schaarse vergunningen heeft de minister van Financiën een adviserende en toezichthoudende rol gespeeld bij de multiband frequentieveiling die heeft geleid tot een opbrengst van € 3,8 mld. Deze opbrengsten zullen in 2013 op de begroting van het ministerie van Economische Zaken worden verantwoord. Tevens is in 2012 gewerkt aan de voorbereiding voor het verstrekken van vergunningen voor internet kansspelen.

Beheer interventies financiële sector

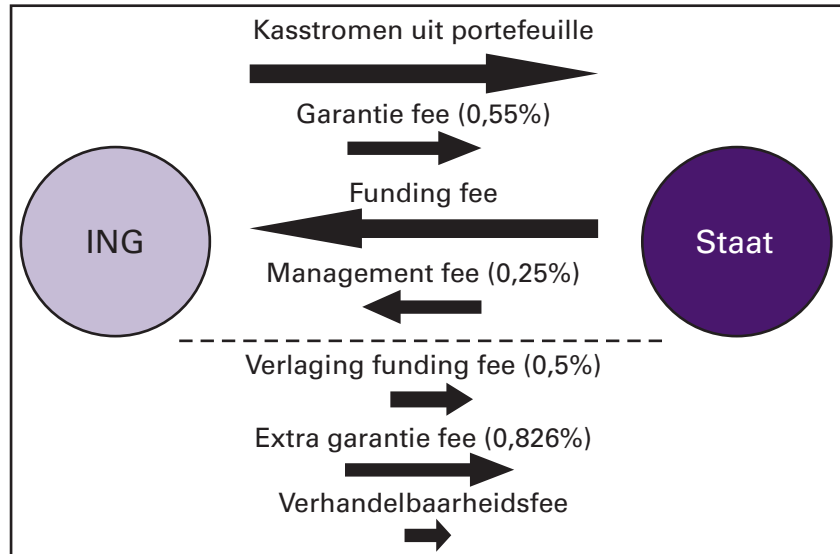
Als gevolg van de kredietcrisis verleent de Staat op dit moment nog steun aan ING door middel van Core Tier 1 securities. De vordering van de Staat met betrekking tot de Core Tier 1 securities, die de Staat hield in SNS REAAL N.V., is vanwege de nationalisatie van SNS REAAL N.V. op de saldibalans op 0 gewaardeerd. De securities zijn in 2008 door de instellingen uitgegeven om hun kapitaalpositie te versterken. De minister van Financiën heeft in 2012 met ING afgesproken dat het nog openstaande deel van de Core Tier 1 securities zal worden afgelost. Dit zal geschieden door betalingen van in totaal € 4,5 mld. verspreid over de periode 2012–2015 te doen in tranches van € 1,125 mld. per jaar. In 2012 heeft ING de eerste tranche van € 1,125 mld. betaald.

Het onderzoek naar mogelijke verplichtingen met betrekking tot de overdracht van RFS Holdings B.V. aan de Stichting Administratiekantoor Beheer Financiële Instellingen (NLFI) is in 2012 afgerond. Daarom heeft het ministerie van Financiën de aandelen in RFS Holdings B.V. overgedragen aan NLFI tegen uitgifte van certificaten in het kapitaal van de onderneming. Daarnaast heeft de tijdelijke deelneming ABN AMRO in 2012 een schikking getroffen met Ageas (het voormalige Fortis België) en de Staat over een aantal geschillen die tussen de Staat en Ageas zijn ontstaan bij de verwerving door de Staat van de Nederlandse onderdelen van Fortis en ABN AMRO. Het gaat hierbij om de verrekening van financiële instrumenten (mandatory convertible securities, financieringsprefs van Fortis Capital Company), een bij de verkoop afgegeven vermogensgarantie en over niet-geleverde preferente aandelen in Fortis Bank Nederland (Holding) N.V. Middels het treffen van de schikking is er een einde gekomen aan alle nog uitstaande geschillen tussen de Nederlandse Staat en Ageas over de overname van de Nederlandse activiteiten van de voormalige Fortis-groep door de Nederlandse Staat op 3 oktober 2008.

Illiquid Assets Back-up Facility (IABF)

De IABF is één van de kredietcrisismaatregelen. Begin 2009 hebben de Staat en ING Groep N.V. (ING) overeenstemming bereikt over een back-up faciliteit die betrekking heeft op de gesecuritiseerde Amerikaanse hypotheekportefeuille van ING (de Alt-A portefeuille). De transactie bestaat uit zeven kasstromen (figuur 1).

Figuur 1: kasstromen Illiquid Assets Back-up Facility

In de transactie was initieel sprake van vier kasstromen³². De Staat heeft 80% van het risico op de Alt-A portefeuille overgenomen en ontvangt van ING 80% van alle kasstromen die binnenkomen op de portefeuille. Daarnaast ontvangt de Staat een garantiefee. De Staat betaalt een funding fee en een management fee aan ING.

Later zijn twee extra betalingen van ING aan de Staat overeengekomen³³. Die betalingen komen overeen met een verlaging van de funding fee met 0,5 procentpunt en een verhoging van de garantiefee met 0,826 procentpunt.

De zevende kasstroom (verhandelbaarheidsfee in figuur 1) is een gevolg van afspraken die zijn gemaakt tussen ING en de Staat voor het loskoppelen van de IABF van ING Direct US in verband met de verkoop van ING Direct US³⁴. Eind 2012 is de structuur van de IABF verder aangepast om ook de overige ING US entiteiten los te koppelen van de IABF.

Meetbare gegevens

Het uiteindelijke resultaat op de transactie zal pas na afloop bekend zijn. Contractueel is dit na circa 40 jaar. Tot die tijd kan met behulp van een aantal kerncijfers de ontwikkeling van de gerealiseerde resultaten worden gevolgd (terugkijkend).

In tabel 1 is voor 2011 en 2012 de omvang van de zeven kasstromen die voortkomen uit de transactie weergegeven.

³² Kamerstukken II 2008/09, 31 371, nr. 95

³³ Kamerstukken II 2009/10, 31 371, nr. 273

³⁴ Kamerstukken II 2010/11, 31 371, nr. 362

Beleidsartikelen

Tabel 1: kasstromen 2011 en 2012 (in € mln.)		
	2011	2012
Funding fee	3.242	2.644
Management fee	39	33
Totaal uitgaven	3.281	2.678
Portefeuille ontvangsten	3.012	2.434
Garantie fee	85	73
Additionele garantie fee	128	110
Additionele fee	55	46
Verhandelbaarheidsfee		15
Totaal ontvangsten	3.281	2.678
Saldo	0	0

Het kasstroomoverzicht laat zien dat elke US dollar (in de tabel zijn dollars omgerekend naar euro's) die uit de portefeuille of als fee is binnengekomen in 2011 en 2012 ook weer is terugbetaald aan ING. De kasstromen geven beperkt inzicht in de resultaten van de IABF. Een balans en resultaat gebaseerd op een bedrijfseconomische benadering geven meer inzicht.

Door (vervroegde) aflossingen en afboekingen (verliezen) is de omvang van de RMBS portefeuille in 2012 teruggelopen met ca. \$ 3,3 mld. van \$ 17,8 mld. (€ 13,8 mld.) tot \$ 14,5 mld. (€ 11,0 mld.). De dollars die zijn binnengekomen zijn gebruikt om (versneld) te voldoen aan de verplichting aan ING. Als gevolg daarvan is de gegarandeerde waarde in 2012 teruggelopen met ca. \$ 3,1 mld. van \$ 13,0 mld. (€ 10,1 mld.) tot \$ 9,9 mld. (€ 7,5 mld.) ultimo 2012. De cijfers in euro en de voor omrekening gebruikte wisselkoersen zijn terug te vinden in tabel 2.

Tabel 2: balans ultimo 2011 en 2012 (in € mln.)		
Omschrijving	Balans per 31-12-2012	Balans per 31-12-2011
Activa		
RMBS portefeuille	11.004	13.751
Kas (\$-rekening)	0	0
Te ontvangen RMBS hoofdsom	136	183
Te ontvangen RMBS interest	29	39
Te ontvangen additionele fee	3	4
Te ontvangen verhandelbaarheidsfee	2	
Resultaat 2012	118	
Totaal activa	11.291	13.976
Passiva		
Garanteed Value (GV)	7.496	10.055
Buffer in de transactie	3.626	3.695
Te betalen GV	159	209
Te betalen funding fee	11	17
Totaal passiva	11.291	13.976
Eurodollar koers	1,3194	1,2939

In tabel 2 staan ook nog enkele posten vermeld die reeds zijn verwerkt in de resultaten voor 2012, maar per 31-12-2012 nog niet zijn ontvangen van ING of nog niet zijn betaald aan ING.

Balans en relatie met de saldibalans

In de saldibalans wordt de resterende meerjaren betalingsverplichting ultimo 2012 weergegeven. De meerjarenverplichting (€ 7,7 mld.) is opgebouwd uit de gegarandeerde waarde ultimo 2012 (€ 7,5 mld.) plus een verplichting van de Staat aan ING die begin 2013 is voldaan, maar betrekking heeft op december 2012 (€ 0,2 mld.). De verplichting luidt in US dollar en wordt omgerekend naar euro met de in de tabel 2 vermelde eurodollar koers.

In de saldibalans wordt ook de omvang van de Alt-A portefeuille die tegenover de verplichting aan ING staat weergegeven. De omvang van de Alt-A portefeuille luidt in US dollar en wordt omgerekend naar euro met de in de tabel vermelde eurodollar koers. De nominale omvang van dat deel van de Alt-A portefeuille waarvoor de Staat risico's heeft overgenomen bedroeg ultimo 2012 € 11,0 mld. Het op de saldibalans vermelde bedrag (€ 11,1 mld.) omvat daarnaast een deel van de portefeuilleontvangsten die in december 2012 door ING zijn ontvangen, maar pas in januari 2013 zijn betaald aan de Staat (€ 0,1 mld.).

Buffer in de transactie

De buffer in de transactie is sinds het aangaan van de transactie toegenomen van 10% tot 31,9% van de nominale omvang van de portefeuille ultimo 2012. Dit is inclusief het resultaat over 2012.

De buffer neemt jaarlijks toe met de omvang van het resultaat. In 2009, 2010 en 2011 was er sprake van positieve resultaten. In 2012 is voor het eerst sprake van een negatief resultaat (zie tabel 2). Het negatieve resultaat is het gevolg van oplopende verliezen. In absolute termen neemt de buffer in 2012 na verwerking van het resultaat, dus af ten opzichte van de omvang eind 2011.

Relatief, ten opzichte van de resterende omvang van de portefeuille, is nog steeds sprake van een toename in de buffer. Tabel 3 illustreert dit. De ontwikkeling van de buffer is onder te verdelen in drie categorieën: Ten eerste is het financieringsvoordeel in 2012 in relatieve termen gelijk aan dat in 2011. Ten tweede neemt de buffer toe als gevolg van het netto resultaat op de fees in relatieve termen in 2012 iets groter is dan in 2011. Dit komt door de zevende kasstroom die in 2012 aan de constructie is toegevoegd. De laatste oorzaak van de toename van de buffer zijn de beperkte verliezen, dit vergt iets meer uitleg. Doordat de buffer in 2011 is gestegen, kunnen daarmee in 2012 meer verliezen worden opgevangen. In 2012 is de omvang van de portefeuille gedaald door hoofdsommen die zijn ontvangen en door verliezen. In 2012 was het percentage ontvangen hoofdsommen groter dan 73,1% en het percentage verliezen kleiner dan 26,9% (de omvang van de buffer ultimo 2011). Verliezen op de portefeuille nemen weliswaar toe, maar zijn ook in 2012 nog achtergebleven bij de omvang van de buffer. Dit draagt positief bij aan de ontwikkeling van de buffer.

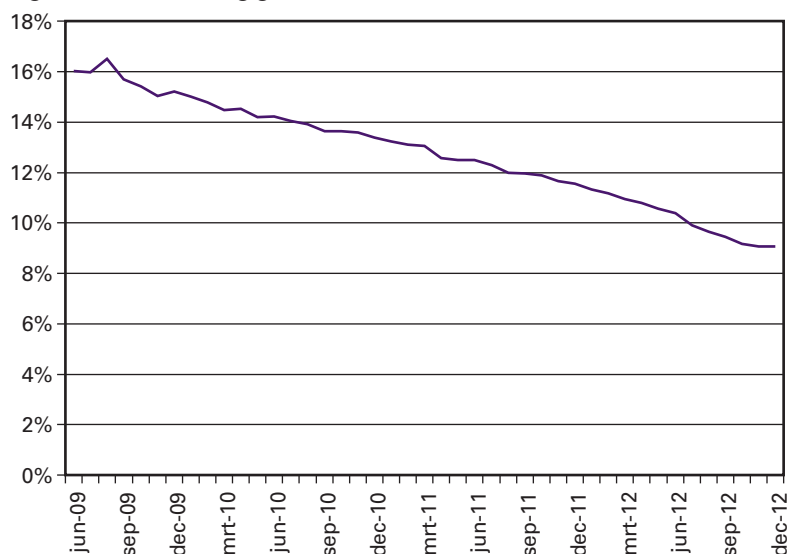
Tabel 3: ontwikkeling van de buffer in de transactie sinds ultimo 2010

Omvang buffer per 31-12-2010	20,7%
Toename door financieringsvoordeel	2,6%
Toename door netto resultaat op de fees	1,3%
Toename buffer doordat verliezen beperkt zijn	2,3%
Omvang buffer per 31-12-2011	26,9%
Toename door financieringsvoordeel	2,6%
Toename door netto resultaat op de fees	1,5%
Toename buffer doordat verliezen beperkt zijn	0,9%
Omvang buffer per 31-12-2012	31,9%

Buffer in de obligaties

Naast de buffer in de transactie is er ook sprake van een buffer in de obligaties, de zogenaamde credit enhancement. Een deel van de obligaties in de portefeuille kent door hun kwaliteit een buffer. De gemiddelde credit enhancement in de portefeuille is afgenomen van ca. 16% bij aanvang van de transactie naar ca. 9% per ultimo 2012 (zie figuur 2). De credit enhancement geeft aan hoe groot de bescherming is tegen verliezen op de onderliggende hypotheekpool doordat deze verliezen eerst worden opgevangen door «overcollateralization» of (houders van) obligaties met een lagere rating. Indien op een obligatie sprake is van een credit enhancement van 0 komen de eerstvolgende verliezen op de onderliggende hypotheekpool voor rekening van de houder(s) van die obligatie. Voor steeds meer obligaties in de portefeuille is sprake van een credit enhancement van 0 en als gevolg daarvan daalt de gemiddelde credit enhancement in de portefeuille.

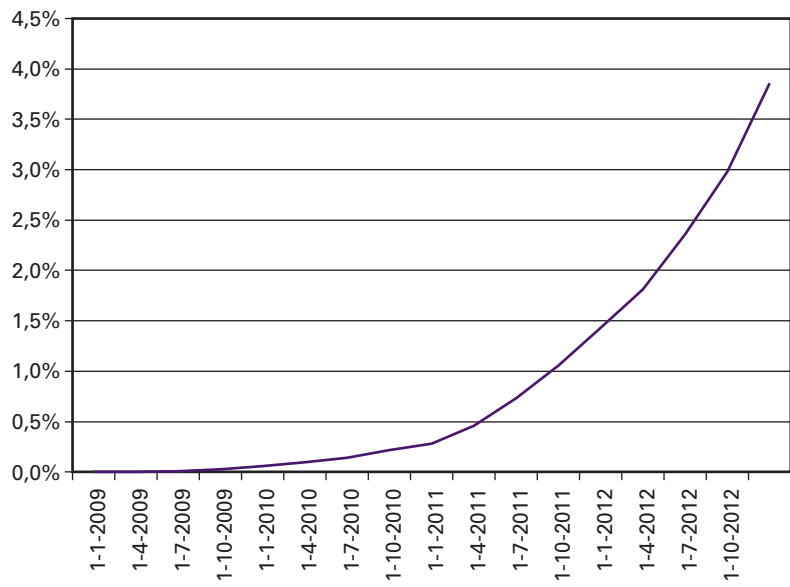
Figuur 2: ontwikkeling gemiddelde credit enhancement

Ontwikkeling van de verliezen op de portefeuille

Als de gemiddelde credit enhancement in de portefeuille afneemt, zullen de verliezen die voor rekening van de Staat komen toenemen. Door toenemende verliezen zal in eerste instantie de buffer in de transactie dus minder hard stijgen of bij forse verliezen zelfs gaan afnemen. Het totale verlies is opgelopen tot ca. 4% van de oorspronkelijke omvang van de portefeuille (zie figuur 3).

Figuur 3: cumulatief verlies (% van de oorspronkelijke omvang portefeuille)

Beleidsartikelen

D: Tabel budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 3 Financieringsactiviteiten publiek-private sector							
Bedragen x € 1.000							
Algemene beleidsdoelstelling: Optimaal financieel resultaat bij de realisatie van publieke doelen bij investeren in en verwerven, afstoten en beheren van de financiële en materiële activa van de Staat					Realisatie	Vastgestelde begroting	Verschil
	2008	2009	2010	2011	2012	2012	2012
Verplichtingen	37.073.208	58.803.151	- 27.770.244	1.027.232			
					68.581	296.620	- 228.039
Waarvan betalingsverplichting:							
Verwerving vermogenstitels	23.340.000	429.667	0	0	0	0	0
Verplichting kapitaalstorting Tennet	0	0	0	600.000	0	0	0
Verplichting kapitaalconversie Fortis	0	1.350.000	0	0	0	0	0
Verplichting Tweede herkapitalisatie ABN AMRO	0	2.600.000	1.031.000	0	0	0	0
Verplichting Fonds Financiële Structuurversterking	13.750.000	0	0	0	0	0	0
Verplichting Superdividend NS naar Prorail	0	0	1.400.000	0	0	0	0
Meerjarenverplichting aan ING	0	19.818.996	1.618.794	461.193	67.858	282.000	- 214.142
Waarvan garantieverplichting:							
Regeling BF	- 34.716	- 11.081	- 6.390	- 8.322	- 1.600	0	- 1.600
Voorwaardelijke verplichting Capital Relief Instrument	0	32.611.091	- 32.611.091	0	0	0	0
Garantie Counter Indemnity	0	0	950.000	0	0	0	0
Garanties en vrijwaringen (Nozema)	0	1.060.447	- 167.198	- 49.092	- 13.000	0	- 13.000
Waarvan overige verplichtingen	17.924	944.031	14.641	23.453	15.323	14.620	703
Uitgaven	37.107.459	9.282.251	6.833.292	3.599.367	2.993.758	2.377.720	616.038
Vermogensverschaffing							
Kapitaalstorting Tennet				300.000	300.000	300.000	0
Uitkering superdividend NS naar Prorail	0	0	1.400.000	0	0	0	0
Tweede herkapitalisatie ABN AMRO			928.000	0	0	0	0
Kasschuif tweede herkapitalisatie ABN AMRO				0	0	0	0
Kapitaalstorting couponbetaling MCN			103.000	0	0	0	0
Verwerving vermogenstitels	23.340.000	429.667	0	0	0	0	0
Kapitaalverstrekkingen ING, Aegon en SNS REAAL	13.750.000	0	0	0	0	0	0
Kapitaalconversie Fortis	0	1.350.000	0	0	0	0	0
Bekostiging/bijdrage							
PPS	546	324	6	0	0	0	0
NLFI (voorheen STAK)					5.250	5.000	250
Lening							
Management Fee IABF	0	58.754	46.592	38.756	33.206	32.000	1.206
Funding Fee IABF	0	3.903.293	4.345.040	3.242.213	2.644.371	2.030.000	614.371
Mandatory Convertible Note	0	2.600.000	0	0	0	0	0
Garantie							
Regeling BF	1.959	13.918	0	0	0	1.100	- 1.100
Dotatie begrotingsreserve TenneT			1.644	4.800	4.800	4.800	0
Overig							
Afkoop bijdrage exploitatiebijdrage Westerscheldetunnel	0	881.464	0	0	0	0	0

Beleidsartikelen

Algemene beleidsdoelstelling: Optimaal financieel resultaat bij de realisatie van publieke doelen bij investeren in en verwerven, afstoten en beheren van de financiële en materiële activa van de Staat					Realisatie	Vastgestelde begroting	Verschil
	2008	2009	2010	2011	2012	2012	2012
Uitvoeringskosten tijdelijke regeling tankstations	32	24	0	0	0	0	0
Uitvoeringskosten staatsdeelnemingen	11.197	44.807	9.011	13.598	6.131	4.820	1.311
Onderhoud- en beheerkosten GOB	3.725	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	2.409.470	16.130.388		9.925.613	5.131.796	7.891.115	
			7.970.200				- 2.759.319
Vermogensonttrekking							
Opbrengst onttrekking vermogenstitels	379.201	1.400.000	154.600	9.000	12.441	0	12.441
Dividend staatsdeelnemingen	602.677	537.238	617.686	423.226	312.510	216.460	96.050
Winstuitkering DNB	1.181.268	1.279.950	1.658.738	544.278	749.494	549.000	200.494
Afdracht Holland Casino	45.815	- 11.952	9.839	0	0	10.000	- 10.000
Afdrachten Staatsloterij	100.535	94.787	108.395	102.423	100.000	100.000	0
Opbrengst verkoop vermogenstitels	0	1.320.924	355	150	38	0	38
Dividend Financiële instellingen		0	6.410	216.244	121.302	419.000	- 297.698
Terugstorting agio	19.080	0	0	0	0	0	0
Bijdrage aan RWT							
NLFI (voorheen STAK)					2.419	4.300	- 1.881
Leningen							
Portefeuille ontvangsten IABF	0	3.819.253	4.058.123	3.012.250	2.433.653	1.839.000	594.653
Garantie Fee IABF	0	129.260	102.502	85.262	73.054	71.000	2.054
Additionele fee IABF	0	13.535	77.067	55.409	46.350	46.000	350
Additionele garantie fee IABF	0	0	153.939	128.048	109.713	106.000	3.713
Verhandelbaarheidsfee	0	0	0	0	14.807	0	14.807
Rente en aflossing div. leningen	75.021	71.014	67.007	62.999	0	0	0
Aflossing securities ING, Aegon en SNS Reaal	0	6.185.000	500.000	3.500.000	750.000	3.000.000	- 2.250.000
Couponbetaling en/of boetebetaling kapitaalversterking ING, Aegon en SNS Reaal	0	1.250.845	154.715	1.750.472	375.000	1.500.000	- 1.125.000
Renteontvangsten Mandatory Convertible Note	0	0	103.000	0	0	0	0
Garantie							
Regeling Bijzondere Financiering	3.835	548	258	658	210	0	210
Premie-ontvangsten garantie TenneT			1.644	4.800	4.800	4.800	0
Premie-inkomsten Capital Relief Instrument	0	28.214	165.482	0	0	0	0
Premie-inkomsten Counter Indemnity		0	25.555	25.555	25.555	25.555	0
Overig							
<i>Terug te vorderen uitvoeringskosten staatsdeelnemingen</i>	2.036	11.772	4.884	4.839	450	0	450
Tijdelijke regeling subsidie tankstations	2	0	0	0	0	0	0

E: Toelichting op de instrumenten

Verplichtingen

Meerjarenverplichting IABF (- € 214,1 mln.)

In 2009 is de Staat een Illiquid Assets Back-up Facility overeengekomen met ING. Als gevolg daarvan is er voor de Staat een meerjaren betalingsverplichting aan ING ontstaan. Deze verplichting is toegenomen door de verplichting tot het betalen van een management fee en rentevergoeding over 2012. De realisatie in 2012 is lager dan de vastgestelde begroting doordat de rentevergoeding over 2012 lager was dan in de raming. Daarnaast is de omvang van de verplichting in euro afgenomen door de appreciatie van de euro ten opzichte van de dollar in 2012. De totale betalingsverplichting aan ING is ultimo 2012 afgenomen tot ongeveer € 7,7 mld. (zie saldibalans).

Garanties en vrijwaringen Nozema (- € 13,0 mln.)

Nozema is in 2006 door de Staat verkocht. Bij die verkoop heeft de Staat aan de kopende partij een aantal garanties en vrijwaringen afgegeven. Met de uitbetaling van de vennootschapsbelasting (zie ook de uitgaven), zijn de verplichtingen die voortvloeiden uit de afgegeven garanties en vrijwaringen komen te vervallen.

Uitgaven

Funding fee (+ € 614,4 mln.)

De funding fee is hoger dan geraamd. Dit is het gevolg van de hogere dan geraamde ontvangsten op de Alt-A portefeuille (zie toelichting bij ontvangsten) en doordat elke dollar die binnenkomt, gebruikt wordt om versneld te voldoen aan de verplichting.

Regeling BF (- € 1,1 mln.)

Onder de regeling Bijzondere Financiering staan nog een paar kredieten uit. In 2012 hebben zich geen schades voorgedaan.

Uitvoeringskosten staatsdeelnemingen (+ € 1,3 mln.)

De uitvoeringskosten gelieerd aan het beheer van de staatsdeelnemingen zijn hoger uitgevallen dan geraamd. Dit heeft meerdere oorzaken. De eerste oorzaak ziet op de voormalige staatsdeelneming Nozema, die in 2006 door de Staat is verkocht. Bij die verkoop heeft de Staat aan de kopende partij een aantal garanties en vrijwaringen afgegeven. De vrijwaring die ziet op de vennootschapsbelasting heeft door een uitspraak van de Belastingdienst geleid tot een uitgave van € 5 mln. De overige kosten, voornamelijk kosten voor de inhuur van extern advies, vallen mee. Dit had te maken met het (tijdelijk) stopzetten van de voorbereidingen ten aanzien van de (deel)privatiseringen van Tennet en de Gasunie. Tenslotte vallen ook de kosten voor de inhuur van extern advies in het kader van de kredietcrisis mee. Er zijn minder kosten gemaakt dan voorzien met betrekking tot de procedures die naar aanleiding van de nationalisatie van Fortis/AA door verschillende partijen tegen de Staat waren aangespannen.

Ontvangsten

Opbrengst onttrekking vermogenstitels (+ € 12,4 mln.)

Er is meer kapitaal uit het eigen vermogen van staatsdeelnemingen onttrokken dan geraamd. Dit heeft twee oorzaken. Ten eerste is Rechterland N.V., een staatsdeelneming in afbeheer, in 2012 geliquideerd.

Beleidsartikelen

Het nog aanwezige kapitaal is daarmee uitgekeerd aan de Staat. Ten tweede heeft Thales een uitkering uit het eigen vermogen gedaan van € 100 mln. De Staat als 1%-aandeelhouder, heeft hiervan € 1 mln. ontvangen.

Dividend staatsdeelnemingen (+ € 96,1 mln.)

In 2012 is het dividend van een aantal deelnemingen ten opzichte van de raming in de begroting meegevallen en van een aantal deelnemingen tegengevallen. De meevallers hebben zich voorgedaan bij Tennet, Schiphol en de NS. Terwijl de tegenvallers zich hebben voorgedaan bij NWB bank en BNG.

Winstuitkering DNB (+ € 200,5 mln.)

DNB heeft vanwege de risico's op de onconventionele maatregelen (Securities Markets Programme, Covered Bonds Purchasing Programme en Open Market Operations) over boekjaar 2011 geen interim-dividend uitgekeerd. DNB heeft over boekjaar 2011 de inkomsten op deze portefeuilles na winstbepaling aan het eigen vermogen toegevoegd. Het verschil tussen de gerealiseerde winst en de aan het eigen vermogen toegevoegde middelen, heeft DNB aan de Staat uitgekeerd. Het door DNB uitgekeerde slotdividend over boekjaar 2011, was hoger dan geraamd.

Afdracht Holland Casino (– € 10,0 mln.)

De winstgevendheid van Holland Casino staat onder druk. De verwachting is dat Holland Casino de komende jaren weinig tot geen winst zal maken. Dit heeft ertoe geleid dat Holland Casino in 2012 geen dividend heeft uitgekeerd.

Dividend financiële instellingen (– € 297,7 mln.)

ABN AMRO heeft in 2012 geen interim-dividend uitgekeerd. ABN AMRO heeft als achterliggende oorzaak gegeven dat het gezien de marktomstandigheden, economisch klimaat, eurocrisis, onzekere vooruitzichten en invoering van Basel 3 in 2013 verstandig is om haar kapitaalpositie te versterken.

NLFI (– € 1,9 mln.)

De op basis van de begroting 2012 van NLFI aan ASR doorbelaste kosten worden in 2013 ontvangen.

Portefeuille ontvangsten (+ € 594,7 mln.)

De ontvangsten uit de portefeuille zijn in 2012 hoger dan geraamd doordat de gerealiseerde verliezen in 2012 lager waren dan de verliezen waarmee in de raming voor 2012 rekening was gehouden.

Verhandelbaarheidsfee (+ € 14,8 mln.)

In 2012 is de IABF geherstructureerd om de IABF los te koppelen van de Amerikaanse ING entiteiten. Als gevolg daarvan is sinds 2012 sprake van een vergoeding (de verhandelbaarheidsfee) die ING aan de Staat betaald voor het feit dat de Staat de meerjarenverplichting aan ING verhandelbaar heeft gemaakt zodat ING deze kan gebruiken om financiering aan te trekken via repo transacties³⁵. In de begroting voor 2012 was nog geen rekening gehouden met de verhandelbaarheidsfee.

³⁵ Kamerstukken II 2010/11, 31 371, nr. 362

Beleidsartikelen

Aflossing kapitaalversterking ING (– € 2,25 mld.) en coupon- en boetebetaling kapitaalversterking ING (– € 1,13 mld.)

De Staat en ING hebben met de Europese Commissie een akkoord bereikt over de herstructureringsmaatregelen die ING moet uitvoeren en de terugbetaling van de nog uitstaande core tier 1-securities ter waarde van € 3 mld. ING zal deze core tier 1 securities aflossen door een betaling van in totaal € 4,5 mld. verspreid over de periode 2012–2015, in tranches van € 1,125 mld. per jaar. De betaling van de eerste tranche heeft op 26 november 2012 plaatsgevonden. Voor 2012 betekent dit in zijn totaliteit een neerwaartse bijstelling van € 3,4 mld.

Terug te vorderen uitvoeringskosten staatsdeelnemingen (+ € 0,5 mln.)

Er is € 0,5 mln. doorbelast aan bij de onder beheer staande financiële instellingen.

4.4 Internationale Financiële Betrekkingen

A: Algemene doelstelling

Een bijdrage leveren aan een gezond en welvarend Europa en een evenwichtige internationale financieel-economische ontwikkeling.

B: Rol en verantwoordelijkheid

De Nederlandse economie wordt door zijn openheid en relatief beperkte grootte sterk beïnvloed door economische ontwikkelingen van de handelspartners waaronder de lidstaten van de Europese Unie. Verreweg het grootste deel van de Nederlandse export en import gaat naar of komt uit andere Europese landen. Een sterke Europese economie heeft daarmee een directe weerslag op de Nederlandse economie. Mede om die reden is Nederland gebaat bij een gezonde financieel economische ontwikkeling en een stabiele budgettaire en monetaire ontwikkeling in de Europese Unie en haar lidstaten, waarbij ook de financiële stabiliteit binnen de eurozone gewaarborgd is. De minister van Financiën speelt in Nederland op dit gebied een belangrijke rol en maakt daarbij gebruik van een aantal instrumenten.

Ten behoeve van de preventie van financiële instabiliteit neemt de minister actief deel aan multilateraal toezicht ter bevordering van de begrotingsdiscipline van lidstaten van de EU en een stabiele macro-economische omgeving in de EMU. Hieronder valt ook de uitwerking van de afspraken omtrent de versterking van de economische beleidscoördinatie in de EU en de EMU, zoals door een versterkt Stabiliteits- en Groeipact, een procedure voor economische onevenwichtigheden, en een richtlijn voor nationale begrotingsraamwerken. Verder neemt de minister van Financiën besluiten over het Nederlandse oordeel over aanvragen voor het Exchange Rate Mechanism (ERM-II) en voor euro-invoering, en draagt de minister van Financiën het Nederlandse standpunt over de EU begroting en het Meerjarig Financieel Kader van de EU uit.

De minister van Financiën draagt bij aan de totstandkoming van stabilisatiemechanismen zoals het EFSF en het ESM ten behoeve van het bewaken van de financiële stabiliteit, ook in financieel-economisch moeilijke tijden. Dit doet de minister door actief deel te nemen aan Europese overleggen zoals de Eurogroep en Ecofin Raad en door een intensieve lobby bij Europese partners.

Internationale financiële instellingen beïnvloeden internationale financieel-economische ontwikkelingen, bijvoorbeeld door financieel-economische beleidssurveillance, en door de rol als financieel vangnet in geval van een crisis. Goed beleid van deze instellingen draagt daarom bij aan een evenwichtige internationale financieel-economische ontwikkeling en de ontwikkeling van lage- en middeninkomenslanden. De minister draagt hieraan bij door toezicht te houden op de uitvoering van de taken van de Internationale Financiële Instellingen (IFI's) en hun financiële soliditeit. Daarnaast levert de inbreng van de minister bij discussies in internationale fora zoals de Ecofin, Eurogroep, Working Party 3 (van de OESO) en discussies bij de G20, het Internationaal Monetair Fonds, de Wereldbank en andere IFI's een bijdrage aan de beïnvloeding van de internationale beleidsdiscussie en beleidsrespons.

C: Beleidsconclusies

In 2012 is onderhandeld tussen de Raad en het Europees Parlement over de verordeningen van het «twopack». Deze verordeningen maken verdergaand toezicht en monitoring door de Commissie op eurolanden die zich niet aan de afspraken houden, mogelijk. In 2012 zijn de onderhandelingen over het two pack gevoerd in de Raad en tussen Raad en Europees Parlement. Dit resulteerde uiteindelijk in een politiek akkoord in februari 2013. Daarnaast hebben de staatshoofden en regeringsleiders op 2 maart 2012 het verdrag inzake Stabiliteits, Coördinatie en Bestuur in de EMU ondertekend. Ook is de kabinetsvisie op de toekomst van de EMU onder andere ingebracht in voorbereiding op en tijdens de Europese Raad van 13–14 december 2012, waar naar aanleiding van rapporten van ER-voorzitter Van Rompuy en van de Europese Commissie is gesproken over de toekomst van de EMU. Met het oog op de financiële stabiliteit van de eurozone heeft de Eurogroep op 30 maart 2012 besloten om de gezamenlijke leencapaciteit van het EFSF en het ESM op te hogen (zogenaamde firewall)³⁶. De gezamenlijke leencapaciteit van het EFSF en het ESM is € 700 mld., in plaats van € 500 mld.. Dit gecombineerd met de eerder aangegeven leningen uit het EFSM van € 49 mld. en de Griekse bilaterale leningen van € 53 mld. is er daarmee een Europese firewall beschikbaar van circa € 800 mld. Meer informatie over de programma-landen en stabiliteitsmechanisme is te vinden in het beleidsverslag.

Internationale Financiële Instellingen

Nederland heeft als aandeelhouder van de verschillende instellingen actief bijgedragen aan inhoudelijke debatten over de wereldeconomie. Zo heeft Nederland in internationale fora het belang van structurele hervormingen in combinatie met begrotingsdiscipline benadrukt en actief ingezet op IMF surveillance. Mede dankzij de Nederlandse inzet speelt het Internationaal Monetair Fonds (IMF) een belangrijke rol bij het bestrijden van de crisis. Het IMF heeft financiële middelen beschikbaar gesteld en stelt doelstellingen gericht op macro-economische en financiële stabiliteit.

Nederland heeft daarnaast als aandeelhouder, toezicht gehouden op de financiële soliditeit van IFI's, onder andere door in te zetten op een prudente portefeuille van leningen, waarbij additionaliteit ten opzichte van de markt en selectiviteit, leidende principes zijn, en een gematigd beloningsbeleid.³⁷

Dit is ook de Nederlandse inzet geweest in de discussie rondom de kapitaalverhoging van de Europese Investeringsbank (EIB). In 2012 is er besloten tot een verhoging van het kapitaal van de EIB met € 10 mld.³⁸ Deze kapitaalverhoging betreft een storting (zogeheten inbetaling). Het Nederlandse aandeel aan de kapitaalverhoging bedraagt € 448,2 mln. en is eind 2012 ingegaan. Dit besluit maakt onderdeel uit van een breder initiatief ter ondersteuning van de groei, werkgelegenheid en concurrentiekracht in de Europese Unie. Aangezien hiermee ook kapitaal van de particuliere sector kan worden gemobiliseerd, leidt dit mogelijk tot een veelvoud aan additionele investeringen. De extra capaciteit van de EIB wordt vooral ingezet voor investeringen in R&D, strategische infrastructuur, energie-efficiënte en duurzame energie, en ter ondersteuning

³⁶ Kamerstukken II 2011/12, 21 501-07, nr. 902

³⁷ Zie bijv.: Kamerstukken II 2012/13, 26 234, nr. 126, Nederlandse inzet voor de IMF-WB Jaarvergadering

³⁸ Zie ook incidentele suppletoire begroting EIB: Kamerstukken II 2012/13, 33 409, nr. 2

Beleidsartikelen

van het Midden- en Kleinbedrijf. Deze versterking van de kapitaalbasis draagt ook bij aan de bestendinging van de sterke positie van de EIB op de financiële markten en de hoge waardering door de internationale rating agencies. Dit is van belang voor een optimale toegevoegde waarde van de EIB in alle Lidstaten van de Unie (o.a. door lage rente).

Verder heeft Nederland meegesproken over de rol van IFI's bij de bevordering van economische ontwikkeling, armoedebestrijding en financieel-economisch evenwicht. Zo hebben de International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), de International Finance Corporation (IFC) en de International Development Association (IDA), allen onderdeel van de Wereldbank Groep, tussen 1 juli 2011 en 30 juni 2012 52,6 mld. USD aan leningen, subsidies, investeringen en garanties verstrekt, die vooral lage- en middeninkomenlanden hebben ondersteund bij een evenwichtige financieel-economische ontwikkeling³⁹. Nederland heeft daarbij vooral ingezet op resultaatgerichtheid en het verzekeren van value for money van ontwikkelingsprojecten.

De *European Bank for Reconstruction and Development* (EBRD) blijft daarnaast, ondanks de uitbreiding van haar werkgebied naar de Zuidelijke en Oostelijke Mediterrane regio, actief in de landen in Midden- en Oost-Europa. Vanwege de impact van de huidige crisis werd er in 2012 in deze landen meer geïnvesteerd door de Bank dan oorspronkelijk de bedoeling was. De Bank beziet ook of, en zo ja hoe, het haar expertise in kan zetten in Griekenland en de haar omringende landen in de EBRD-regio.

Tot slot heeft Nederland met de landen van de eigen kiesgroep kennis en *know-how*, de zogenaamde technische samenwerking, bijvoorbeeld op het gebied van budgettair beleid, gedeeld.

EU-begroting

De minister van Financiën heeft zich in 2012 ingezet voor een sobere en effectieve EU-begroting. Mede dankzij de inspanningen van de minister van Financiën is de oorspronkelijke EU-begroting 2012 bevroren met slechts een beperkte inflatiecorrectie (+1,9%). Deze inzet heeft niet kunnen voorkomen dat de Europese Raad in 2012 alsnog een forse aanvullende begroting heeft aangenomen. Alleen Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Zweden stemden tegen. De minister van Financiën heeft eveneens actief tegen een sterke stijging van de begroting 2013 gepleit. De Europese Commissie wilde deze laten stijgen met 6,9% ten opzichte van de oorspronkelijke begroting 2012. Mede dankzij de inspanningen van de minister van Financiën is dit percentage fors naar beneden gebracht, naar +2,9%. Dit bleef nog onvoldoende voor de minister van Financiën om te kunnen instemmen. Tezamen met de minister president en de minister van Buitenlandse Zaken, heeft de minister van Financiën zich in 2012 ook ingezet voor een voor Nederland gunstige afronding van de onderhandelingen over het Meerjarig Financieel Kader. De onderhandelingen hebben in 2012 niet tot een akkoord geleid. De gezamenlijke inzet van de minister president, de minister van Financiën en de minister van Buitenlandse Zaken heeft wel een goede basis gecreëerd voor een voor Nederland gunstige afronding in 2013. Tijdens de Europese Raad van 7/8 februari jl. is dankzij deze inzet dan ook alsnog een akkoord bereikt. Nederland heeft

³⁹ Zie: <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2012/06/29/world-bank-group-support-promote-growth-overcome-poverty-developing-countries-hits-nearly-billion-2012>

Beleidsartikelen

daarin wederom een korting op de afdrachten weten te bedingen van ruim € 1 mld.

D: Tabel budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 4 Internationale financiële betrekkingen							
Bedragen x € 1.000							
Algemene beleidsdoelstelling: Een bijdrage leveren aan een gezond en welvarend Europa en een evenwichtige internationale financieel-economische ontwikkeling					Realisatie	Vastgestelde begroting incl. ISB	Verschil
	2008	2009	2010	2011	2012	2012	2012
Verplichtingen		16.632.437	40.452.217	91.240.416		40.363.086	
	27.954				38.336.697		- 2.026.389
Waarvan betalingsverplichtingen	322.532	2.764	4.708.053	730.004	3.585.959	4.629.495	- 1.043.536
EIB					448.222	0	448.222
Lening Griekenland					- 1.505.643	0	- 1.505.643
Kapitaal ESM					4.573.600	4.573.600	0
Waarvan garantieverplichtingen:							
Multilaterale ontwikkelingsbanken en -fondsen	- 294.578	16.629.673	35.744.164	90.510.412	34.750.738	35.733.591	- 982.853
DNB: IMF en BIS	- 592.450	2.739.375	277.118	304.524	120.110	174.746	- 54.636
EU betalingssteun	297.872	13.473.298	5.416.546	18.518.207	- 825.772	113.445	- 939.217
EFSM	0	417.000	1.232.500	- 102.500	5.000	0	5.000
EFSF			2.946.000	- 120.000	6.000	0	6.000
ESM			25.872.000	71.910.181	0	0	0
					35.445.400	35.445.400	0
Uitgaven	115.662	95.370	1.304.504	2.284.106	2.005.213	3.078.912	- 1.073.699
Deelneming multilaterale (ontwikkelings) banken en -fondsen							
Deelneming multilaterale ontwikkelingsbanken en -fondsen	115.662	95.370	55.897	337.276	158.227	158.472	- 245
EFSF			1.054	571	0	0	0
ESM					1.829.440	1.829.440	0
Lening							
Lening Griekenland			1.247.553	1.946.259	4.546	1.091.000	- 1.086.454
Uitkering rente aan Griekenland					13.000	0	13.000
Ontvangsten	18.630	12.338	39.495	127.715	50.131	183.036	- 132.905
Deelneming multilaterale (ontwikkelings) banken en -fondsen							
Ontvangsten IFI's	18.630	12.338	9.611	13.081	9.454	9.036	418
Lening							
Rente en servicefee lening Griekenland			29.884	114.634	40.677	174.000	- 133.323
Aflossingen lening Griekenland			0	0	0	0	0

E: Toelichting op de instrumenten

Verplichtingen - € 2.026 mld.

EIB kapitaalstorting € 448,2 mln.

Dit betreft de verplichting behorende bij de Kapitaalstorting EIB. De kasuitgave is geraamd voor 2013.

Beleidsartikelen

Lening Griekenland – € 1,51 mld.

Het resterende deel van het bilaterale leningprogramma dat in 2010 aan Griekenland is toegezegd, is begin 2012 overgeheveld naar het European Financial Stability Facility (EFSF). De bilaterale leningen die in 2012 en 2013 verstrekt zouden worden door Nederland komen hiermee te vervallen. Hierdoor vervalt ook de betalingsverplichting.

Multilaterale Ontwikkelingsbanken en -fondsen – € 54,6 mln.

De aanpassing van de verplichtingen wordt voornamelijk veroorzaakt door wisselkoersbijstellingen van garanties aan de Wereldbank.

DNB IMF en BIS – € 825,8 mln. + – € 113,5 mln.

De mutatie voor de garantie aan DNB bestaat uit twee delen: een negatieve bijstelling van € 825,8 mln. in verband met wisselkoerseffecten en een afboeking van € 113,5 mln. met betrekking tot de garantie BIS omdat deze niet is geëffectueerd.

EU Betalingsbalanssteun € 5,0 mln.

Naar aanleiding van een verandering in het Nederlandse aandeel in de EU-begroting is de bestaande garantieverplichting bijgesteld.

EFSM € 6,0 mln.

Naar aanleiding van een verandering in het Nederlandse aandeel in de EU-begroting is de bestaande garantieverplichting bijgesteld.

Uitgaven

Lening Griekenland – € 1,1 mld.

Het resterende deel van het bilaterale leningprogramma dat in 2010 aan Griekenland is toegezegd, is begin 2012 overgeheveld naar het European Financial Stability Facility (EFSF). De bilaterale leningen die in 2012 en 2013 verstrekt zouden worden door Nederland komen hiermee te vervallen.

Bij de verstrekte leningen hebben lidstaten voor elkaar gecompenseerd, waardoor begin 2012, toen de lening werd geconsolideerd en het resterende gedeelte werd overgeheveld naar het EFSF, sommige lidstaten meer dan hun aandeel in het bilaterale leningenprogramma Greek Loan Facility hadden betaald en andere lidstaten minder dan hun aandeel. Nederland moest bij de consolidatie nog € 4,5 mln. betalen.

Uitkering Rente Griekenland € 13 mln.

Verschillende nationale centrale banken van het eurosysteem hebben Griekse obligaties als onderdeel van hun investeringsportefeuille. De Eurogroep heeft in februari 2012 besloten dat deze inkomsten van de Griekse obligaties in de investeringsportefeuille worden doorgegeven aan Griekenland.

Ontvangsten

Rente Lening Griekenland – € 133 mln.

De renteontvangsten zijn naar beneden bijgesteld. Per saldo is er een negatieve bijstelling. Deze bijstelling heeft verschillende oorzaken. Door de overheveling van het restant van de Greek Loan Facility naar het EFSF, zijn er in 2012 geen nieuwe bilaterale leningen verstrekt waardoor de lidstaten die deelnamen aan de GLF, dus ook niet meer de daaruit voortvloeiende rente ontvangen. Daarnaast is de renteopslag op de

Beleidsartikelen

bilaterale leningen onder de Greek Loan Facility verlaagd van 300 (of 200 in de eerste 3 jaar) naar 150 basispunten. Deze renteverlaging is retroactief van aard, dus dat betekent dat met terugwerkende kracht een renteverlaging is geëffectueerd voor de periode waarin de nationale procedures over de verlaging van de opslag nog liepen en Griekenland nog de oorspronkelijke hogere opslag betaalde⁴⁰. In 2012 is gecorrigeerd voor de retroactieve renteverlaging door minder rentevergoeding van Griekenland aan de lidstaten uit te keren. Door consolidatie van de leningen vallen de ontvangsten hoger uit (zie uitgaven lening Griekenland).

---

⁴⁰ Zie ook Kamerstukken II, 2011/12, 21 501-07, nr. 885 en nr. 893 en brief met kenmerk BZ/2012/223M d.d. 10 april 2012.

4.5 Exportkredietverzekeringen en investeringsgaranties

A: Algemene doelstelling

Het bieden van mogelijkheden voor verzekering van betalingsrisico's die zijn verbonden aan export en investeringen in het buitenland, in aanvulling op de markt, en het creëren en handhaven van een internationaal gelijkwaardig speelveld voor bedrijven op dit vlak.

B: Rol en verantwoordelijkheid

Op basis van de Kaderwet Financiële Verstrekkingen Financiën biedt de Nederlandse Staat, ter aanvulling op de private markt, faciliteiten aan waarmee Nederlandse ondernemers en hun financiers betalingsrisico's kunnen afdekken bij de Staat. Door middel van onder andere exportkrediet- en investeringsverzekeringen (de «EKV-faciliteit») wordt het concurrentievermogen van het Nederlandse bedrijfsleven bevorderd, zodat Nederlandse bedrijven grote en middellang of langlopend gefinancierde exportorders kunnen verwerven, hetgeen een positief effect heeft op de werkgelegenheid.

Sinds de stelselwijziging die op 1 januari in 2010 in werking is getreden, treedt de Staat op als verzekeraar en voert Atradius Dutch State Business N.V. de EKV-faciliteit uit, op naam en voor rekening en risico van de Staat. De Minister van Financiën is budgetverantwoordelijk. De Minister van Financiën is, sinds het begin van deze kabinetsperiode, samen met de Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking beleidsverantwoordelijk voor het verstrekken van de verzekeringen.

Om te bevorderen dat Nederlandse exporteurs en hun financiers internationaal onder gelijke voorwaarden kunnen concurreren, wordt door Nederland in internationaal overleg gewerkt aan een gelijk speelveld op het gebied van de exportfinancieringssteun door overheden. Zo worden in OESO- en EU-verband afspraken gemaakt over de voorwaarden waaronder exportkredietverzekeringen mogen worden verstrekt, zoals minimum premies, maximale looptijden, het gebruik van ontwikkelingshulpgelden als instrument voor exportbevordering, maatschappelijk verantwoord ondernemen en verantwoord leenbeleid. De OESO en de EU proberen op hun beurt te overleggen met niet-lidstaten over beperking van de overheidssteun.

Internationaal is afgesproken dat exportkredietverzekeringfaciliteiten over een langere periode kostendekkend moeten zijn, om concurrentievervalsing en daardoor marktverstoring te voorkomen. Dat betekent dat op lange termijn de premie-inkomsten voldoende moeten zijn om de uitvoeringskosten van de EKV-faciliteit en de schade-uitkeringen die niet teruggevorderd kunnen worden, te dekken. De lange termijn kostendekkendheid wordt door het Ministerie van Financiën gemeten middels het model voor Bedrijfseconomische Resultaatbepaling (BERB). De meest recente meting (over 1999 t/m 2011) geeft aan dat het resultaat € 142 mln. positief is. Ten opzichte van de omvang van de portefeuille en de schades die hieruit kunnen voortvloeien betreft dit een relatief bescheiden positief resultaat. De resultaten over 2012 zijn hierin nog niet verwerkt. Deze worden toegelicht bij de tabel budgettaire gevolgen van beleid.

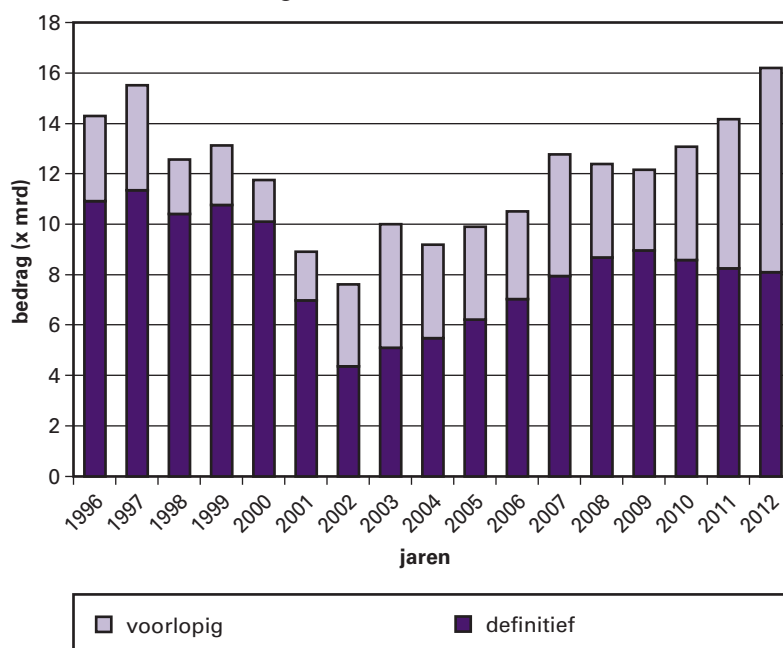
Ook op het risicoprofiel van de bestaande EKV-portefeuille en van nieuwe aanvragen wordt door het Ministerie van Financiën nauwlettend toezicht gehouden, door middel van een Risk Management Framework, zodat onverantwoord grote risico's worden vermeden.

C: Beleidsconclusies

De exportkredietverzekeringfaciliteit bestond in 2012 uit de volgende instrumenten: de exportkredietverzekeringen (EKV) en de regeling investeringsgaranties (RIV)⁴¹. In 2012 zijn 110 polissen afgesloten, waarvan één investeringsverzekering. Dit is een toename ten opzichte van 2011 toen er 106 verzekeringspolissen zijn uitgereikt. De stijging laat zien dat Nederlandse exporteurs op markten opereren waar behoefte is aan exportkredietverzekeringen.

Onderstaande figuur geeft het gebruik van de EKV en de RIV door middel van het cumulatief uitstaand obligo weer.

Cumulatief uitstaand obligo

In de grafiek is een onderscheid gemaakt tussen definitieve verzekeringen (polissen) en voorlopige verzekeringen (dekkingstoezeggingen). De eerste categorie is in 2012 ten opzichte van 2011 ongeveer gelijk gebleven, terwijl de categorie dekkingstoezeggingen in dezelfde periode met € 2 mld. is gestegen. Deze ontwikkeling laat zien dat er een flink grotere vraag is naar exportkredietverzekeringen.

Om ervoor te zorgen dat de producten goed blijven aansluiten bij de behoeften van Nederlandse exporteur is in 2012 veel geïnvesteerd in een goede samenwerking met Nederlandse exporteurs en exportfinancierende banken. Dit heeft er in 2012 onder meer toe geleid dat een van de producten, de exportkredietgarantie (EKG) is aangepast⁴² zodat exportfi-

⁴¹ Hieronder vallen verschillende producten. Zie website Atradius Dutch State Business voor het volledige producten assortiment (www.atradiusdutchstatebusiness.nl).

⁴² Kamerstukken II 2011/12, 31 371, nr. 371

Beleidsartikelen

nanciering een interessantere investering wordt voor institutionele beleggers, banken meer ruimte op hun balans krijgen om export te financieren en Nederlandse exporteurs uiteindelijk een scherper financieringsaanbod kunnen doen richting hun klanten.

Om inzicht te krijgen in de concurrentiepositie van de Nederlandse exportkredietverzekeringfaciliteit, wordt door het Ministerie van Financiën een vergelijkend onderzoek uitgevoerd tussen de Nederlandse faciliteit en faciliteiten in een aantal voor de concurrentie relevante landen (de zogenaamde «benchmark»).

Uit de benchmark kwam naar voren dat Nederland, op de beleidsonderdelen landenbeleid, premies, dekkingsbeleid en milieu- en sociale beoordeling, gemiddeld tot goed bestand is tegen de concurrentiedruk van de meeste andere exportkredietverzekeraars. Atradius DSB liet, tegen de algemene trend in, een stijging zien in afgegeven verzekeringen. Verder bleek uit de internationale vergelijking dat de rol van exportkredietverzekeraars aan het veranderen is van pure verzekeraar naar verzekeraar en financier. Nederland kent geen van de onderzochte financieringsinstrumenten, zoals directe financiering, rentesteun en herfinanciering.

Op MVO-gebied is in 2012 de milieu- en sociale beoordeling van verzekeringsaanvragen herijkt. Directe aanleiding hiervoor was een herziening van de internationale afspraken in OESO-verband over de milieu- en sociale beoordeling (de «common approaches»). De herijking van het beleid heeft bijgedragen aan een versterking van het level playing field op dit beleidsterrein.

D: Tabel budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 5 Exportkredietverzekering en investeringsgaranties Bedragen x € 1.000							
Algemene beleidsdoelstelling: Het bieden van mogelijkheden voor verzekering van betalingsrisico's die zijn verbonden aan export en investeringen in het buitenland, in aanvulling op de markt, en het creëren en handhaven van een internationaal gelijkwaardig speelveld voor bedrijven op dit vlak.					Realisatie	Vastgestelde begroting	Verschil
	2008	2009	2010	2011	2012	2012	2012
Verplichtingen	5.108.936	- 4.970.709	1.161.667	1.099.920	2.934.821	10.616.386	- 7.668.959
waarvan betalingsverplichtingen:							
waarvan kostenvergoeding Atradius DSB	33.886	15.367	16.672	12.032	12.412	0	12.412
waarvan garantieverplichtingen:							
EKV	12.688	11.512	10.212	10.557	12.126	12.606	- 480
RIV	5.075.050	- 4.986.076	1.144.995	1.087.888	2.922.409	10.603.780	- 7.681.371
MIGA	5.304.050	- 5.051.312	1.198.639	1.118.144	2.942.882	10.000.000	- 7.057.118
Omzetpolissen	- 229.000	50.000	- 49.220	- 19.752	- 20.473	453.780	- 474.253
	0	0	0	0	0	150.000	- 150.000
	0	15.236	- 4.424	- 10.504	0	0	0
Uitgaven	39.892	271.488	92.479	28.657	70.109	133.106	- 62.997
Programma-uitgaven	27.204	259.976	82.267	18.100	57.983	120.500	- 62.517

Beleidsartikelen

Algemene beleidsdoelstelling: Het bieden van mogelijkheden voor verzekering van betalingsrisico's die zijn verbonden aan export en investeringen in het buitenland, in aanvulling op de markt, en het creëren en handhaven van een internationaal gelijkwaardig speelveld voor bedrijven op dit vlak.	Realisatie					Vastgestelde begroting	Verschil
	2008	2009	2010	2011	2012	2012	2012
Schade-uitkering EKV	7.049	255.986	76.137	17.909	57.697	120.000	- 62.303
Schade-uitkering RIV	0	0	0	0	0	500	- 500
Schade-uitkering MIGA	0	0	0	0	0	0	0
Schade-uitkering Omzetpolissen	0	0	218	90	0	0	0
Uitgaven Seno-Gom	0	3.990	5.912	101	286	0	286
Uitgaven risicobeheer	20.155	0	0	0	0	0	0
Opgaven							
Kostenvergoeding Atradius DSB	12.688	11.512	10.212	10.557	12.126	12.606	- 480
Ontvangsten	209.904	223.489	158.374	141.642	350.432	104.550	245.882
Programma-ontvangsten	209.904	223.489	158.116	141.142	142.277	104.050	38.227
Premies EKV	78.442	36.190	25.382	55.106	43.629	40.000	3.629
Premies RIV	997	791	723	563	537	1.250	- 713
Premies omzetpolissen	0	44	330	88	15	0	15
Schaderestituties EKV	130.465	182.474	125.769	84.834	97.911	62.800	35.111
Schaderestituties Seno-Gom	0	3.990	5.912	551	185	0	185
Ontvangsten Seno-Gom	0	0	0	0	207.655	0	207.655
Overige ontvangsten	0	0	258	500	500	500	0

E: Toelichting op de instrumenten

Verplichtingen

In de ontwerpbegroting zijn stelpostramingen opgenomen ter hoogte van het maximaal te verstrekken jaarlijkse garantiplafond voor nieuwe verplichtingen. De realisatie van de verplichtingen betreft het saldo van verleende en vervallen garanties.

Garantieplichting exportkredietverzekering (- € 7,1 mld.)

Het garantiplafond voor de EKV bedraagt in 2012 € 10 mld. In 2012 is er voor € 12,6 mld. aan nieuwe verplichtingen aangegaan en is € 9,7 mld. aan verplichtingen vervallen. In 2012 bedraagt het saldo van nieuwe en vervallen garanties € 2,9 mld. Deze mutatie betreft het afboeken van het restant deel van het verplichtingenplafond.

Garantieplichting Regeling Investerings (- € 474,2 mln.)

Het jaarlijkse plafond voor de Regeling Investerings bedraagt € 453,8 mln. In 2012 zijn er voor € 13,8 mln. aan nieuwe verplichtingen aangegaan en is € 34,3 mln. aan verplichtingen vervallen. In 2012 bedraagt het saldo van nieuwe en vervallen garanties - € 20,5 mln. Deze mutatie betreft het afboeken van het restant deel van het verplichtingenplafond.

Garantieplichting Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA) (- € 150,0 mln.)

Het jaarlijkse plafond voor de MIGA bedraagt € 150,0 mln. In 2012 is er geen beroep gedaan op de MIGA faciliteit.

Uitgaven

Schade-uitkering EKV (– € 62,3 mln.)

De schade-uitkeringen zijn lager uitgevallen dan de raming. De schade-dreigingen hebben zich in 2012 in mindere mate dan begroot gematerialiseerd. Gegeven de onzekerheid op de financiële markten en de complexe internationale context is behoedzaamheid geboden.

Ontvangsten

Premies EKV (+ € 3,6 mln.)

In 2012 zijn de kasontvangsten van de exportkredietverzekeringen € 3,6 mln. boven begroot.

Schaderestituties EKV (+ € 35,1 mln.)

Ondanks de moeilijke periode die de wereldeconomie doormaakt is de provenustroom boven verwachting goed op gang gebleven. Hierdoor zijn de schaderestituties hoger uitgekomen dan geraamd.

Vrijval Seno-Gom reserve (+ € 207,7 mln.)

De zogeheten Seno-Gom portefeuille (onderdeel EKV) wordt afbeheerd en in dat kader vindt er een vrijval plaats uit de reserve. Met de geraamde meerjarige vrijval wordt de reserve afgebouwd tot € 37,9 mln., welke gereserveerd blijft voor eventuele schades die nog voortkomen uit de Seno-Gom portefeuille.

4.6 BTW-compensatiefonds

A: Algemene doelstelling

Gemeenten, provincies en Wgr-plusregio's hebben de mogelijkheid om een evenwichtige keuze te maken tussen in- en uitbesteding. De btw speelt hierin geen rol.

B: Rol en verantwoordelijkheid

Het BTW-compensatiefonds beoogt een eind te maken aan de factor btw bij de afweging tussen uitbesteden en inbesteden. Dit krijgt vorm door betaalde btw over niet-ondernemersactiviteiten terug te geven aan provincies, gemeenten en Wgr-plusregio's⁴³. Voorbeelden hiervan zijn (het uitbesteden van) taken als de inzameling van huisvuil, het onderhoud aan gebouwen, het straatbeheer, schoonmaakactiviteiten, archivering, ingenieurswerkzaamheden en groenbeheer.

De minister van Financiën is verantwoordelijk voor:

- verstrekken, verzamelen en controleren van de opgaafformulieren en het uitbetalen van de compensabele btw;
- beheer van het BTW-compensatiefonds.

C: Beleidsconclusies

In 2012 hebben zich qua uitvoering en beoogde resultaten geen bijzonderheden voorgedaan.

D: Tabel budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 6 BTW-compensatiefonds Bedragen x € 1.000							
Algemene beleidsdoelstelling: Gemeenten, provincies en Wgr-plusregio's hebben de mogelijkheid om een evenwichtige keuze te maken tussen in- en uitbesteding. De btw speelt hierin geen rol.					Realisatie	Vastgestelde begroting	Verschil
	2008	2009	2010	2011	2012	2012	2012
Verplichtingen					2.664.772	3.123.921	- 459.149
Uitgaven	2.348.414	2.577.086	2.789.430	2.788.318	2.664.772	3.123.921	- 459.149
(1) Programma-uitgaven	2.348.414	2.577.086	2.789.430	2.788.318	2.664.772	3.123.921	- 459.149
w.v. gemeenten en WGR-plusregio's	2.142.830	2.343.904	2.511.061	2.496.131	2.360.993	2.775.883	- 414.890
w.v. provincies	205.584	233.182	278.369	292.187	303.779	348.038	- 44.259
Ontvangsten	2.348.414	2.577.086	2.789.430	2.788.317	2.664.772	3.123.921	- 459.149

Uitgaven

Gemeenten declareren in absolute zin meer btw bij het BTW-compensatiefonds dan provincies. Dit declaratiepatroon ligt in het

⁴³ Bijzondere samenwerkingsverbanden op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen (de voormalig kaderwetgebieden)

Beleidsartikelen

verlengde van de ruimere budgettaire mogelijkheden van gemeenten ten opzichte van provincies. Het Gemeentefonds is namelijk groter dan het Provinciefonds.

In relatieve zin declareren de provincies meer bij het BTW-compensatiefonds. De provincies zijn vooral actief op het gebied van verkeer en vervoer, een uitgavencategorie die veelal voor compensatie van btw-bedragen in aanmerking komt. Dit is een mogelijke verklaring voor het feit dat provincies in vergelijking tot gemeenten een relatief groot beroep doen op het BTW-compensatiefonds.

Ontvangsten

De ontvangsten zijn gelijk aan de uitgaven omdat de terugbetaalde btw-bedragen tevens belastinginkomsten zijn.

Apparaat

De begroting van het BTW-compensatiefonds kent géén apparaatsuitgaven. De personeelskosten en materiële kosten voor het beheer van het fonds zijn opgenomen bij artikel 1. De Belastingdienst draagt zorg voor de uitvoering van het BTW-compensatiefonds.

E: Toelichting op de instrumenten

Compensatie

De Belastingdienst is belast met het verstrekken en verzamelen van opgaafformulieren en het compenseren van de btw over niet-ondernemersactiviteiten.

2012	Realisatie
Het verstrekken en verzamelen van opgaafformulieren en het compenseren van de btw over niet-ondernemersactiviteiten.	Ja
Controles op de toepassing van de Wet op het BTW-compensatiefonds door de Belastingdienst	Ja

Bron: Belastingdienst

Controle- en toezichtsbeleid

De controle op de toepassing van de Wet op het BTW-compensatiefonds is belegd bij de Belastingdienst. De algemene beleidsdoelstelling van de Belastingdienst is het onderhouden en versterken van compliance bij belastingplichtigen. Om dat te bereiken, zet de Belastingdienst meerdere toezichtinstrumenten in.

Bij de uitvoering van de Wet op het BTW-compensatiefonds is een centrale rol toegekend aan de Belastingdienst. Dit vanwege de nauwe relatie tussen de heffing van de omzetbelasting op grond van de Wet op de Omzetbelasting en de compensatie van de omzetbelasting op grond van het BTW-compensatiefonds. Uit het oogpunt van eenvoud en doelmatigheid is ervoor gekozen de Wet op het BTW-compensatiefonds in belangrijke mate aan te laten sluiten bij het systeem van heffing van omzetbelasting in de Algemene wet inzake rijksbelastingen. Dit betekent onder meer dat de controle van het BTW-compensatiefonds onderdeel uitmaakt van de reguliere controle bij gemeenten en provincies van de aangiften omzetbelasting⁴⁴. De handelwijze van de Belastingdienst met betrekking tot de opgaaf BTW-compensatiefonds is, gezien de nauwe

⁴⁴ Kamerstukken II 1999/2000, 27 293, nr. 3, Memorie van Toelichting, Algemene deel, Uitvoering van het BTW-compensatiefonds en Artikelsgewijze toelichting, Artikel 9, algemeen en eerste lid.

Beleidsartikelen

relatie met het systeem van heffing van omzetbelasting, niet anders dan die met betrekking tot de aangifte omzetbelasting. Dit betekent de mogelijkheid van controle achteraf gedurende een periode van vijf jaar. Inherent aan het systeem van heffing van omzetbelasting (voldoening op aangifte met slechts beperkte informatie) is dat de controle op de juistheid van de ingediende aangiften achteraf en op basis van risicoafweging plaatsvindt. Dit is ook het geval indien sprake is van een zogenoemde negatieve aangifte (de voorbelasting overtreft de verschuldigde belasting). Slechts in uitzonderingsgevallen vormt de aangifte omzetbelasting zelf aanleiding tot het instellen van een boekenonderzoek. Voornoemde handelswijze met betrekking tot het BTW-compensatiefonds betekent dat de Belastingdienst niet per uitkeringsjaar vaststelt in welke mate de uitbetaalde bedragen rechtmatig zijn geweest, maar binnen het algemene handhavingsbeleid zich er op richt om in de actualiteit te beoordelen welke gemeenten en provincies op welke aspecten het meest voor nadere toezichtsactiviteiten in aanmerking komen.

De algemene beleidsdoelstelling van de Belastingdienst is het onderhouden en versterken van de compliance bij belastingplichtigen. Het streven is om bij zoveel mogelijk provincies en gemeenten een horizontaal toezichtstraject te starten. In een traject naar horizontaal toezicht werkt een gemeente of provincie aan haar interne procedures met als doel het opstellen en indienen van aanvaardbare opgaven voor het BTW-compensatiefonds. De Belastingdienst bespreekt met de gemeenten en provincies hoe zij hun verantwoordelijkheid invullen met betrekking tot hun opgave. Daarbij wordt vastgesteld hoe zij omgaan met fiscaliteit en of de randvoorwaarden aanwezig zijn om te komen tot een adequate beheersing daarvan. De gemeenten en provincies beoordelen zelf daarna cyclisch de opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersing van de (fiscaal relevante) bedrijfsprocessen en delen de resultaten daarvan met de Belastingdienst. De Belastingdienst monitort dit en bepaalt in welke mate gesteund kan worden op deze interne beheersing. Vervolgens wordt dit getoetst. De Belastingdienst voert verder toezicht uit gericht op grote afwijkingen in de opgaven BTW-compensatiefonds ten opzichte van eerdere periodes. Tot slot vinden traditionele boekenonderzoeken plaats naar de juistheid van de door gemeenten en provincies ingediende opgaven BTW-compensatiefonds wanneer daar gereede aanleiding toe is.

Realisatie meetbare gegevens						
Prestatie-indicator	Realisatie 2008	Realisatie 2009	Realisatie 2010	Realisatie 2011	Streefwaarde 2012	Realisatie 2012
Gemeenten en provincies, waarbij de Belastingdienst zicht heeft op de kwaliteit van de werking van de fiscale beheersing.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	35–50	74

Bron: Belastingdienst/Centrale Administratie

Bij 319 gemeenten en provincies zijn de mogelijkheden beoordeeld tot horizontalisering van het toezicht. Bij 148 gemeenten en provincies heeft de Belastingdienst zicht op de opzet van de fiscale beheersing. Bij 74 gemeenten en provincies heeft de Belastingdienst zicht op bestaan en werking van de fiscale beheersing.

Beleidsartikelen

Door de Belastingdienst zijn in 2012 17 traditionele controles afgerond naar de juistheid van de door gemeenten en provincies ingediende opgaven BTW-compensatiefonds.

In de tabel zijn de naar aanleiding van de uitkomsten van deze controles aangebrachte correcties in 2011 en 2012 weergegeven.

Bedragen x € 1 mln.				
Controles, waarvan uitgevoerd in:	aantal	Gecorrigeerd bedrag t.l.v. compensatiegerechtigden	Gecorrigeerd bedrag t.g.v. compensatiegerechtigden	Per saldo gecorrigeerd
2011	18	7	3	4
2012	17	10,5	9,2	1,3

Bron: Belastingdienst/Centrale Administratie

Een traditionele controle wordt alleen nog ingesteld indien daar gerede aanleiding voor was. In 2012 zijn door de Belastingdienst 17 traditionele controles afgerond. Per saldo is daarbij in 2012 € 1,3 mln. gecorrigeerd ten laste van gemeenten, provincies en Wgr-plusregio's.

4.7 Beheer Materiële Activa

A: Algemene doelstelling

Een optimaal financieel resultaat bij het verwerven, beheren, ontwikkelen en afstoten van materiële activa van/voor het Rijk ten behoeve van de realisatie van rijksdoelstellingen.

B: Rol en verantwoordelijkheid

Voor de financiële consequenties van de verkoop en het beheer van materiële activa van het Rijk in 2012 wordt verwezen naar onderstaande Tabel budgettaire gevolgen van beleid en de toelichting daarop.

Wat betreft de deelname door de minister van Financiën in gebiedsontwikkelingsprojecten waarbij meervoudige rijksdoelstellingen aanwezig zijn, kan het volgende worden gemeld.

Naast voortzetting van de werkzaamheden aan projecten die reeds eerder zijn gestart, is het Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf (RVOB) in 2012 onder meer ingeschakeld om bij te dragen aan financieel en ruimtelijk haalbare oplossingen voor de krimpproblematiek in diverse regio's in Nederland. Voorts is een derde project in uitvoering genomen waarbij het RVOB voor eigen rekening en risico handelt, te weten het Hembrugterrein (gemeente Zaandam). Door inzet van het financieel instrumentarium en afspraken met diverse departementen en mede-overheden is het mogelijk gebleken de herontwikkeling van dit voormalige Defensierrein daadwerkelijk te starten.

Op 5 november 2012 is besloten tot een departementale herindeling met betrekking tot rijksvastgoed. Hierbij is de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelatie belast met de behartiging van de aangelegenheden op het terrein van rijksvastgoed, met inbegrip van het RVOB, voor zover deze voor 5 november was opgedragen aan de minister van Financiën. Ook de taken en organisatie van de directie Rijksvastgoed, – opgericht ter ondersteuning van de afstemming tussen zowel uitvoerende diensten als departementen ten aanzien van rijksvastgoed in respectievelijk de Raad voor Vastgoed Rijksoverheid (RVR) en de Interdepartementale Commissie Rijksvastgoed (ICRV) –, worden overgeheveld van het ministerie van Financiën naar het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De taken van het ministerie van Financiën en van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties worden dienovereenkomstig gewijzigd en de organisatorische, personele en rechtspositionele aspecten van de hier bedoelde herindeling van departementale taken worden uitgewerkt in overleg tussen de minister van Financiën en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties⁴⁵.

In de portefeuillevverdeling die in het constitutionerend beraad is overeengekomen, is het rijksvastgoed opgenomen onder de minister voor Wonen en Rijksdienst. De minister voor Wonen en Rijksdienst heeft een tijdelijke regeling getroffen op grond waarvan de door de minister van Financiën voor 5 november 2012 verleende mandaten, volmachten en machtigingen worden aangemerkt als met ingang van genoemde datum te zijn verleend door de minister voor Wonen en Rijksdienst, zodat bevoegdheidsgebreken

⁴⁵ KB 5 november 2012, Stcrt. 8 november 2012, nr. 23045.

Beleidsartikelen

worden vermeden en er meer tijd is om het Organisatiebesluit BZK en het Mandaatbesluit BZK aan te passen⁴⁶.

Met het oog op de organisatorische aspecten van de herindeling is begonnen met de voorbereiding van een (6^e) wijziging van de CW 2001. Met het oog op de samenvoeging van het RVOB en de Rijksgebouwendienst (Rgd) in een toekomstig Rijksvastgoedbedrijf (RVB), met optie voor latere aanhaking van andere diensten, is begonnen met het opstellen van een ondernemingsplan. Tevens is voor een periode van 1 jaar een Directeur-Generaal ad interim voor het RVB in oprichting benoemd.

C: Beleidsconclusies

In 2012 is begonnen met het opzetten van een nieuw financieel kader voor het RVB i.o.. Ook is gewerkt aan het tot stand brengen van een rijksbrede vastgoedportefeuille strategie. Verder zijn afspraken gemaakt omtrent de vervreemding van monumenten met erfgoedfunctie.

---

⁴⁶ Tijdelijke regeling mandaat, volmacht en machtiging Rijksvastgoed, Stcrt, 19 november 2012, nr. 23507.

D: Tabel budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 7 Beheer materiële activa							
Bedragen x € 1.000							
Algemene beleidsdoelstelling: Een optimaal financieel resultaat bij het verwerven, beheren, ontwikkelen en afstoten van materiële activa van/voor het Rijk ten behoeve van de realisatie van rijksdoelstellingen.					Realisatie	Vastgestelde begroting	Verschil
	2008	2009	2010	2011	2012	2012	2012
Verplichtingen	81.748	98.851	296.298	- 114.310	100.220	88.111	12.109
Waarvan garantieverplichting vorderingsplafond RVOB			207.000	- 207.000	0	0	0
Uitgaven	81.347	94.856	89.570	92.477	99.942	88.111	11.831
Leningen							
Anticiperende aankopen	392	0	0	0	0	4.600	- 4.600
Opdrachten							
Onderhoud en beheerskosten	10.964	21.292	13.667	10.329	12.290	7.679	4.611
Bekostiging							
Zakelijke lasten	46.969	51.742	51.624	59.104	61.198	53.513	7.685
Beheerskosten DRZ	0	0	0	383	500	0	500
Bijdrage aan RVOB	23.022	21.822	24.279	22.661	25.954	22.319	3.635
Ontvangsten	269.686	237.306	347.964	213.724	163.501	179.859	- 16.358
Bekostiging							
Zakelijke lasten	15.289	31.181	25.320	28.140	25.873	26.602	- 729
Opdrachten							
Onderhoud- en beheerskosten		404		4.440	17	0	17
Leningen							
Anticiperende aankopen	139	3.491	410	0	0	0	0
Programma-ontvangsten Batenlastendiensten							
Ingebruikgeving RVOB	113.007	99.817	98.714	99.045	106.484	98.059	8.425
Vervreemding RVOB	139.545	102.571	235.572	80.194	28.360	53.698	- 25.338
Vervreemding DRZ	1.706	- 158	- 12.052	1.905	2.767	1.500	1.267

E: Toelichting op de instrumenten

Uitgaven

Anticiperende aankopen en gebiedsontwikkeling (- € 4,6 mln.)

Het gaat hierbij om een leenfaciliteit waarop andere ministers een beroep kunnen doen voor het anticiperend aankopen van onroerende zaken en het aankopen van onroerende zaken in het kader van gebiedsontwikkelingsprojecten waarbinnen meerdere rijksdoelstellingen gerealiseerd moeten worden (zie beleidskader anticiperend en ontwikkelingsgericht handelen in vastgoed)⁴⁷. In 2012 is geen beroep gedaan op deze leenfaciliteit. Met ingang van 2013 is de faciliteit komen te vervallen.

⁴⁷ Kamerstukken II 2006/07, 27 581, nr. 29

Beleidsartikelen

Onderhoud en beheerskosten (+ € 4,6 mln.)

Het gaat hierbij om kosten voor onderhoud en beheer van de onroerende zaken van de minister van Financiën. Beheerskosten zijn (externe) kosten in verband met ingebruikgeving en vervreemding, bijvoorbeeld taxatiekosten en kosten voor bodemonderzoek en sanering.

- In de loop van het jaar is een schadeclaim van een exploitant van een wegrestaurant toegekend en uitbetaald. (+ € 2,5 mln.)
- Door de economische situatie is er meer tijd gemoeid met de verkoop van objecten. Hierdoor stijgen de kosten van tijdelijk beheer, zoals bewaking en energiekosten (+ € 1,5 mln.).
- Er was in 2012 sprake van onvoorziene beheerskosten, zoals bodemonderzoeken en bodemsaneringskosten (+ € 0,6 mln.).

Zakelijke lasten (+ € 7,7 mln.)

Het gaat hier om de betaling van door gemeenten en waterschappen opgelegde belastingen en heffingen die samenhangen met het bezit van onroerende zaken. Gedacht moet worden aan de onroerendezaakbelasting en waterschap heffingen ter zake van de onroerende zaken van de Staat. Tevens vallen onder deze post de door gemeenten opgelegde belastingen en heffingen die samenhangen met het gebruik van/in onroerende zaken zoals rioolheffing.

- Er is een toename in de uitgaven OZB in verband met (autonome) tariefstijgingen en het voor het eerst aanslaan van bepaalde objecten voor OZB (woonbootligplaatsen) (+ € 1,3 mln.).
- Per 1 januari 2012 is het IJsselmeer voor het eerst aangeslagen voor watersysteemheffing. Dit betreft een structurele heffing (+ € 1,5 mln.). Daarnaast zijn de waterschapsheffingen met betrekking tot aan derden in gebruik gegeven gronden met € 0,8 mln. gestegen. Van de € 0,8 mln. is € 0,5 mln. doorbelast aan en betaald door de gebruikers (+ € 2,3 mln.).
- In 2012 is € 4,1 mln. meer betaald aan door gemeenten opgelegde belastingen en heffingen ter zake van het gebruik van onroerende zaken dan was begroot. Financiën voert sinds 2009 het centrale loket voor deze lasten en heeft de lijn ze door te belasten aan de gebruikers van de onroerende zaken. De doorbelasting van de gemeentelijke heffingen en belastingen is in 2012 nog niet gerealiseerd, waardoor deze lasten nog voor rekening van Financiën komen.

Bijdrage aan het RVOB (+ € 3,6 mln.)

Over 2011 heeft het RVOB een batig saldo gerealiseerd van € 3,6 mln. Dit batig saldo is in 2012 door het moederdepartement toegevoegd aan het eigen vermogen van het RVOB als buffer voor risico's bij gebiedsontwikkelingsprojecten waarin het RVOB participeert.

Ontvangsten

Ingebruikgeving RVOB (+ € 8,4 mln.)

- Het gaat hierbij om de ingebruikgeving (verhuring) van de onroerende zaken van de Staat voor zover er voor de opbrengst uit ingebruikgeving geen middelenafpraak bestaat. Ook de verkoop van bodemmaterialen zoals zand is hier ondergebracht.
- De opbrengsten uit bodemmaterialen zijn door een tariefverhoging in 2012 hoger uitgevallen dan geraamd (+ € 3,4 mln.).
- De inkomsten uit pacht, erfpacht /opstalrechten zijn hoger uitgevallen door o.a. een pacht prijsverhoging en de realisatie van een aantal windturbineparken op Staatseigendom (+ € 8,1 mln.).

Beleidsartikelen

- De huurinkomsten zijn lager uitgevallen omdat de Dienst Uitvoering Onderwijs in verband met het betrekken van nieuwbouw de huurovereenkomst heeft opgezegd op het gehuurde pand (– € 2,8 mln.).
- De inkomsten uit overige ingebruikgevingen, waaronder huurrechten benzinestations langs rijkswegen en opbrengst van Onbeheerde Nalatenschappen, zijn per saldo € 0,3 mln. lager uitgevallen dan begroot (– € 0,3 mln.).

Vervreemding RVOB (– € 25,3 mln.)

- Het gaat hierbij om de vervreemding van de onroerende zaken van de Staat, voor zover voor de opbrengst uit vervreemding geen middelenafpraak bestaat.
- De opbrengst uit verkopen is door de huidige economische situatie fors achtergebleven bij de raming (– € 20,5 mln.).
- Er was in 2012 een lagere opbrengst uit veiling van huurrechten benzinestations langs rijkswegen, omdat er voor minder locaties huurrechten zijn geveild (– € 4,5 mln.).
- Ook de overige ontvangsten, zoals ontvangsten uit agrarische verrekenbedingen en anti-speculatiebedingen, vielen door de economische situatie lager uit dan geraamd was (– € 0,3 mln.).

Vervreemding DRZ (+ € 1,3 mln.)

De verkoopopbrengsten van DRZ zijn hoger dan geraamd door zowel een hoger aantal verkopen als door een hogere gerealiseerde gemiddelde prijs.

Niet uit tabel blijkende budgettaire gevolgen

Middelenafspraken

De minister van Financiën verzorgt behalve de ingebruikgeving en vervreemding van de eigen (overtollige) onroerende zaken ook de ingebruikgeving en vervreemding van (overtollige) onroerende zaken van andere ministers. Wanneer een middelenafpraak is gemaakt met een minister, dan wordt de opbrengst uit ingebruikgeving en/of vervreemding door deze minister verantwoord op zijn eigen begroting.

Onroerende zaken van de baten- lastendienst RVOB

Met inachtneming van het Financieel Kader RVOB/DO⁴⁸ kan de batenlastendienst RVOB onroerende zaken verwerven. Alle kosten en opbrengsten van verworven onroerende zaken worden verantwoord in de Batenlastenparagraaf van het RVOB.

---

⁴⁸ Kamerstukken II 2009/10, 32 275, A en nr. 1

5. NIET-BELEIDSARTIKELEN**5.1 Apparaat kerndepartement****A: Apparaat kerndepartement**

Beleidsartikel 8 Apparaat Kerndepartement							
Bedragen x € 1.000							
					Realisatie	Vastge- stelde begroting	Verschil
	2008	2009	2010	2011	2012	2012	2012
Verplichtingen	180.069	200.712	208.773	195.796	182.512	188.261	- 5.749
Uitgaven	180.069	200.712	208.773	195.796	189.009	188.261	748
Personeel Kerndepartement					123.624	112.443	11.181
Eigen personeel					118.331	112.443	5.888
inhuur externen					4.990	0	4.990
overig personeel					303	0	303
Materieel Kerndepartement					65.385	75.818	- 10.433
waarvan ICT					10.321	12.639	- 2.318
waarvan bijdrage aan SSO's					27.716	44.953	- 17.237
waarvan overig materieel					27.348	18.226	9.122
Ontvangsten	24.877	20.975	34.960	30.793	36.539	27.065	9.474

Uitgaven*Personeel kerndepartement (+ € 11,2 mln.)*

Dit betreft alle personeelsuitgaven inclusief externe inhuur voor het kerndepartement. Bij de ontwerpbegroting 2012 was nog geen budget geraamd voor de inhuur externen en de vorming van de Auditdienst Rijk per 1 mei 2012. De uitgaven aan personeel zijn daarom hoger dan de oorspronkelijke begroting.

Materieel kerndepartement (- € 10,4 mln.)

Dit betreft materieeluitgaven van het kerndepartement. Dit omvat onder andere zaken aangaande huisvesting en communicatie. ICT bevat zowel de uitgaven voor projecten als structurele uitgaven, zoals onderhoud en licenties.

Bij de ontwerpbegroting 2012 is een schatting gemaakt van de verdeling van de materiële budgetten naar de drie categorieën ICT, SSO en overig materieel.

De onderuitputting op materieel wordt voornamelijk verklaard door een technische overheveling bij de materiële budgetten voor de SSO P-Direkt naar beleidsartikel 1 (€ 7 mln.). Het restant van de onderuitputting op SSO's (€ 10,2 mln.) wordt gecompenseerd door hogere uitgaven dan begroot bij overig materieel (€ 9,2 mln.).

Daarnaast zijn de materiële uitgaven lager dan geraamd vanwege vertraging bij ICT-projecten, zoals bij invoering van het document management/workflow systeem (€ 2,3 mln.).

Ontvangsten

Ontvangsten (+ € 9,5 mln.)

De ontvangsten zijn hoger dan geraamd door voornamelijk het afkomen van het eigen vermogen van Domeinen Roerende Zaken (€ 2,6 mln.) en het RijksVastgoed en Ontwikkelingsbedrijf (€ 3,6 mln.) vanwege overschrijding van het toegestane eigen vermogen en meer inkomsten vanuit de Auditdienst Rijk voor het uitvoeren van (externe) opdrachten.

B: Totaal overzicht Apparaat Financiën

Financiën is in 2012 verantwoordelijk voor twee baten-lastendiensten: het Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf en Domeinen Roerende Zaken. De Apparaatuitgaven en ontvangsten worden verder uitgesplitst en toegelicht in de baten-lastenparagraaf. Voor de AFM, Waarderingskamer en DNB wordt de volledige overheidsbijdrage gebruikt voor apparaat. De onderstaande tabel geeft de totale apparaatuitgaven voor Financiën weer. Hierbij zijn de apparaatuitgaven voor het kerndepartement, de Belastingdienst, de baten-lastendiensten en ZBO's bij elkaar opgeteld.

Tabel 1: Totaaloverzicht apparaatuitgaven en -kosten Financiën (bedragen x € 1.000)					
	2008	2009	2010	2011	2012
Totaal apparaat Financiën IXB	3.169.563	3.188.624	3.245.408	3.089.448	3.108.604
Departement	3.074.555	3.107.375	3.152.582	2.998.170	3.012.807
Kerndepartement	180.069	200.712	208.773	195.796	189.009
Belastingdienst	2.894.486	2.906.663	2.943.809	2.802.374	2.823.798
Baten-lastendiensten	31.342	32.701	34.997	34.306	37.811
RVOB	19.733	19.661	20.877	20.223	20.180
Domeinen Roerende Zaken	11.609	13.040	14.120	14.083	17.631
ZBO's en RWT's	63.666	48.548	57.829	56.972	57.986
AFM	27.986	28.931	28.666	30.505	29.721
DNB	35.013	18.950	28.496	25.800	27.710
Waarderingskamer	667	667	667	667	555

Bron: financiële administratie

	2008	2009	2010	2011	2012
Kerndepartement	180.069	200.712	208.773	195.796	189.009
GT	29.065	27.771	28.873	27.757	23.985
DGRB	30.542	25.868	28.978	20.949	22.390
SG cluster	106.920	133.159	136.211	132.884	128.294
DGFZ	13.542	13.914	14.711	14.206	14.340

Bron: financiële administratie

C: Taakstelling

De taakstelling van € 17 mln. die de DG's in totaal opgelegd hebben gekregen voor de apparaatuitgaven, liep in 2012 grotendeels volgens schema. De beoogde besparing op verdichting van de huisvesting van € 1 mln. is in 2012 niet gerealiseerd en is vertraagd naar 2013. De totale taakstelling komt daarmee niet in gevaar.

5.2 Algemeen

Per ontwerpbegroting 2012 heeft IXB geen budgetten meer op het niet-beleidsartikel Algemeen.

5.3 Nominaal en onvoorzien

Tabel budgettaire gevolgen van beleid

Artikel 10 Nominaal en onvoorzien Bedragen x € 1.000							
					Realisatie	Vastge- stelde begroting	Verschil
	2008	2009	2010	2011	2012	2012	2012
Verplichtingen	13.200	- 5.900	0	- 7.300	0	3.386	- 3.386
Uitgaven	0	0	0	0	0	3.386	- 3.386
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0	0
Loonbijstelling	0	0	0	0	0	0	0
Prijsbijstelling	0	0	0	0	0	0	0

Uitgaven

Onvoorzien

De post onvoorzien in de ontwerpbegroting was bedoeld om onzekere ontwikkelingen op te vangen. Dit bedrag was dit jaar niet noodzakelijk voor specifieke problematiek binnen de begroting IXB.

6. BEDRIJFSVOERINGSPARAGRAAF

1. Inleiding

Financiën besteedt op een gestructureerde wijze aandacht aan de bedrijfsvoering. Er is een planning- en controlcyclus, en een interne governance, waaronder een Audit Committee met een meerderheid aan externe leden. Op basis van de periodieke informatie over de beleids- en bedrijfsvoeringprocessen en de risico's die daarbij aan het licht treden, wordt systematisch bewaakt of het ministerie zijn doelstellingen op doelmatige en rechtmatige wijze realiseert. Waar nodig wordt bijgestuurd.

Over het bereiken van de doelstellingen van Financiën over 2012 wordt in het jaarverslag bij de beleidsartikelen verantwoording afgelegd. In deze bedrijfsvoeringsparagraaf (die betrekking heeft op IXA en IXB) wordt ingegaan op de bedrijfsvoeringvraagstukken die zich gedurende het begrotingsjaar hebben voorgedaan en waarvan informatieverstrekking voor het inzicht en de oordeelsvorming door de Staten Generaal van belang is.

2. Algemene Rekenkamer over jaarverslag IXB Financiën 2011

In 2012 is veel aandacht besteed aan de onvolkomenheden in de bedrijfsvoering die door de Algemene Rekenkamer zijn geconstateerd in het Rapport bij het Jaarverslag IXB 2011:

Personeelsbeheer bij de Belastingdienst

De Belastingdienst heeft in 2012 de procedures rondom het uitbetalen van reisdeclaraties, de uitbetaling van verlofuren en de IKAP-regeling aangescherpt. Met name de naleving van de procedures rondom de uitbetaling van verlofuren in geval van ontslag, ziekte of langdurige afwezigheid zal in 2013 nadrukkelijk getoetst worden.

ICT-beheer bij de Belastingdienst, bestaande uit testen ICT-systemen en beveiligen informatie

Over 2012 is door de Belastingdienst het testen van systemen op een hoger plan gebracht. Het testen is in grote lijnen op voldoende niveau. Aan verdere verbetermogelijkheden wordt nog gewerkt. Het beleid inzake leesrechten is ingeperkt tot «need to know». Vanwege de hoge eisen, die worden gesteld aan de systemen van de Belastingdienst, geldt een gestandaardiseerd hoog beveiligingsniveau. Bij de ontwikkeling van nieuwe systemen wordt de risicoafweging zichtbaar gemaakt of sprake is van bijzondere omstandigheden, die aanleiding geven tot aanvullende maatregelen. Voor bestaande systemen geldt hetzelfde op het moment dat deze worden aangepast. De Belastingdienst heeft software in gebruik genomen, die het proces van toekenning en intrekking van autorisaties ondersteunt. Inmiddels is gestart met het koppelen van deze software aan de primaire processystemen en het invoeren van autorisatieprofielen door de bedrijfsonderdelen. Dit zal overigens nog enige tijd vergen en zal zich toespitsen op die situaties waar duidelijk sprake is van toegevoegde waarde.

Vertrouwensfuncties bij de Belastingdienst

Het management van de Belastingdienst heeft de vertrouwensfuncties opnieuw aangewezen. De vereiste veiligheidsonderzoeken door de AIVD zijn aangevraagd. Een rijksbreed initiatief om vertrouwensfuncties bij

Bijzondere Opsporingsdiensten op elkaar af te stemmen heeft de aanwijzing van vertrouwensfuncties bij de FIOD en Douane verzaagd.

EU-aanbestedingen bij het Kerndepartement

Op het gebied van inkoop is er in 2012 veel aandacht geweest voor het op orde krijgen van het contractbeheer en het naleven van de Europese aanbestedingsregels. In 2012 is een aantal verbetermaatregelen opgesteld en uitgevoerd. Deze maatregelen hebben geresulteerd in een beter beheersbaar en transparant inkoopproces.

Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat het ministerie van Financiën in 2012 nog steeds genoodzaakt was om gebruik te maken van de overeenkomst met Carlson Wagonlit Travel (CWT) ten behoeve van buitenlandse dienstreizen. Reden hiervoor is dat de interdepartementale aanbesteding in 2011 niet geslaagd was, waardoor meerdere departementen zonder (rechtmatig) contract moesten inkopen en een nieuwe aanbestedingsprocedure gestart diende te worden. Het nieuw contract is op 1 april 2013 in werking getreden.

3. Bedrijfsvoering Belastingdienst op lange termijn

De Belastingdienst staat voor de opdracht mede als gevolg van de moeilijke economische situatie meerdere fiscale maatregelen respectievelijk wetswijzigingen te verwerken, de continuïteit van het bestaande te waarborgen en daardoor de kasstroom te garanderen en tegelijkertijd de weg naar vernieuwing te vinden. De vernieuwing behelst onder meer digitalisering van de dienstverlening en het geleidelijk vernieuwen van de technische infrastructuur van de dienst. Het werkprogramma en het portfolio ICT voorzien daarin. Daarnaast ligt er de opdracht bestaande taakstellingen in te vullen en de intensiveringsopdracht van het toezicht waar te maken. De combinatie van het tijdig realiseren van belastingmaatregelen, verdere digitalisering dienstverlening, taakstellingen en intensiveringen met het vernieuwen van de technische infrastructuur is een forse opgave voor de Belastingdienst, welke qua programmering nauw luistert. In het auditprogramma van het ministerie is in 2012 en wordt in 2013 door middel van vraaggestuurde operational audits de implementatie ondersteund en bewaakt.

In het kader van de taakstelling spoor 1 (verbetering efficiency Belastingdienst) worden vanaf 2012 de bedrijfsprocessen van de Belastingdienst systematisch doorgelicht. Naast verbetering van de proceskwaliteit, zal dit leiden tot minder benodigde capaciteitsinzet. Verder worden, in aansluiting op rijksbrede afspraken, maatregelen getroffen om de bedrijfsvoering te versoberen. Aan de invulling van de taakstelling spoor 2 (vereenvoudiging van wetgeving en uitvoering) wordt in samenwerking met DG Fiscale zaken gewerkt. Deze is voor een belangrijk deel gerealiseerd via de Belastingplannen 2012 en 2013. De nog resterende taakstellingen worden bij de komende Belastingplannen nader ingevuld. Tot slot zijn om de toezichtstaak van de Belastingdienst een forse impuls te geven bij het Regeerakkoord extra middelen vrijgemaakt voor intensivering van toezicht en invordering⁴⁹. De hiermee gepaard gaande instroom van nieuwe medewerkers heeft als belangrijk neveneffect de borging van kennis en ervaring, die anders door de vergrijzingsuitstroom de komende jaren dreigen te verdwijnen.

⁴⁹ Kamerstukken II 2012/13, 31 066, nr. 149

4. Claims

Met betrekking tot de verwerving van de Nederlandse onderdelen van Fortis en ABN AMRO door de Staat, is door een aantal (voormalige) aandeelhouders gesteld dat zij hierdoor schade hebben geleden. Zij hebben de Staat aansprakelijk gesteld en gerechtelijke procedures opgestart. Deze procedures lopen op dit moment nog steeds. Het ministerie van Financiën is van mening dat de Staat een sterke positie heeft. In eerste aanleg hebben enkele rechters al claims afgewezen. Het ministerie acht de kans op toewijzing van de claims in de lopende hoger-beroepsprocedures klein.

SNS REAAL

Naar aanleiding van de nationalisatie van SNS REAAL op 1 februari 2013, heeft de minister van Financiën op 4 maart 2013 een aanbod tot schade-loosstelling gedaan aan de onteigenden. De minister van Financiën heeft eveneens 4 maart 2013 de ondernemingskamer van het Gerechtshof te Amsterdam verzocht de schadeloosstelling vast te stellen overeenkomstig zijn aanbod. De onteigenden die zich niet in het aanbod tot schadeloosstelling kunnen vinden, kunnen hiertegen bij de ondernemingskamer verweer voeren.

5. Rechtmatigheid van de begrotingsuitvoering IXB

Op basis van de mij beschikbare informatie bevatten:

- de departementale verantwoordingsstaat over 2012 met de financiële toelichtingen daarbij;
- de samenvattende verantwoordingsstaat over 2012 betreffende de diensten die een baten-lastenstelsel voeren met de toelichting daarbij;
- de departementale saldibalans per 31 december 2012 met de toelichting daarbij;

geen zodanige onrechtmatigheden en/of onzekerheden, dat deze op grond van de rapporteringstoleranties of vanwege in het bijzonder te signaleren risico's vermeld dienen te worden behoudens het onderstaande.

Naleving wet- en regelgeving toeslagen, regelgeving huurtoeslag

De betalingen voor de huurtoeslag worden door de minister van Binnenlandse Zaken verantwoord op beleidsartikel 03 Woningmarkt van het begrotingshoofdstuk VII Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De Rijksbegrotingsvoorschriften schrijven met ingang van 2012 voor dat, indien bij statistische steekproeven de meest waarschijnlijke of maximale fout de tolerantiegrens overschrijdt, hierover in de bedrijfsvoeringsparagraaf expliciet verantwoording moet worden afgelegd.

Voor de toeslagregelingen geldt een tolerantiegrens van 3% behalve voor de huurtoeslag vanwege de geringe omvang van het desbetreffende begrotingshoofdstuk. Voor de huurtoeslag geldt voor 2012 een tolerantiegrens van 1,76%.

Op basis van de meest waarschijnlijke fout voor de uitbetaalde voorschotten (€ 51 mln.) en de definitief toegekende huurtoeslagen (€ 53 mln.) wordt de tolerantiegrens van € 57 mln. niet overschreden.

Op basis van de maximale fout wordt de tolerantiegrens van de uitbetaalde voorschotten met circa € 31 mln. en de definitief toegekende huurtoeslagen met circa € 37 mln. wel overschreden.

6. Financieel- en materieel beheer IXA en IXB

Op basis van de mij beschikbare informatie zijn er geen vermeldenswaardige bevindingen behoudens het onderstaande.

ICT voorwaarden voor open standaarden

Voldaan wordt aan de verplichting van artikel 3, eerste lid van de instructie rijksdienst bij aanschaf ICT-diensten of ICT-producten, met uitzondering van het onderdeel webrichtlijnen. Uit onderzoek is gebleken dat niet alle websites onder de verantwoordelijkheid van het kerndepartement voor de volle 100% voldoen aan deze richtlijnen. In 2012 is op nagenoeg alle websites actie ondernomen. In nauwe samenwerking met het ministerie van Binnenlandse Zaken, dat de acties voor de overheid coördineert, zijn verbeteringen aan diverse websites aangebracht. Daarnaast zijn afspraken gemaakt over de migratie van websites naar platformen als rijksoverheid.nl en rijksportaal.nl. Deze platformen voldoen reeds aan de richtlijnen.

Europese aanbestedingsregels bij Domeinen Roerende Zaken

In 2012 zijn de Europese aanbestedingsregels niet in alle gevallen nageleefd. Er zijn onrechtmatige betalingen gedaan voor € 1,2 mln. DRZ heeft maatregelen getroffen om toekomstige onrechtmatigheden te voorkomen. DRZ is aangesloten bij het InkoopUitvoeringsCentrum (IUC) van de Belastingdienst en heeft daardoor de beschikking over gespecialiseerde inkopers en juristen. Daarnaast is in 2012 het contractbeheer volledig geactualiseerd, waarbij maandelijks rappellijsten worden beoordeeld op aflooptdatum van contracten. Tevens is op het contractbeheer een verbijzonderde interne controle ingesteld.

Agentschap

In de afgelopen periode heeft het Agentschap te maken gehad met 2 incidenten in het financieel beheer. Het eerste heeft betrekking op onjuiste toerekening van de agio in de jaren 2009 t/m 2012 waardoor € 452 mln. te weinig rentelasten op transactiebasis zijn verantwoord. Het tweede incident heeft betrekking op de situatie dat in 2011 meer derivatencontracten zijn afgesloten dan volgens het risicokader nodig waren. Het te vroeg afsluiten van deze swaps heeft een negatief gevolg voor het budget in 2012 van € 57,4 mln.. Het Agentschap heeft enkele verbetermaatregelen genomen om dergelijke incidenten te voorkomen. Daarnaast worden er monitoringsinstrumenten ingezet om snel achter eventuele fouten te komen.

7. Totstandkoming van niet-financiële beleidsinformatie IXB

Op basis van de mij beschikbare informatie zijn er geen belangrijke tekortkomingen geconstateerd die vermelding behoeven in de bedrijfsvoeringsparagraaf met betrekking tot de totstandkoming van de niet-financiële beleidsinformatie.

8. Overige aspecten van de bedrijfsvoering

P-direkt

Omdat de controlsheets nog niet volledig zijn geïmplementeerd in het P-direkt systeem, blijven er nog risico's binnen de personele uitgaven en het personeelsbeheer bestaan. In het kader van het project «P-processen op orde» is door het kerndepartement een procesmanager O&P aangesteld die belast is met de verbetering van p-processen. Per personeels-

Bedrijfsvoeringsparagraaf

proces is een inventarisatie gemaakt van knelpunten op basis waarvan de processen aangescherpt kunnen worden. Verbeteringen zijn doorgevoerd in het proces detacheren van medewerkers en in het proces voor toekenning en verwerking van meerkosten OV-bewijzen.

Onbeveiligd archiveren van vertrouwelijke informatie

Het onbeveiligd archiveren van vertrouwelijke documenten komt binnen het Kerndepartement voor. Het ministerie loopt daardoor het risico dat (vertrouwelijke) informatie onbedoeld naar buiten wordt gebracht. Er zal nog meer aandacht worden besteed aan de bekendheid van het informatiebeveiligingsbeleid en zo nodig zullen extra verbetermaatregelen worden getroffen.

Betaalgedrag

De betalingstermijn voor de Nederlandse overheid is op dertig dagen gesteld. De norm is om 90% van de nota's op tijd te betalen.

In 2012 is 95,7% van de facturen van het ministerie van Financiën op tijd (binnen 30 dagen) betaald. De betalingstermijn van het ministerie voldoet daarmee aan de norm.

Conclusie

Bij het Ministerie van Financiën is, afgezien van de hiervoor genoemde punten, sprake geweest van ordelijk en beheerst verlopen bedrijfsprocessen, welke tevens voorzien in waarborgen voor een rechtmatige begrotingsuitvoering, inclusief een toereikend beleid ter voorkoming van misbruik en oneigenlijk gebruik. Wat betreft de genoemde uitzonderingen zijn maatregelen getroffen om de bedrijfsvoering te verbeteren.

C. JAARREKENING

7. VERANTWOORDINGSSTAAT

Verantwoordingsstaat 2012 van het Ministerie van Financiën (IXB) (x € 1.000)									
			(1)			(2)			(3)=(2)-(1)
Art. Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting incl. ISB			Realisatie ¹			Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting		
	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
TOTAAL		12.602.513	129.887.160		11.362.786	114.847.902		- 1.239.727	- 15.039.258
Beleidsartikelen		12.410.866	129.860.095		11.173.777	114.811.363		- 1.237.089	- 15.048.732
01 Belastingen	3.544.852	3.544.852	118.134.875	3.357.051	3.268.814	105.863.956	- 187.801	- 276.038	- 12.270.919
02 Financiële markten	64.244	64.244	242.739	- 15.864.348	71.169	586.778	- 15.928.592	6.925	344.039
03 Financieringsactiviteiten publiek-private sector	296.620	2.377.720	7.891.115	68.581	2.993.758	5.131.796	- 228.039	616.038	- 2.759.319
04 Internationale financiële betrekkingen	40.363.086	3.078.912	183.036	38.336.697	2.005.213	50.131	- 2.026.389	- 1.073.699	- 132.905
05 Exportkredietverzekeringen en investeringsgaranties	10.616.386	133.106	104.550	2.934.821	70.109	350.432	- 7.681.565	- 62.997	245.882
06 BTW-Compensatiefonds	3.123.921	3.123.921	3.123.921	2.664.772	2.664.772	2.664.772	- 459.149	- 459.149	- 459.149
07 Beheer materiële activa	88.111	88.111	179.859	100.220	99.942	163.501	12.109	11.831	- 16.358
Niet-beleidsartikelen		191.647	27.065		189.009	36.539		- 2.638	9.474
08 Centraal Apparaat	188.261	188.261	27.065	182.512	189.009	36.539	- 5.749	748	9.474
09 Algemeen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10 Nominaal en onvoorzien	3.386	3.386	0	0	0	0	- 3.386	- 3.386	0

¹ De gerealiseerde bedragen zijn steeds naar boven afgerond.

ISB = Incidentele suppletoire begroting European Stability Mechanism. Heeft alleen betrekking op artikel 4.

De financiële en niet-financiële toelichting op de departementale verantwoordingsstaat is opgenomen in het beleidsverslag.

**Samenvattende verantwoordingsstaat 2012 inzake baten-
lastendienst Domeinen Roerende Zaken van het Ministerie van
Financiën**

(x € 1.000)				
	(1)	(2)	(3)	(4)
Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie	Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie t-1
Domeinen Roerende Zaken				
Totale baten	19.773	21.412	1.639	17.292
Totale lasten	19.772	20.390	618	14.695
Saldo van baten en lasten	1	1.021	1.020	2.597
Totale kapitaalontvangsten	0	24	24	303
Totale kapitaaluitgaven	500	3.344	2.844	- 866

**Samenvattende verantwoordingsstaat 2012 inzake baten-
lastendienst RVOB van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

(x € 1.000)				
	(1)	(2)	(3)	(4)
Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie	Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie t-1
Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf				
Totale baten	23.779	25.641	1.862	24.840
Totale lasten	23.682	20.723	- 2.959	21.222
Saldo van baten en lasten	97	4.918	- 4.821	3.618
Totale kapitaalontvangsten	139.000	12.213	- 126.787	7.639
Totale kapitaaluitgaven	140.018	7.652	- 132.366	1.649

Saldibalans

8. SALDIBALANS

Saldibalans per 31 december 2012 van het Ministerie van Financiën (IXB) Bedragen x € 1.000					
DEBET			CREDIT		
OMSCHRIJVING	31-12-2012	31-12-2011	OMSCHRIJVING	31-12-2012	31-12-2011
1. Uitgaven ten laste van de begroting 2011		12.497.416	2. Ontvangsten ten gunste van de begroting 2011		123.950.037
Uitgaven ten laste van de begroting 2012	11.362.781		Ontvangsten ten gunste van de begroting 2012	114.847.901	
3. Liquide middelen	4.397	8.297	4a. Interne begrotingsreserves	150.792	353.647
4. Rekening-courant RHB	103.868.773	112.084.978	6. Ontvangsten buiten begrotingsverband (=intra-comptabele schulden)	240.556	287.449
5. Uitgaven buiten begrotingsverband (=intra-comptabele vorderingen)	3.298	442			
Subtotaal	115.239.249	124.591.133	Subtotaal	115.239.249	124.591.133
7. Openstaande rechten	19.377.980	21.514.777	7a. Tegenrekening openstaande rechten	19.377.980	21.514.777
8. Extra-comptabele vorderingen	19.705.497	24.534.255	8a. Tegenrekening extra-comptabele vorderingen	19.705.497	24.534.255
9a. Tegenrekening extra-comptabele schulden	228.945	349.450	9. Extra-comptabele schulden	228.945	349.450
10. Voorschotten	17.653.193	17.887.686	10a. Tegenrekening voorschotten	17.653.193	17.887.686
11a. Tegenrekening garantieverplichtingen	249.601.485	227.933.110	11. Garantieverplichtingen	249.601.485	227.933.110
12a. Tegenrek. openstaande verplichtingen	12.270.587	13.521.440	12. Openstaande verplichtingen	12.270.587	13.521.440
13. Deelnemingen	44.244.853	41.676.566	13a. Tegenrekening deelnemingen	44.244.853	41.676.566
Totaal-generaal	478.321.789	472.008.417	Totaal-generaal	478.321.789	472.008.417

8.1 Toelichting bij de saldibalans per 31 december 2012

Algemene toelichting

Alle bedragen zijn opgenomen tegen nominale waarden en vermeld in duizenden euro's tenzij anders vermeld. Door afronding van bedragen op duizenden euro's, kunnen totaaltellingen niet aansluiten bij de som der delen. In de tabellen zijn specificaties cursief weergegeven. Belangrijke

Saldibalans

posten worden hieronder nader toegelicht. Hierbij is de nummering van de saldibalans aangehouden.

Tot en met 2011 liep de verantwoording van het BTW-Compensatiefonds via een eigen jaarverslag, vanaf 2012 is het opgenomen in het jaarverslag van IXB. In de saldibalans zijn voor het jaar 2011 de cijfers van IXB en het BTW-Compensatiefonds geconsolideerd.

Specifieke toelichting per saldibalanspost

1. Uitgaven ten laste van de begroting

Deze post bevat de nog niet met het ministerie van Financiën (Rijkshoofdboekhouding) verrekende begrotingsuitgaven 2012. Verrekening van de begrotingsuitgaven zal plaatsvinden nadat de Slotwet door de Staten-Generaal is vastgesteld.

2. Ontvangsten ten gunste van de begroting

Deze post betreft de nog niet met het ministerie van Financiën (Rijkshoofdboekhouding) verrekende begrotingsontvangsten 2012. Verrekening van de begrotingsontvangsten zal plaatsvinden nadat de Slotwet door de Staten-Generaal is vastgesteld.

3. Liquide middelen

De liquide middelen bestaan uit de saldi op bank- en girorekeningen en de bij kasbeheerders aanwezige kasgelden.

4. Rekening-courant Rijkshoofdboekhouding

Deze post geeft de financiële verhouding met de Rijkshoofdboekhouding weer. Het bedrag is per 31 december 2012 in overeenstemming met de opgave van de Rijkshoofdboekhouding.

4a. Interne begrotingsreserves

Per 1 januari 2009 is de Seno-Gom portefeuille met de bijbehorende interne begrotingsreserve Seno-Gom overgedragen door het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie aan het ministerie van Financiën. De Seno-Gom portefeuille (onderdeel EKV) wordt afbeheerd. In dat kader heeft er in 2012 een (meerjarige) vrijval uit de reserve plaatsgevonden, waardoor de omvang van de reserve weer in lijn is met de omvang van de portefeuille. De begrotingsreserve bedraagt ultimo 2012 ruim € 139,5 mln.

In 2010 heeft Tennet de overname van het transportnet van E.ON (Transpower) definitief afgerond. Om deze overname te financieren heeft de Staat een garantie van € 300 mln. aan de Stichting Beheer Doelgelden afgegeven. De premie die voortvloeit uit de garantie wordt jaarlijks in de per 1 januari 2010 opgerichte begrotingsreserve afgestort. Eventuele betalingen vloeien eveneens voort uit deze reserve.

5. Uitgaven buiten begrotingsverband

Onder de uitgaven buiten begrotingsverband zijn posten opgenomen, die met derden moeten worden verrekend.

6. Ontvangsten buiten begrotingsverband

Onder de ontvangsten buiten begrotingsverband zijn de posten opgenomen, die aan derden moeten worden betaald. De stand ultimo 2012 heeft grotendeels betrekking op in het verleden ontvangen bedragen die nog verrekend moeten worden uit hoofde van provinciale opcenten,

Saldibalans

eurovignetten, afdrachten ABP en afdrachten loonheffing. Ultimo 2012 bevatte de consignatiekas ongeveer € 24,8 mln.

In de jaren 2006 en 2007 heeft DRZ in beslag genomen mobiele telefoons en central processing units, in verband met een vermeende BTW carousel, verkocht om waardedaling te voorkomen. Inmiddels heeft Justitie aangegeven dat de waarde van deze goederen uitgekeerd moet worden aan de rechtmatige eigenaren omdat de BTW carousel niet kan worden aangetoond. Aangezien de rechthebbenden nog niet zijn gevonden of zich hebben gemeld en er wel een verplichting tot terugbetaling bestaat, is het verschuldigde bedrag op de saldibalans opgenomen.

7. Openstaande rechten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd.

	Ultimo 2012	Ultimo 2011
Belastingvorderingen	19.142.596	21.143.104
Vorderingen Domeinen:	229.198	361.780
• Defensiegoederen	219.347	348.385
• Overige	9.851	13.395
BTW-Compensatiefonds	6.161	9.868 ¹
Overige	25	25
Totaal	19.377.980	21.514.777

¹ Tot en met 2011 liep de verantwoording van het BTW-Compensatiefonds via een eigen jaarverslag

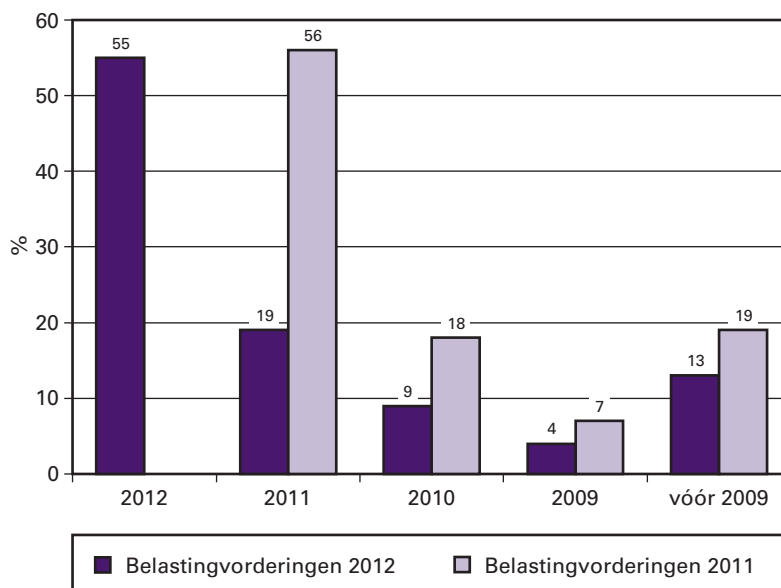
Toelichting openstaande rechten

Belastingvorderingen

De belangrijkste posten van de ultimo 2012 openstaande belastingvorderingen zijn vorderingen inzake:

(€ x 1 mld.)	Ultimo 2012	Ultimo 2011
Vennootschapsbelasting	4,8	6,1
Inkomstenbelasting/premies volksverzekeringen	4,8	4,9
Omzetbelasting	1,7	2,4
Tabaksaccijns	0,1	0,5
Erf- en schenkbelasting	1,3	1,3
Loonbelasting/premies volksverzekeringen	1,9	1,9
Totaal	14,6	17,1

Het volgende overzicht geeft aan in welk jaar de belastingvorderingen zijn ontstaan.

Belastingvorderingen in procenten

Van het totale te vorderen bedrag zal uiteindelijk een aanzienlijk gedeelte niet inbaar zijn. Bij 43% van de openstaande vorderingen is de betalings-termijn verstreken. Van deze achterstandsposten is 39% aan te merken als betwist, bijvoorbeeld omdat een bezwaarschrift is ingediend. Ook van de niet-betwiste rechten met een betalingsachterstand zal een gedeelte niet of moeilijk inbaar zijn, bijvoorbeeld als gevolg van faillissementen.

Verloop van de belastingvorderingen

	Ultimo 2012	Ultimo 2011
Ultimo vorig jaar	21.143.104	21.653.107
Conserverende aanslagen en rechten BCN vorig jaar	- 3.283.730	- 3.391.556
Ontstane rechten	70.292.992	74.946.598
Vervallen rechten:		
- ontvangsten en overloop	1.924.922	- 555.511
- verleende verminderingen en negatieve aanslagen	- 70.812.112	- 71.679.980
- oninbaarlijdingen en kwijtscheldingen	- 2.223.514	- 2.076.162
- overloop	- 1.540.748	- 1.037.122
- rechten Belastingdienst Caribisch Nederland	54.115	54.888
- conserverende aanslagen lopend jaar IB/PVV	3.402.462	3.114.465
- conserverende aanslagen Erf- en schenkbelasting	185.105	114.377
Totaal	19.142.596	21.143.104

Naast de niet direct invorderbare conserverende aanslagen (€ 3,6 mld.) zijn als rechten de openstaande belastingvorderingen (€ 15,5 mld.) opgenomen. Dit betreft het nominale bedrag van de in de debiteurenadministraties van de Belastingdienst geregistreerde openstaande invorderingsopdrachten. Deze zijn gecorrigeerd voor de betalingen die ultimo 2012 waren ontvangen maar nog niet waren verwerkt in de debiteurenadministraties (overloop € 1,5 mld.).

Vorderingen Domeinen

De vorderingen van Domeinen bestaan voor 95,7% uit strategische verkopen roerende zaken.

Saldibalans

In 2012 is € 7,8 mln. aan strategische debiteuren vervallen.

De ouderdom van de vorderingen Domeinen is als volgt:

Ontstaan in 2012	14.091
Ontstaan in 2011	600
Ontstaan in 2010	36.774
Ontstaan in 2009	70.087
Ontstaan vóór 2009	107.646
Totaal	229.198

Niet uit de saldibalans blijvende vordering

Tot de voorwaardelijke vorderingen kan het saldo van de Maintenance Of Value (MOV) posities worden gerekend (betreft internationale instellingen). De stand van de MOV-posities bedroeg 30 november 2012 € 73,6 mln. Het saldo van de MOV-posities kan afhankelijk van wisselkoersfluctuaties een vordering dan wel een verplichting voorstellen. Door de aandeelhouders van de internationale instellingen is echter besloten dat er geen uitkering van de MOV-verplichtingen zal plaatsvinden. Zodoende zullen er geen financiële transacties op basis van de MOV plaatsvinden, tenzij de aandeelhouders besluiten deze bevroering op te heffen.

8. Extra-comptabele vorderingen

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd.

	Ultimo 2012	Ultimo 2011
Geconsolideerde vorderingen exportkredietverzekering	666.646	702.834
Overige vorderingen exportkredietverzekering	242.010	243.685
Leningen	45.000	45.000
Diverse toeslagen Belastingdienst	1.301.101	1.167.912
Vordering DNB inzake Depositogarantiestelsel(DGS)	0	2.284
Vordering Nederlandse aandeel in vermogen BNA	38.185	38.185
Overige	55.054	58.509
Subtotaal	2.347.996	2.258.409
Ontstaan als gevolg van de kredietcrisis		
Security ING	2.250.000	3.000.000
Security SNS REAAL	0	565.000
Vordering IJslandse DGS	769.510	1.011.552
Premie ontvangsten Garantie Interbancaire Leningen	0	571.926 ¹
Alt-A portefeuille	11.139.611	13.933.556
Lening Griekenland	3.198.380	3.193.812
Subtotaal	17.357.501	22.275.846
Totaal	19.705.497	24.534.255

¹ Betreft een niet direct opeisbare vordering

Toelichting extra-comptabele vorderingen

Geconsolideerde vorderingen exportkredietverzekering

Verreweg het grootste deel van de geconsolideerde vorderingen (excl. consolidatierente) ad € 0,67 mld. is opgenomen in consolidatie-overeenkomsten in het kader van de Club van Parijs. Vorderingen begrepen in consolidatie-overeenkomsten zijn door landen erkende schulden waar een betalingsregeling voor geldt en kunnen derhalve

Saldibalans

worden beschouwd als recuperabel. Landen zijn echter niet altijd in staat de betalingsverplichtingen uit hoofde van zo'n regeling na te komen. In die gevallen worden doorgaans herconsolidaties afgesloten. Hierdoor verschuift de geplande ontvangst van provenu's naar de toekomst. In de Club van Parijs wordt de kwijtschelding van schulden van de allerarmste landen vorm gegeven (in het kader van het Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) initiatief). Als gevolg hiervan zullen deze landen in aanmerking komen voor verdergaande kwijtschelding van hun schulden uit hoofde van de exportkredietverzekering.

Leningen

Het bedrag van de leningen heeft betrekking op Kliq.

Diverse toeslagen Belastingdienst

Deze toeslagen hebben betrekking op vorderingen inzake verstrekte toeslagen zoals kindgebonden budget / kinder-, kinderopvang-, huur- en zorgtoeslag.

Ouderdomsoverzicht van de vorderingen

De ouderdom van de vorderingen exclusief de geconsolideerde en overige vorderingen exportkredietverzekeringen, is als volgt:

Ontstaan in 2012	215.472
Ontstaan in 2011	373.026
Ontstaan in 2010	3.577.304
Ontstaan in 2009	11.417.073
Ontstaan vóór 2009	3.213.966
Totaal	18.796.841

Vordering op DNB (voorfinanciering DGS/DSB):

Deze vordering is ontstaan uit hoofde van de voorfinanciering van DNB door het ministerie van Financiën inzake het Depositogarantiestelsel. Deze lening is eind 2010 verstrekt. In 2011 heeft DNB, de uitvoerder van het Depositogarantiestelsel (DGS), € 91 mln. terugbetaald op de lening (voorfinanciering DGS inzake DSB). Het restant van de voorfinanciering is in 2012 ontvangen van DNB.

Vordering Nederlandse aandeel in het vermogen van de BNA

Deze vordering is ontstaan door het niet ontvangen van het Nederlandse aandeel uit de boedel van de Bank Nederlandse Antillen (BNA). Bij de staatkundige hervormingen (10-10-2010) was afgesproken dat Nederland het BES deel (het huidige Caribisch Nederland) zou ontvangen.

Toelichting kapitaalverstrekkingen

Als gevolg van de kredietcrisis zijn vorderingen ontstaan op ING en SNS Reaal. Deze vorderingen zijn ontstaan doordat de Staat in 2008 securities had verstrekt aan ING en SNS Reaal in het kader van kapitaalinjecties die door de Staat zijn gedaan.

De Staat en ING hebben met de Europese Commissie een akkoord bereikt over de herstructureringsmaatregelen die ING moet uitvoeren en de terugbetaling van de nog uitstaande core tier 1 securities ter waarde van € 3 mld. ING zal deze core tier 1 securities aflossen door een betaling van in totaal € 4,5 mld. verspreid over de periode 2012–2015, in tranches van € 1,125 mld. per jaar. De betaling van de eerste tranche heeft op 26 november 2012 plaatsgevonden. Na de betaling van de eerste tranche resteert nominaal nog € 2,25 mld. aan kapitaalsteun.

In het kader van de onteigening van SNS Reaal (februari 2013) zijn de in bezit zijnde core tier 1 securities, met een aanschafwaarde van € 565 mln. gewaardeerd op nul.⁵⁰

Vordering IJslandse DGS

De Nederlandse Staat heeft de uitkeringen uit hoofde van het IJslandse Deposito Garantie Stelsel (DGS) aan depositohouders bij het Nederlandse bijkantoor van de IJslandse bank Landsbanki (Icesave) voorgefinancierd. Als gevolg hiervan is er een vordering ontstaan op het IJslandse DGS. De hoofdsom bedraagt op basis van het meest recente akkoord en de dit jaar ontvangen boedeluitkeringen van Landsbanki € 649,6 mln. en de rente € 119,9 mln. Dit akkoord is weliswaar in een referendum door IJsland verworpen, maar wordt in de saldibalans tot nadere orde als uitgangspunt genomen voor de berekening van de rente.

In 2012 zijn er twee uitkeringen uit de boedel van Landsbanki gedaan van € 197 mln. en € 93 mln. en dit deel is door de Staat ontvangen. Bij een eerdere boedeluitkering is ook ISK 1,8 mld. uitgekeerd (omgerekend in euro's was dit bedrag eind 2011 circa € 11,2 mln. waard). Omdat conversie van de ISK naar euro's tegen een aanvaardbare koers eind 2011 niet mogelijk bleek wegens kapitaalrestricties zijn deze kronen niet omgewisseld. Dit deel van de boedeluitkering staat op een rekening bij de IJslandse centrale bank.

Alt-A portefeuille

In 2009 is de Staat een Illiquid Assets Back-up Facility overeengekomen met ING. Als gevolg daarvan ontvangt de Staat kasstromen uit de Alt-A portefeuille van ING. Op de saldibalans staat de omvang van dat deel van de Alt-A portefeuille waaruit de Staat kasstromen ontvangt. Het vermelde bedrag per ultimo 2012 (€ 11,1 mld.) omvat een deel van de portefeuilleontvangsten die reeds in december 2012 door ING zijn ontvangen, maar pas in januari 2013 worden betaald aan de Staat (€ 0,1 mld.). De omvang van de Alt-A portefeuille luidt in US dollar en wordt omgerekend naar euro met de ECB referentiekosten per ultimo jaar.

Lening Griekenland

In 2010 had Griekenland als eerste land van de eurozone problemen om zichzelf te blijven financieren op de markt. Als gevolg besloten de lidstaten van de eurozone samen met het IMF tot het verlenen van financiële steun door het vertrekken van bilaterale leningen. Deze zogenaamde *Greek Loan Facility* (GLF) bestond oorspronkelijk uit € 80 mld. aan bilaterale leningen van de landen van de eurozone en € 30 mld. van het IMF. In juli 2011 is besloten om de nog niet uitgekeerde leningen uit de GLF over te hevelen naar het EFSF. Vanuit de GLF is € 52,9 mld. uitgekeerd aan Griekenland. In 2012 zijn geen nieuwe leningen meer verstrekt aan Griekenland. Er heeft begin 2012 consolidatie plaatsgevonden van de zes bilaterale leningen tot één lening van € 52,9 mld. Bij de verstrekte leningen hebben lidstaten voor elkaar gecompenseerd, waardoor begin 2012 sommige lidstaten meer dan hun aandeel in de GLF hadden betaald en andere lidstaten minder dan hun aandeel. Nederland moest bij de consolidatie nog € 4,5 mln. betalen. Het Nederlandse aandeel in de GLF is daarmee in totaal € 3,2 mld. Uit hoofde van de bilaterale lening is in 2012 in totaal € 36,1 mln. aan rente ontvangen.

⁵⁰ Kamerstukken II 2012/13, 33 532, nr. 1

Saldibalans

In februari 2012 is een nieuw leningenpakket voor Griekenland vanuit het EFSF overeengekomen en is ook door de Eurogroep overeenstemming bereikt om de rente die Griekenland betaalt op de bilaterale leningen (GLF) te verlagen met 50 basispunten. Deze renteverlaging was retroactief van aard, en is daarom in 2012 gecorrigeerd door minder rentevergoeding van Griekenland aan de lidstaten. Door deze renteverlaging is sprake van een derving op de geraamde rente-inkomsten van 2012. In december 2012 heeft de Eurogroep de bereidheid getoond om via een verdere verlaging van de renteopslag op de bilaterale leningen met 100 basispunten naar een renteopslag van 50 basispunten een bijdrage te leveren aan het herstel van de Griekse schuldhoudbaarheid. Ook is de looptijd van de bilaterale leningen verlengd met 15 jaar. Hierdoor worden de aflossingen over een langere periode uitgesmeerd, wat bijdraagt aan het vergroten van de kans op markttoegang voor Griekenland na afloop van het EU/IMF-steunprogramma.

9. Schulden

De schuld vloeit vrijwel geheel voort uit verkopen van strategische goederen door Domeinen. Immers, de opbrengst moet worden doorbetaald aan het ministerie van Defensie.

De ouderdom van de schulden is als volgt:

Ontstaan in 2012	15.443
Ontstaan in 2011	108
Ontstaan in 2010	36.594
Ontstaan in 2009	70.000
Ontstaan vóór 2009	106.800
Totaal	228.945

10. Voorschotten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd.

	Ultimo 2012	Ultimo 2011
Toeslagen	17.368.522	17.490.257
Personeel en Materieel	50.487	18.200
BTW-Compensatiefonds	185.334	233.614
Overige	48.850	145.615
Totaal	17.653.193	17.887.686

Toeslagen

Deze post bestaat uit kinderopvangtoeslag (€ 6.057 mln.), huurtoeslag (€ 3.718 mln.), zorgtoeslag (€ 6.206 mln.) en kindertoeslag / kindgebonden budget (€ 1.387 mln.).

De voorschotten toeslagen zijn als volgt opgebouwd.

Saldibalans

(€ x 1 mln.)				
Voorschotten	Kinderopvang	Huurtoeslag	Zorgtoeslag	Kindertoeslag/ Kindgebonden budget
Toeslagjaar 2008	94	31	17	6
Toeslagjaar 2009	169	44	17	11
Toeslagjaar 2010	1.063	226	107	26
Toeslagjaar 2011	2.183	687	846	255
Toeslagjaar 2012	2.548	2.730	5.219	1.089
Totaal	6.057	3.718	6.206	1.387

De uitkering van toeslagen is gevoelig voor misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O), omdat de hoogte van de toeslag afhankelijk is van gegevens die toeslaggerechtigden zelf verstrekken. Het tegengaan van M&O bij de uitvoering van de wet- en regelgeving vormt een geïntegreerd onderdeel van het rechtshandavingsbeleid.

Personeel en Materieel

Deze post betreft diverse voorschotten aan personeel. Daarnaast hebben deze voorschotten betrekking op betalingen aan diverse crediteuren waarvan de goederen/diensten nog geleverd dienen te worden.

BTW-Compensatiefonds

Dit zijn voorschotten die betrekking hebben op bijdragen aan gemeenten, provincies en Wgr-plusregio's.

Overige voorschotten

Voor € 48,9 mln. betreft het ambtshalve voorschotten uitbetaald op de evenredige bijdrage verdeling (EBV). Deze voorschotten zijn uitbetaald aan burgers bij wie meer dan het maximum aan inkomensafhankelijke bijdrage in het kader van de zorgverzekeringswet is ingehouden. Op enkele duizenden euro's na, is het gehele bedrag ontstaan in 2012.

Overzicht van het verloop en de ouderdom van de voorschotten

Dit betreffen voorschotten, waarvan de uitgaven reeds in het jaar van verstrekking ten laste van de begroting zijn gebracht. Het overzicht geeft inzicht in de ouderdom van de voorschotten en tevens is aangegeven welk deel in 2012 tot afrekening is gekomen.

	Stand per 01-01-2012	Verstrekt 2012	Afgerekend 2012	Stand per 31-12-2012
vóór 2009	210.727		62.446	148.281
2009	1.424.607		1.183.904	240.703
2010	3.565.258		2.143.799	1.421.459
2011	12.687.094		8.715.878	3.971.216
2012	0	12.249.016	377.482	11.871.534
Totaal	17.887.686	12.249.016	12.483.509	17.653.193

11. Openstaande garantieverplichtingen

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd

	Ultimo 2012	Ultimo 2011
Deelnemingen	60.220.864	60.926.983
IMF	46.485.244	47.311.016
Ontwikkelingsbanken/NWB	13.735.620	13.615.967
Kernongevallen (WAKO)	14.023.000	14.023.000
Verzekeringen	17.597.402	14.732.691
Exportkredietverzekering ¹	17.423.846	14.538.662
Investeringsverzekering	173.556	194.029
Stabiliteitsmechanisme EFSM	2.832.000	2.826.000
Stabiliteitsmechanisme EFSF	97.782.181	97.782.181
Garanties bancaire leningen	17.242.342	33.174.819
Counter Indemnity ABN AMRO	950.000	950.000
Garantie ESM	35.445.400	0
Overige	3.508.296	3.517.436
Totaal	249.601.485	227.933.110

¹ In dit bedrag is circa € 1,1 mld. aan garanties begrepen, die vanwege de aard van een bepaalde garantie niet tot uitbetaling kunnen komen.

*Toelichting openstaande garantieverplichtingen***Deelnemingen**

- IMF: DNB draagt namens de Staat, onder Staatsgarantie, bij aan de middelen van het Internationale Monetaire Fonds (IMF). Tijdens de Europese Raad van 9 december hebben de regeringsleiders en staatshoofden van de EU besloten de financiële slagkracht van het IMF te vergroten. Het IMF wordt hiermee in staat gesteld zijn rol in de schuldencrisis in Europa adequaat te vervullen. De landen van de eurozone hebben een totaal van € 150 mld. aan bilaterale leningen toegezegd om algemene middelen van het IMF te versterken. Het Nederlandse aandeel hierin is € 13,61 mld.
- Ontwikkelingsbanken (Wereldbank, EIB, EBRD, MIGA) en NWB: dit betreft het garantiekapitaal (de niet volgestorte aandelen) inzake de deelneming van de Staat in het kapitaal van de betreffende banken. Slechts indien de banken in ernstige financiële problemen komen, kan om storting (vol- of bijstorting) van het garantiekapitaal worden gevraagd.

Kernongevallen (WAKO)

De Staat dient, voor zover de vergoedingen uit anderen hoofde niet toereikend zijn om schade ten gevolge van een kernongeval te vergoeden, aanvullend openbare middelen beschikbaar te stellen. Momenteel zijn er in Nederland zeven kerninstallaties in de zin van de WAKO. Afhankelijk van het bedrag waarvoor de onderscheiden kerninstallaties aansprakelijk zijn, verschilt het door de Staat maximaal beschikbaar te stellen bedrag tussen € 1.100 mln. en € 2.200 mln. per kernongeval.

Verzekeringen

De openstaande garantieverplichting betreft voornamelijk het risico (obligo) van de Staat als verzekeraar van exportkredieten en koersrisico's (€ 17,4 mld., is inclusief het uitstaande obligo van de oude Seno-Gom portefeuille van € 271,4 mln.) Daarnaast betreft de openstaande verplichting het risico uit hoofde van de verzekerde investeringen in het kader van de Regeling Investeringsverzekeringen (RIV, € 173,6 mln.).

Stabiliteitsmechanisme EFSM

De lidstaten van de eurozone (en van de EU wat betreft EFSM) hebben in 2010 als onderdeel van een totaalpakket aan maatregelen ter borging van de financiële stabiliteit de tijdelijke stabiliteitsmechanismen EFSM en EFSF opgericht. Het EFSM is een noodfonds voor alle landen in de EU, waar alle EU-lidstaten via hun aandeel in de Europese begroting garant staan. Via het EFSM is maximaal € 60 mld. beschikbaar voor steun. Voor Nederland gaat het dan om een garantstelling van ongeveer € 3 mld. In november 2010 heeft Ierland en in april 2011 Portugal een beroep gedaan op het EFSM voor respectievelijk € 22,5 mld. en € 26 mld. voor een periode van drie jaar. In 2012 is het EFSM geen nieuwe steunprogramma's meer aangegaan.

Stabiliteitsmechanisme EFSF

Het EFSF is een noodfonds voor alle lidstaten van de eurozone, waar alle lidstaten van de eurozone via hun aandeel garant staan. Het Nederlandse aandeel in het EFSF bedraagt circa 6,1%. Uitgaande van een maximale looptijd van leningen van 30 jaar, een rente van 4% over de totale Nederlandse garantie voor het EFSF, is het Nederlandse garantieplafond vastgesteld op € 97,8 mld. Tot juli 2013 kan het EFSF nieuwe programma's aangaan, daarom is er voor gekozen om het garantieplafond eind 2012 niet naar beneden bij te stellen.

Stabiliteitsmechanisme ESM

Het EFSF en het EFSM zijn tijdelijke noodfondsen en zullen tot medio 2013 van kracht blijven. In december 2010 is besloten tot oprichting van een permanent stabiliteitsmechanisme, het Europese Stabilisatie Mechanisme (ESM). Tijdens de Europese Raad van 8 en 9 december 2011 is reeds besloten om het ESM vervroegd in werking te laten treden. In 2012 hebben de lidstaten van de Eurozone de ratificatie van het ESM-Verdrag voltooid en op 8 oktober 2012 is het ESM-Verdrag en daarmee het permanente noodfonds in werking getreden. Het ESM heeft een effectieve leencapaciteit van € 500 mld. en bestaat voor € 80 mld. uit volgestort kapitaal en € 620 mld. uit oproepbaar kapitaal. Het Nederlandse aandeel bestaat voor € 4,5 mld. uit volgestort kapitaal en € 35,5 mld. oproepbaar kapitaal. Sinds de inwerkingtreding van het ESM, is het ESM het voornaamste noodfonds. Het EFSF en het EFSM zullen blijven bestaan totdat alle leningen geheel zijn afgelost. In juni 2012 heeft Spanje een aanvraag gedaan voor steun van het EFSF/ESM voor bankenherstructurering en herkapitalisatie. In december 2012 is voor dit programma de eerste tranche van € 39,5 mld. uitgekeerd uit het ESM.

Garanties bancaire leningen

De garantieregeling interbancaire leningen is in 2008 in het leven geroepen om de financiering van financiële instellingen op gang te brengen, zodat de kredietverlening aan bedrijven en particulieren wordt gewaarborgd. Door een gebrekkig functioneren van de kapitaalmarkt voor middellange termijn financiering konden bij financiële instellingen liquiditeitsproblemen ontstaan, waardoor ook fundamenteel gezonde

instellingen zichzelf moeilijk konden financieren. De garantieregeling moet daarbij in samenhang worden gezien met andere maatregelen ter bescherming van de financiële sector. Vanaf 23 oktober 2008, de ingangsdatum van de garantieregeling, tot het einde van 2009 is in totaal € 50,3 mld. aan garanties geëffectueerd. De garantieregeling is op 31 december 2010 afgelopen. Daarmee is aangevangen met de exit strategie van de garantieregeling. Als onderdeel van de exit strategie is door Financiën op de website www.dsta.nl van het agentschap derhalve voor de banken die gegarandeerde leningen hebben de mogelijkheid aangeboden om deze leningen terug te kopen uit de kapitaalmarkt teneinde staatsgegarandeerd schuld papier om te zetten in reguliere financiering. In 2012 is de openstaande garantieverplichting teruggelopen tot € 17,2 mld.

Counter indemnity ABN AMRO

Er zijn in 2010 wederzijdse aansprakelijkheden ontstaan door de afsplitsing van HBU (Newbank) uit het oude ABN AMRO, nu RBS N.V. genaamd. Indien RBS N.V. in default raakt, kunnen crediteuren onder specifieke voorwaarden tot maximaal € 950 mln. claimen bij HBU. Hiervoor heeft ABN AMRO een vrijwaring afgegeven aan de Deutsche Bank. Aangezien ABN AMRO het risico van uitbetaling niet zelf kan lopen, is er een counter indemnity door de Staat afgegeven. De Staat ontvangt hiervoor ieder jaar een premie ter hoogte van € 25,6 mln.

Niet in de balans opgenomen garantieverplichting

De Staat heeft op grond van haar overeenkomst met de FMO (overeenkomst Staat-FMO van 16 november 1998) instandhoudingsverplichtingen ten opzichte van de FMO na eventuele uitputting van haar Reserve-rekening Algemene Risico's (RAR Fonds) en bij onvoldoende dekking van bijzondere bedrijfsrisico's. Deze verplichtingen zijn vastgelegd in artikel 7 van de overeenkomst Staat-FMO. Daarnaast heeft de Staat op grond van artikel 8 van haar overeenkomst met FMO nog andere financiële zekerheidsverplichtingen ten opzichte van FMO.

De Staat heeft bij het verkopen van deelnemingen een aantal garanties en vrijwaringen afgegeven met betrekking tot de deelneming die verkocht zijn. Het betreft hier meer algemene garanties en vrijwaringen die niet kwantificeerbaar zijn.

Voor de risico's die gerelateerd zijn aan ontwikkelingsprojecten waaraan het RVOB deelneemt, heeft het moederdepartement een generale garantie in de vorm van het vorderingenplafond. In 2011 was het vorderingenplafond € 204 mln. In 2012 is het vorderingenplafond met € 3,6 mln. afgebouwd tot € 200,4 mln. De afbouw met € 3,6 mln. hangt samen met de storting van € 3,6 mln. door het moederdepartement in de risicoreserve van het RVOB.

In 2012 heeft het RVOB na herwaardering van de portefeuille onderhanden werk een vordering van € 70,7 mln. op het moederdepartement op zijn balans opgenomen. Het moederdepartement heeft vervolgens een beroep van € 70,7 mln. gedaan op het vorderingenplafond, wat hiermee geoormerkt is.

Saldibalans

12. Openstaande betalingsverplichtingen

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd.

	Ultimo 2012	Ultimo 2011
Meerjaren verplichting aan ING	7.654.617	10.264.336
Deelnemingen ontwikkelingsbanken	1.354.694	1.007.880
Overige	3.261.276	2.249.224
Totaal	12.270.587	13.521.440

Meerjaren verplichting aan ING

In 2009 is de Staat een Illiquid Assets Back-up Facility overeengekomen met ING. Als gevolg daarvan is er voor de Staat een meerjaren betalingsverplichting aan ING ontstaan. De saldibalans vermeldt de resterende meerjaren betalingsverplichting uit hoofde van de IABF. De verplichting is verder gedaald in 2012.

De meerjaren verplichting ultimo 2012 (€ 7,7 mld.) bestaat uit de gegarandeerde waarde ultimo 2012 (€ 7,5 mld.) plus een verplichting van de Staat aan ING die begin 2013 is voldaan, maar betrekking heeft op december 2012 (€ 0,2 mld.). De meerjaren verplichting luidt in US dollars en is omgerekend naar euro met de ECB referentie koers per ultimo jaar.

13. Deelnemingen

De post deelnemingen bestaat uit de aandelen in Nederlandse ondernemingen en de aandelen in internationale instellingen. De deelnemingen zijn als volgt gewaardeerd:

- Nederlandse ondernemingen: op basis van de historische aanschafwaarde. Voor Tennet, DNB en NV Luchthaven Schiphol zijn de historische aanschafwaarden onbekend. Deze zijn dan ook opgenomen tegen de nominale waarde.
- Internationale instellingen: op basis van het gestorte kapitaal (oorspronkelijke aankoopprijs) en nog te storten kapitaal uit hoofde van een betalingsverplichting (paid-in capital). Voor het restant dat niet als deelneming is opgenomen, is een garantieverplichting verstrekt (callable capital), die onder saldibalanspost 11 is opgenomen.

De deelnemingen kunnen als volgt gespecificeerd worden. In de laatste kolom van het overzicht is het deelnemingspercentage ultimo 2012 vermeld.

Saldibalans

	Ultimo 2012	Ultimo 2011	Aandeel in %
Nederlandse ondernemingen			
Nederlandse Gasunie N.V.	10.067.312	10.067.312	100
NS N.V.	1.012.265	1.012.265	100
Tennet B.V.	700.000	400.000	100
De Nederlandsche Bank (DNB)	500.000	500.000	100
VSN N.V. (Connexxion)	26.517	26.517	33,33
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	69.613	69.613	50
NV Luchthaven Schiphol	58.937	58.937	69,7
Havenbedrijf Rotterdam	462.500	462.500	29,17
Overige	176.622	176.632	div.
Subtotaal	13.073.766	12.773.776	
Na reorganisatie ABN AMRO en Fortis Bank Nederland			
ABN AMRO Group NV	0	0	97,8 ¹
ASR Nederland NV	0	0	100
RFS Holdings BV	0	0	1,25 ²
<i>Onderverdeling na reorganisatie is onbekend</i>	27.955.000	27.971.000	
Subtotaal	41.028.766	40.744.776	
Internationale instellingen			
Wereldbank (IBRD)	212.201	204.651	2,17
EFSF	1.623	1.623	6,12
ESM	1.829.440	0	5,71
Europese Investeringsbank (EIB)	969.040	520.818	4,48
Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD)	155.250	155.250	2,51
Internationale Financieringsmij. (IFC)	42.578	43.381	2,37
Multilateraal Agentschap van Investeringsgaranties (MIGA)	5.955	6.067	2,16
Subtotaal	3.216.087	931.790	
Totaal	44.244.853	41.676.566	

¹ De Staat bezit 92,6% rechtstreeks en 5,2% via ABN AMRO Preferred Investments BV

² Na de uitplaatsing van het Nederlandse gedeelte van ABN AMRO is het bedrag van 33,8% teruggebracht naar 1,25%.

Toelichting deelnemingen

Naar aanleiding van de nota «Deelnemingenbeleid Rijksoverheid» is voorgesteld om het beheer van deelnemingen zoveel mogelijk samen te brengen op één plaats binnen de Rijksoverheid. Gekozen daarbij is voor het ministerie van Financiën, dat reeds een coördinerende functie rond de staatsdeelnemingen heeft.

Tennet

Als landelijk netbeheerder heeft Tennet de wettelijke taak om ondermeer het landelijk hoogspanningsnet te onderhouden en daar waar nodig uit te breiden en te verzwaren. Voor het uitvoeren van de investeringsagenda in Nederland en om de huidige credit rating te behouden is een aanvulling van het eigen vermogen van Tennet noodzakelijk. Hiertoe is een verplichting van € 600 mln. aangegaan, die in zowel 2011 als ook in 2012 in twee gelijke tranches van € 300 mln. is betaald.

Certificering aandelen na reorganisatie ABN AMRO en Fortis Bank Nederland

In 2012 is het belang dat de Staat houdt in RFS Holdings B.V. overgedragen aan de Stichting Administratiekantoor Beheer Financiële Instellingen (NLFI) tegen uitgifte van certificaten in het kapitaal van de onderneming.

ESM

Met de inwerkingtreding van het ESM-verdrag zijn in oktober 2012 reeds twee van de vijf delen van het volgestort kapitaal gestort. In 2013 zullen ook twee tranches worden gestort en in 2014 nog een tranche.

EIB

In 2012 is er besloten tot een verhoging van het kapitaal van de EIB met € 10 mld.⁵¹ Het Nederlandse aandeel aan de kapitaalverhoging bedraagt € 448,2 mln. en is eind 2012 ingegaan.

Niet in de saldibalans opgenomen «deelnemingen»

Zowel de Staatsloterij (SENS) als Holland Casino hebben de juridische status van stichting. Het kansspelbeleid met de daaraan gekoppelde vergunningen behoren toe aan het ministerie van Veiligheid en Justitie. Het ministerie van Financiën onderhoudt de financiële betrekkingen. Financiën ontvangt de opbrengsten en houdt toezicht conform de statuten.

---

⁵¹ Zie ook incidentele suppletoire begroting EIB: Kamerstuk 33 409 nr. 2

9. BATEN-LASTENDIENSTEN**9.1 Domeinen Roerende Zaken****Algemeen**

Domeinen Roerende Zaken (DRZ) heeft in het boekjaar 2012 een netto-resultaat van € 1,0 mln. geboekt. Het verschil tussen het toegestaan Eigen Vermogen (5% van de gemiddelde omzet van de afgelopen 3 jaar: € 0,9 mln.) en het aanwezige Eigen Vermogen (€ 1,8 mln.) wordt uitgekeerd aan het moederdepartement. De afroming bedraagt € 0,9 mln.

1. Staat van baten en lasten

Gespecificeerde verantwoordingsstaat 2012 (x € 1.000)				
	(1)	(2)	(3)=(2)-(1)	(4)
Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie 2012	Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie 2011
Baten				
Omzet moederdepartement	150	151	1	251
Omzet overige departementen	16.758	17.763	1.005	11.469
Omzet derden	2.735	2.781	46	3.955
Rentebaten	30	63	33	66
Vrijval voorzieningen	100	299	199	1.113
Bijzondere baten		355	355	439
Totaal baten	19.773	21.412	1.639	17.292
Lasten				
Apparaatskosten				
- Personele kosten	5.958	5.248	- 710	4.847
<i>waarvan eigen personeel</i>	<i>5.858</i>	<i>5.168</i>	<i>- 690</i>	<i>4.617</i>
<i>waarvan externe inhuur</i>	<i>100</i>	<i>79</i>	<i>- 21</i>	<i>230</i>
- Materiële kosten	13.127	12.383	- 744	9.236
<i>waarvan ICT</i>	<i>750</i>	<i>1.103</i>	<i>353</i>	<i>805</i>
Afschrijvingskosten				
- Materieel	604	464	- 140	509
- Immaterieel	83	130	47	99
Overige lasten				
- Dotaties voorzieningen	0	930	930	0
- Rentelasten	0	4	4	5
- Bijzondere lasten	0	1.232	1.232	0
Totaal lasten	19.772	20.390	618	14.695
Saldo van baten en lasten	1	1.021	1.020	2.597

Toelichting saldo van baten en lasten ten opzichte van ontwerp-begroting 2012**Toelichting baten**Omzet moederdepartement (€ 0 mln.)

De overeenkomst met de Belastingdienst is komen te vervallen (- € 0,1 mln.). Dit wordt gecompenseerd door extra inkomsten van de Douane (+ € 0,1 mln.).

Baten-lastendiensten

Omzet overige departementen (+ € 1,0 mln.)

Rijksmarktplaats, hergebruik van kantoormeubilair binnen het Rijk, draagt in 2012 € 0,8 mln. bij aan de opbrengsten. De vernietiging van datadragers zorgt voor € 0,7 mln. extra inkomsten. Het herziene convenant met het OM draagt € 0,4 mln. bij. De ontmanteling van hennepkwekerijen draagt € 0,9 mln. minder bij, aangezien er minder kwekerijen geruimd zijn dan begroot.

Vrijval Voorziening (€ 0,2 mln.)

In 2012 valt een drietal voorzieningen (gedeeltelijk) vrij, voor per saldo € 0,3 mln. waar € 0,1 was begroot. Bij de toelichting op de balans is een toelichting op de voorzieningen opgenomen.

Buitengewone Baten (€ 0,4 mln.)

De resterende € 0,2 mln. van het budget voor het Sociaal Flankerend Beleid uit 2011 valt vrij in 2012. Daarnaast heeft DRZ € 0,2 mln. ontvangen voor de verkoop van activa in 2011.

Toelichting lasten

Personele Lasten (– € 0,7 mln.)

Lagere personele lasten door minder fte's bij de opstart van het proces	
landelijke ontmanteling en vernietiging hennepkwekerijen	– € 0,6 mln.
Minder opleidingskosten dan begroot	– € 0,1 mln.

Materiële lasten (– € 0,7 mln.)

Mutaties in de materiële lasten betreffen het resultaat van de volgende posten:

Toename taxatie- & bemiddelingskosten	€ 0,6 mln.
Toename ICT-kosten (SLA met R/ICT)	€ 0,3 mln.
Toename vernietigingskosten vuurwerk	€ 0,2 mln. ¹
Toename vervoerskosten	€ 0,1 mln.
Lagere vernietigingskosten in beslaggenomen partijen	– € 0,1 mln.
Toename huurkosten	€ 0,2 mln.
Lagere ontmanteling- & vernietigingskosten hennepkwekerijen	– € 1,4 mln.
Lagere huisvestingskosten dan begroot	– € 0,3 mln.
Afname van diverse posten, zoals advieskosten, communicatie, bureaustkosten, bedrijfsmiddelen e.d.	– € 0,3 mln.

¹ De kosten worden gecompenseerd door de vrijval van de in 2011 getroffen voorziening, per saldo is de vernietiging van 2011 vuurwerk in 2012 budgetneutraal.

De toename van de taxatie- en bemiddelingskosten wordt veroorzaakt door het uitbesteden van een deel van verkoopproces (van m.n. laagwaardige goederen) aan een veilinghuis. De ICT kosten stijgen o.a. door een naheffing uit 2011 ad € 0,1 mln. en het realiseren van het Beslagportaal.

De stijging van de vernietigingskosten van vuurwerk (€ 0,2 mln.) wordt veroorzaakt door het vernietigen van vuurwerk dat in 2011 in beslag is genomen. Hiervoor is ultimo 2011 een voorziening gevormd die nu vrijvalt. Lagere ontmanteling- en vernietigingskosten van hennepkwekerijen zijn het gevolg van het ruimen van minder hennepkwekerijen dan geraamd was, tegen een gunstige prijs.

De toename van de huurkosten betreft een eenmalige post van € 0,3 mln. voor de locatie Ulicoten. Deze post wordt gedeeltelijke gecompenseerd

Baten-lastendiensten

door de hogere vergoeding die DRZ ontvangt voor de gedeeltelijke verhuur van het pand in Apeldoorn.

Lagere huisvestingskosten betreffen voornamelijk de vrijval van in 2010 en 2011 geboekte beveiligingskosten voor locatie Soesterberg.

Afschrijvingskosten (– € 0,1 mln.)

De lagere afschrijvingskosten worden veroorzaakt door het uit- en/of afstellen van geplande investeringen. Dit is met name het geval bij kantoor machines en voertuigen.

Dotaties voorziening (+ 0,9 mln.)

De toename van de dotaties wordt veroorzaakt door een voorziening voor de «freeze» van de gebruikersvergoeding RGD voor Bleiswijk ad € 0,9 mln. Zie ook het voorzieningenoverzicht bij de toelichting op de balans.

Bijzondere lasten (€ 1,2 mln.)

De bijzondere lasten bestaan uit de volgende mutaties:

1. De reservering van het efficiencyresultaat OM	€ 0,6 mln.
2. De reservering van het resultaat Rijkmarktplaats	€ 0,6 mln.

Ad 1

In het herziene convenant met het OM is een efficiencyafpraak opgenomen. DRZ reserveert een percentage van het resultaat (exclusief resultaat Hennep en Rijkmarktplaats) voor het OM. De hoogte van het percentage wordt bepaald door het aandeel van het OM in de omzet van DRZ.

Ad 2

Het resultaat van RMP wordt op de balans van DRZ gereserveerd t.b.v. het proces RMP in 2013 en volgende jaren.

2. Balans per 31 december 2012

(x € 1.000)		
Omschrijving	Balans per 31-12-2012	Balans per 31-12-2011
Activa		
Immateriële activa	265	110
Materiële activa		
– Grond en gebouwen	826	776
– Installaties en inventarissen	555	582
– Overige materiële vaste activa	503	519
Voorraden	0	0
Debiteuren	374	440
Nog te ontvangen	2.246	802
Liquide middelen	5.008	6.226
Totaal activa	9.777	9.455
Passiva		
Eigen vermogen		
– Exploitatie reserve	774	741
– Onverdeeld resultaat	1.021	2.597
Voorzieningen	2.773	2.201
Crediteuren	407	1.162
Nog te betalen	4.802	2.754
Totaal passiva	9.777	9.455

Baten-lastendiensten

Toelichting activa

Vaste activa staan gewaardeerd tegen bestede kosten cq. historische aanschafwaarde minus de afschrijvingen.

Immateriële activa (€ 0,3 mln.)

In 2012 is de technische realisatie van het beslagportaal geactiveerd. Verder staat als immaterieel actief op de balans de upgrade van SAP-software en ontwikkelde software voor rijksmarktplaats.

Materiële vaste activa (€ 1,9 mln.)

In 2012 is o.a. geactiveerd in een gebouwbeheerssysteem te Bleiswijk, een verbouwing te Soesterberg, drie VW-bussen en de installatie van de shredderruimte te Hoogeveen.

Debiteuren (€ 0,4 mln.)

Vorderingen op debiteuren betreffen handelsvorderingen. Deze bestaan uit de nominale waarde courante en incurante vorderingen onder aftrek van de voorziening oninbaarheid (€ 0,1 mln.).

Overige vorderingen (€ 2,2 mln.)

Onder de overige vorderingen zijn de volgende posten opgenomen:

- Opgelden e.d. opgenomen in de programmagelden	€ 1,7 mln.
- Vordering op RVOB inzake voorgeschoten bedragen (huur)	€ 0,1 mln.
- Vordering op het CJIB inzake verkoop en vernietiging	€ 0,1 mln.
- Vordering inzake vernietigingsopbrengsten	€ 0,1 mln.
- Diverse kleinere vorderingen en voorgeschoten kosten	€ 0,1 mln.
- Vordering op de RGD i.v.m. een klacht	€ 0,1 mln.

Liquide middelen (€ 5,0 mln.)

Onder de post liquide middelen staan opgenomen de banksaldi (tegoeden aangehouden bij Rijkshoofdboekhouding) en het kassaldo.

Toelichting passiva

Ontwikkeling eigen vermogen per 31 december 2012 (€ 1,8 mln.)

Het Eigen Vermogen en het vermelde saldo van baten en lasten zijn de realisatiecijfers per 31 december 2012.

Eigen vermogen (x € 1.000)	2008	2009	2010	2011	2012
Eigen vermogen per 1 januari	4.087	1.008	4.049	807	3.338
Toegepaste correctie op het eigen vermogen 2008		9			
Saldo van baten en lasten	36	3.032	55	2.597	1.021
Uitkering aan het moederdepartement	- 3.238	0	- 3.297	- 66	- 2.564
Vorming wettelijke reserve	123	- 15	0		
Afname wettelijke reserve i.v.m. stelselwijziging			- 30		
Toename exploitatiereserve i.v.m. stelselwijziging		15	30		
Eigen vermogen per 31 december	1.008	4.049	807	3.338	1.795

Voorzieningen (€ 2,8 mln.)

Onder de post Voorzieningen staan opgenomen in rechte afdwingbare verplichtingen per rapportage datum waarbij uitstroom van middelen waarschijnlijk is en waarvan de waarde betrouwbaar is in te schatten.

Een toelichting bij de grootste posten:

- Een reorganisatievoorziening ad € 1,1 mln.: DRZ heeft in 2011 een reorganisatie doorgevoerd. Werknemers zijn vanaf werklocaties in

Baten-lastendiensten

Hoogeveen, Soesterberg en Bleiswijk herplaatst naar één centrale werklocatie te Apeldoorn of herplaatsingskandidaat geworden.

- Een voorziening voor extra huisvestingskosten in 2014 en 2015, die verband houdt met de aanpassing van het Rijkshuisvestingsstelsel. In genoemde periode wordt de te betalen gebruikersvergoeding bevroren op het niveau van 2013, en vervalt hiermee de verwachte daling van de gebruikersvergoeding. Deze is al aangewend in het meerjarige (2012–2015) lumpsum contract met het OM.
- Een voorziening vernietiging vuurwerk ter hoogte van € 0,3 mln. voor in 2012 ontvangen vuurwerk waarvan de vernietiging in 2013 zal plaatsvinden.

Crediteuren (€ 0,4 mln.)

De post crediteuren bestaat uit de volgende posten:

- Facturen voor de ontmanteling van hennepkwekerijen	€ 0,2 mln.
- Een vordering van de RGD in dispuut	€ 0,1 mln.
- Overige crediteuren	€ 0,1 mln.

Nog te betalen bedragen (€ 4,8 mln.)

Het saldo bestaat uit diverse posten, waaronder vooruit ontvangen bedragen en nog te betalen bedragen:

- Lumpsum 2012 t.b.v. de ontmanteling van hennepkwekerijen ¹	€ 1,4 mln.
- Reserveringen efficiency resultaten OM ²	€ 0,6 mln.
- Vooruit ontvangen opbrengsten PC's	€ 0,4 mln.
- Te betalen Service Level Agreement met RVOB ³	€ 0,9 mln.
- Nog te betalen ontmanteling hennepkwekerijen	€ 0,2 mln.
- Reservering ICFH t.b.v. Rijksmarktplaats ⁴	€ 0,6 mln.
- Te betalen bedragen aan Defensie voor bewaking en nutsvoorziening van regio Soesterberg	€ 0,3 mln.
- Te betalen verlofuren	€ 0,1 mln.
- Af te wikkelen bedragen zaak Rome	€ 0,2 mln.
- Diverse kosten	€ 0,1 mln.

¹ Er zijn in 2012 minder hennepkwekerijen geruimd (nl. 4.416) dan voorzien (6.000) in de lumpsum. Het verschil op nacalculatiewaarde (€ 1,4 mln.) is op de balans gereserveerd. Dit bedrag zal in 2013 aangewend worden t.b.v. de ontmanteling van kwekerijen.

² In de OM lumpsumafspraken 2012 – 2015 is een contractuele verplichting opgenomen waarbij het OM door DRZ gerealiseerde efficiency krijgt uitgekeerd. Het opgenomen bedrag ter grootte van € 0,6 mln. betreft de, aan het OM uit te keren, efficiency over 2012.

³ DRZ koopt ICT ondersteuning in via het RijksVastgoed- en Ontwikkelingsbedrijf. De afrekening over 2012 is nog niet ontvangen en wordt hiermee voorzien.

⁴ Het bedrag betreft het gereserveerde resultaat van Rijksmarktplaats uit 2012. De middelen worden aangehouden ter financiering van Rijksmarktplaats in 2013 en volgende jaren.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Voor de huisvesting is Domeinen Roerende Zaken langdurige gebruiks-overeenkomsten aangegaan met de Rijksgebouwendienst. De waarde van deze verplichting bedraagt per 31 december 2012 € 12,1 mln. De einddatum varieert van 31-12-2013 t/m 31-10-2023.

Voor de ontmanteling van hennepkwekerijen heeft Domeinen Roerende Zaken een contract afgesloten. De waarde van dit contract bedraagt € 3,8 mln. per 31 december 2012. De waarde is gebaseerd op de ontmanteling van 6000 kwekerijen per jaar voor een gemiddelde prijs van € 639,- per kwekerij. Het contract loopt tot 31-12-2013.

3. Kasstroomoverzicht

(x € 1.000)			
Omschrijving	(1)	(2)	(3)=(2)-(1)
	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie	Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting
1 Rekening-courant RHB			
1 januari 2012 + stand depositorekeningen	6.226	6.226	0
2 Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	688	2.102	1.414
3a Totaal investeringen	- 500	- 780	- 280
3b Totaal boekwaarde desinvesteringen	0	24	24
3 Totaal investeringskasstroom	- 500	- 756	- 256
4a Eenmalige uitkering aan moederdepartement	0	- 2.564	- 2.564
4b Eenmalige storting door moederdepartement	0	0	0
4c Aflossingen op leningen	0	0	0
4d Beroep op leenfaciliteit	0	0	0
4 Totaal financieringskasstroom	0	- 2.564	- 2.564
5 Rekening-courant RHB			
31 december 2012+ stand depositorekeningen (1+2+3+4)	6.414	5.008	- 1.406

Toelichting

De hoge rekening courant positie bij de RHB wordt verklaard als volgt:

- DRZ ontvangt begin van het boekjaar de volledige lumpsumbedragen ter hoogte van € 15,7 mln. t.b.v. de dienstverlening aan het OM en de politie. Door achterblijven van het aantal ontmantelingen van hennepkwekerijen is niet het volledige bedrag aangewend. Er staat nog € 1,5 mln. op de balans bij DRZ (incl. nog te betalen vernietigingskosten ad € 0,2 mln.).
- Voor het OM en Rijksmarktplaats vinden contractuele (efficiency) reserveringen plaats t.b.v. 2013 en latere jaren. Deze staan op de balans voor € 1,2 mln.
- Diverse nog te betalen bedragen als de SLA, nuts voorzieningen Defensie en overige kosten à € 1,4 mln.

Investerings worden gedaan uit eigen middelen en hadden betrekking op o.a.:

- ICT ontwikkeling, inrichting van een ketengericht logistiek goederen volg systeem (Beslagportaal),
- Aanpassing aan de shredder (vernietiging datadragers) ter verkleining van restafval zodat dit als grondstof verkocht kan worden in plaats van verbrand.

4. Overzicht doelmatigheidsindicatoren

Doelmatigheidsindicatoren DRZ						
Kwantitatieve indicatoren	2008	2009	2010	2011	begroting	2012
Kostendekkendheid totaal	103%	124%	100%	119%	100%	105%
Kostendekkendheid bewaartaak	95%	113%	91%	120%	100%	96%
Kostendekkendheid hennep					100%	114%
Kostendekkendheid verkooptaak	126%	134%	115%	163%	100%	98%
Kostendekkendheid vernietiging datadragers	83%	152%	193%	69%	100%	208%
Kostendekkendheid vernietiging vuurwerk	79%	67%	118%	84%	100%	86%
FTE-totaal (excl. externe inhuur)	82	88	81	90	85,8	97,6
Omzet per productgroep (x € 1.000)						
Bewaren	9.083	9.324	9.837	9.806	8.450	9.871
Hennep					6.508	5.554
Verkopen	3.240	3.663	3.342	3.955	2.735	2.781
Vernietiging datadragers	574	804	782	413	450	1.151
Verwerking vuurwerk	836	1.213	1.805	1.500	1.500	1.338
Totaal omzet per productgroep	13.733	15.004	15.766	15.674	19.643	20.694
Saldo van baten en lasten (%)	0%	19%	0%	15%	0%	5%
Betalingstermijn facturen binnen 30 dagen	–	–	88%	92%	90%	91%
Geground aantal klachten DRZ<20%					< 20%	Zie toelichting
Uitvoering kwaliteitsprogramma					100%	90%
Klanttevredenheid	–	–	7,7	7,0	–	–

Kostendekkendheid/omzet per productgroep

In de staat van baten en lasten staan de elementen benoemd waardoor deze kostendekking tot stand is gekomen.

Algemeen:

Het dekkingspercentage wordt beïnvloed door de efficiencyreservering voor het OM en de reserveringen voor Rijksmarktplaats. Zonder deze reserveringen (€ 1,2 mln.) bedraagt het overall dekkingspercentage 112%.

Bewaartaak

Het dekkingspercentage is 98%; de voorziening voor Bleiswijk (€ 0,9 mln.) zorgt ervoor dat het dekkingspercentage onder de 100% komt.

Hennep

Het dekkingspercentage bedraagt 114%. Het positieve percentage wordt veroorzaakt doordat er lagere personeelskosten worden gemaakt dan begroot.

Verkooptaak

Het dekkingspercentage van verkoop is lager dan voorgaande jaren. De oorzaak ligt met name in dalende afzetprijzen van in beslag genomen voertuigen en afnemende afzet van door het rijk overcompleet gestelde voertuigen. De met uitbesteding bereikte efficiency wordt in 2013 nader vertaald naar financiële efficiency.

Vernietiging datadragers

Het product «Vernietiging datadragers» bestaat naast het vershredderen van datadragers uit het aanbieden van gratis inzameling van kleine datadragers zoals usb sticks, telefoons, palmtops etc. In 2012 zijn extra inkomsten gegenereerd door het vernietigen van datadragers ontvangen in 2011, toen de shredder tijdelijk buiten gebruik was. Door voorrang te geven aan andere werkzaamheden heeft de shredder de laatste vier maanden van 2012 niet gedraaid.

Vuurwerk

Het vuurwerkproces haalt op dit moment een kostendekkendheid van 86%. De ontvangen bijdrage dekt de toegenomen vervoer- en vernietigingskosten niet volledig. Oorzaken zijn o.a. een stijging van de vervoerskosten (bij gelijkblijvende bijdrage) en meer tonnage vernietigd dan begroot, 148 ton respectievelijk 115 ton.

FTE-totaal

Norm formatie 101,8 – realisatie bezetting 97,6. Door de komst van het proces coördineren strafrechtelijk ontmantelen hennepkwekerijen is per 1 januari 2012 de formatie met 16 fte toegenomen van 85,8 naar 101,8 fte. Dit was niet in de ontwerpbegroting opgenomen.

Saldo van baten en lasten

Het resultaat per ultimo 2012 bedraagt € 1,0 mln. In de ontwerpbegroting was het saldo berekend op € 0. In de toelichting van de Staat van Baten & Lasten zijn de afwijkingen nader uitgewerkt.

Betalingstermijnen

91% van de facturen wordt binnen 30 dagen betaald en daarmee wordt de norm gehaald.

Geground aantal klachten verminderen: minder dan 20%

Eind 2011 is geconstateerd dat de indicator van 20% geground niet aansluit bij de verschillende klachtenstromen. Besloten is de indicator te herzien en op te splitsen naar: verkoop / opslag / artikel 117 Sv gerelateerde klachten en deze af te zetten tegen criteria die voor deze categorieën relevant zijn. Primair dient de klachtenanalyse binnen de organisatie inzicht te bieden in omissies, zodat deze adequaat kunnen worden gecorrigeerd en inzicht te geven om zodoende het lerend vermogen van de organisatie te activeren c.q. te verhogen. Daarnaast dient de analyse aanknopingspunten te geven voor sturing en evaluatie. Dit resulteert in de volgende normen en resultaten (gemeten per kwartaal):

Klachten categorie	norm	2012 realisatie
Verkoop	< 0,8%	1,5%
Opslag	< 0,5%	0,3%
Art. 117 schadeloosstelling	< 7%	7,5%

Onjuiste kavelomschrijvingen en de verplichte ontbinding van de verkoop van Rijksvoertuigen i.v.m. niet bij DRZ bekende gebreken zijn de voornaamste oorzaken van het normoverstijgende percentage bij toegewezen klachten Verkoop.

Baten-lastendiensten

De normoverschrijding bij het percentage toegewezen klachten artikel 117Sv wordt veroorzaakt door te lage taxaties en hierdoor te lage vergoedingen aan eigenaren van vernietigde dan wel in enkele gevallen van verkochte goederen.

Uitvoering kwaliteitsprogramma

Per eind december is het kwaliteitsprogramma voor 90% conform de norm afgerond.

Klanttevredenheid

2012 was een jaar in beweging met een aantal veranderingen in de logistieke afhandeling die met name bij de politie het nodige teweeg bracht. Eén en ander had tot gevolg dat de samenwerking tussen de politie en DRZ wat stroever verliep. Daarom werd het niet verstandig geacht om nu een klanttevredenheidsonderzoek onder de ketenpartners uit te zetten met al op voorhand een vaststaande negatieve uitkomst.

Gekozen werd om een klanttevredenheidsonderzoek te houden onder de kopende klant. Hiertoe werd gebruik gemaakt van e-mailadressen met een abonnement op de mailalert van DRZ. Medio november werden 300 adressen aangeschreven met een responsetijd van twee weken. De response bedroeg slechts 11 reacties. Dit klanttevredenheidsonderzoek is dus niet representatief.

9.2 Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf (RVOB)

Algemeen

Het Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf (RVOB) heeft in het boekjaar 2012 een netto-resultaat van € 4.918.144 geboekt. Het verschil tussen het toegestane eigen vermogen (5% van de gemiddelde omzet van de afgelopen 3 jaar: € 1.200.921) en het aanwezige eigen vermogen, inclusief winst 2012 (€ 6.152.427) wordt uitgekeerd aan het moederdepartement. De afroming bedraagt € 4.951.506.

1. Staat van baten en lasten

Gespecificeerde verantwoordingsstaat 2012 (x € 1.000)				
	(1)	(2)	(3)=(2)-(1)	(4)
Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie 2012	Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie 2011
Baten				
Omzet moederdepartement	22.319	22.311	- 8	21.791
Omzet overige departementen	500	64	- 436	85
Omzet derden (incl. overige opbrengsten)	950	2.038	1.088	2.400
Rentebaten	10	18	8	94
Vrijval voorzieningen		1.195	1.195	458
Bijzondere baten		15	15	12
Totaal baten	23.779	25.641	1.862	24.840
Lasten				
Apparaatskosten				
- Personele kosten	16.358	14.661	- 1.697	15.253
<i>waarvan eigen personeel</i>	<i>16.158</i>	<i>14.014</i>	<i>- 2.144</i>	<i>15.054</i>
<i>waarvan externe inhuur</i>	<i>200</i>	<i>647</i>	<i>447</i>	<i>199</i>
- Materiële kosten	6.812	5.519	- 1.293	4.970
<i>waarvan ICT</i>	<i>1600</i>	<i>1.399</i>	<i>- 201</i>	<i>946</i>
Afschrijvingskosten				
- Immaterieel	25	34	9	25
- Materieel	472	380	- 92	375
Overige lasten				
- Dotaties voorzieningen		112	112	598
- Rentelasten	15	17	2	1
- Bijzondere lasten				0
Totaal lasten	23.682	20.723	- 2.959	21.222
Saldo van baten en lasten	97	4.918	4.821	3.618

Toelichting saldo van baten en lasten ten opzichte van ontwerp-begroting 2012

Toelichting baten (+ € 1.862)

Omzet moederdepartement (- € 8)

De omzet moederdepartement is onderverdeeld naar de volgende productgroepen:

Baten-lastendiensten

Producten	Omzetbedrag
	(x € 1.000)
Erfpacht	829
Huur	4.122
Pacht	1.639
Medegebruik	1.856
Behandelen zakelijke lasten	1.012
Onbeheerde nalatenschappen	966
Bodemmaterialen	289
Beheerstaken in eigen beheer	746
Verkopen	5.761
Aankopen	146
Taxatie & Advies	2.160
Projectopdrachten gebiedsontwikkeling	690
Business cases gebiedsontwikkeling	1.748
Adviezen over ontwikkelmogelijkheden	347
Totaal	22.311

Omzet overige departementen (– € 436)

Er zijn ten behoeve van Defensie en RGD minder taxaties verricht.

Omzet derden (+ € 1.088)

Voor bijvoorbeeld COA, SBB en DLG zijn diverse declarabele taxatie- en verkoopwerkzaamheden verricht, waarmee in de begroting geen of in mindere mate rekening was gehouden. Ook waren er opbrengsten voor de ureninzet van tijdelijk beheer voor onder meer project Ede. Daarnaast is er wat betreft «overige opbrengsten» in verband met de ICT-dienstverlening aan Domeinen Roerende Zaken in 2012 € 0,2 mln. meer omzet gerealiseerd.

Vrijval voorzieningen (+ € 1.195)

In 2012 is vanuit de voorzieningen € 1.195 ten gunste van het resultaat gebracht. De uitgangspunten van de destijds voorziene kosten, waaronder IT-kosten voor reorganisatie, zijn komen te vervallen.

Bijzondere baten (+ € 15)

De bijzondere baten hebben betrekking op boekwinst op verkoop van materiële vaste activa.

Toelichting lasten (– € 2.959)

Personele kosten (– € 1.697)

De lagere personele kosten zijn grotendeels het gevolg van een behoudend personeelsbeleid (met betrekking tot vacatures en variabele beloningen). Het personeelsbestand is ten opzichte van de eindstand 2011 met ruim 11 fte afgenomen. Hiernaast zijn de kosten voor uitzendkrachten en overig niet-vast personeel circa € 0,5 mln. lager dan geraamd.

Baten-lastendiensten

Materiële kosten (– € 1.293)			
Materiële kosten – categorieën (x € 1.000)	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 2012	realisatie	Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting
Automatisering	1.600	1.399	– 201
Huisvesting (incl. huren RGD)	2.793	2.757	– 36
Opleiding en wervingskosten	420	183	– 237
Reis- en verblijfkosten	644	629	– 15
Communicatie	325	178	– 147
Overig	1.030	373	– 657
Totaal	6.812	5.519	– 1.293

Automatisering (– € 201)

Het digitaliseringsproject voor Post en Archief kost minder dan in eerste instantie geraamd.

Opleiding en wervingskosten (– € 237)

Er zijn minder opleidingskosten gerealiseerd dan verwacht.

Communicatie (– € 147)

Er zijn met name minder kosten voor communicatiemiddelen gemaakt dan oorspronkelijk verwacht.

Overig (– € 657)

Er is € 728 vanuit de kosten naar de balans overgebracht (post onderhanden werken). Het betreft apparaatskosten m.b.t. gebiedsontwikkelingsprojecten die op het moment van vervreemding in het resultaat worden genomen. Hiernaast kennen diverse posten een geringe onderuitputting, zoals bureaunkosten, kosten bedrijfsmiddelen en kosten externe bureaus.

Dotaties voorzieningen (€ 112)

Dit betreft compensatie aan medewerkers voor de deelname aan de Stichting Overlijdensfonds Financiën. Dit in verband met de overgang van het RVOB van het ministerie van Financiën naar het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

2. Balans per 31 december 2012

(x € 1.000)		
Omschrijving	Balans per 31-12-2012	Balans per 31-12-2011
Activa		
Immateriële activa	48	51
Materiële activa		
– Grond en gebouwen	100	105
– Installaties en inventarissen	544	717
– Overige materiële vaste activa	125	54
Onderhanden werk grondexploitaties	103.181	164.553
Vordering op Ministerie van Financiën	70.700	
Debiteuren	987	172
Nog te ontvangen	3.482	2.129
Liquide middelen	29.100	8.814
Totaal activa	208.267	176.595
Passiva		
Eigen vermogen		
– Exploitatie reserve	1.234	1.234
– Risico reserve	6.606	2.964
– Onverdeeld resultaat	4.918	3.618
Voorzieningen	812	1.961
Leningen bij Ministerie van Financiën	170.538	161.968
Crediteuren	1	4
Nog te betalen	24.158	4.846
Totaal passiva	208.267	176.595

Toelichting activa

Onderhanden werk grondexploitaties en vordering op ministerie van Financiën

In verband met de marktontwikkelingen zijn de verwachte opbrengsten lager ingeschat en heeft een correctie plaatsgevonden op het onderhanden werk. De correctie heeft geleid tot het instellen van een vordering op het moederdepartement.

Toelichting passiva

Ontwikkeling eigen vermogen

Een deel van het eigen vermogen wordt afgeroomd ten behoeve van de eigenaar (zie onder Algemeen).

Voorzieningen (€ x 1.000)

(x € 1.000)					
	Stand 1-1-2012	Onttrekkingen	vrijval	Toevoegingen	Stand 31-12-2012
Personeel	1.611	66	845	112	812
Overige voorzieningen	350		350		0
Totaal	1.961	66	1.195	112	812

3. Kasstroomoverzicht

(x € 1.000)				
		(1)	(2)	(3)=(2)-(1)
Omschrijving		Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie	Vershil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting
1	Rekening-courant RHB 1 januari 2012	5.038	8.814	3.776
2	Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	394	15.725	15.331
3a	Totaal investeringen	- 139.474	- 3.948	135.526
3b	Totaal boekwaarde desinvesteringen			
3	Totaal investeringskasstroom	- 139.474	- 3.948	135.526
4a	Eenmalige uitkering aan moederdepartement	- 483	- 3.643	- 3.160
4b	Eenmalige storting door moederdepartement		3.643	3.643
4c	Aflossingen op leningen	- 61	- 61	0
4d	Beroep op leenfaciliteit	139.000	8.570	- 130.430
4	Totaal financieringskasstroom	138.456	8.509	- 129.947
5	Rekening-courant RHB 31 december 2012 (1+2+3+4)	4.414	29.100	24.686

Toelichting kasstroomoverzicht over 2012:*1. Rekening-courant RHB 1 januari 2012 (+3.776)*

Ten tijde van de oorspronkelijk vastgestelde begroting 2012 was het uiteindelijke resultaat 2011 nog niet bekend. De afwijking is vooral veroorzaakt door de per saldo positieve mutatie in 2011.

2. Totaal operationele kasstroom (+15.331)

Het verschil komt tot stand door enerzijds een hogere winst dan verwacht en anderzijds een hogere depositostand per 31-12-2012. Deze depositostand van € 20 mln. wordt verklaard door in 2012 vooruitontvangen bijdragen van Defensie en de gemeente Zaanstad voor het project Hembrugterrein.

3. Totaal investeringskasstroom (+135.526)

De gerealiseerde investeringen zijn aanzienlijk lager dan begroot omdat de grondverwerving bij enkele projecten (nog) niet heeft plaatsgevonden.

4. Totaal financieringskasstroom (- 129.947)

Doordat de winst over 2011 hoger was dan begroot, zijn de uitkering aan het moederdepartement en de storting door het moederdepartement ten behoeve van de risicoreserve voor geactiveerde ontwikkelingsprojecten navenant hoger. Daarnaast behoefde in 2012 voor enkele projecten geen beroep te worden gedaan op de leenfaciliteit omdat de grondverwerving (nog) niet heeft plaatsgevonden.

4. Overzicht doelmatigheidsindicatoren per 31 december 2012

Doelmatigheidsindicatoren RVOB						
Kwantitatieve indicatoren	2008	2009	2010	2011	2012	Streefwaarde
Kostprijzen per product (x € 1.000)						
Pacht	888	813	717	574	601	689
Huur	762	739	674	625	695	689
Erfpacht	794	662	556	513	494	583
Medegebruik/overig	345	383	396	417	449	371
Zakelijke lasten	362	317	364	375	263	371
Omzet per productgroep (x € 1.000)						
Homogene producten	11.742	12.628	11.272	11.445	10.713	10.463
Heterogene producten	11.207	9.201	12.113	13.395	14.928	13.318
Totaal	22.949	21.829	23.385	24.840	25.641	23.779
Aandeel directe uren	52%	56%	61%	61%	62%	58%
Aantal directe uren voor medewerker in primair proces	1.148	1.246	1.289	1.350	1.391	1.270
FTE-totaal (excl. externe inhuur)	227	238	232	228,5	217,3	257,1
Mate van kostendekkendheid	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Saldo van baten en lasten (%)	4%	10%	5%	15%	19%	1%
Percentage in het gelijkgestelde procedures (WOZ)	92%	85%	95%	84%	92%	70%
Klachten binnen termijn van 6 weken afgehandeld	92%	100%	83%	92%	100%	100%

Kostprijzen per product

De realisaties zijn berekend door per product de gemiddelde gerealiseerde uren te vermenigvuldigen met het uurtarief van € 113. De onderschrijdingen bij pacht en erfpacht worden veroorzaakt door de invoering van specialisatie en een geautomatiseerde werkwijze, waardoor per akte minder tijd benodigd is. Ook de afwijking bij zakelijke lasten wordt veroorzaakt door efficiencywinst als gevolg van een vereenvoudigde werkwijze. De overschrijding bij medegebruik/overig wordt veroorzaakt doordat ook uren voor gedoog- en schouwbriefven in de realisatie zijn opgenomen, terwijl deze in de producttelling niet worden meegenomen.

Omzet naar productgroep

RVOB heeft voor de taken die voortvloeien uit de Comptabiliteitswet twee soorten producten onderscheiden: homogene en heterogene producten. De homogene producten zijn: pacht, huur, erfpacht, medegebruik/overig, zakelijke lasten, onbeheerde nalatenschappen en bodemmateriële. Per soort homogeen product zijn normuren gedefinieerd. Dat betekent dat er een genormeerd aantal uren per overeenkomst/zaak beschikbaar is. In tegenstelling tot de homogene producten zijn er voor de heterogene producten geen normtijden vast te stellen. Dit in verband met de diversiteit aan inzet van uren en activiteiten binnen het soort product. De heterogene producten zijn met name verkopen, aankopen, taxaties & advies. De overschrijding in de omzet heterogene producten wordt

Baten-lastendiensten

grotendeels verklaard doordat in de omzet ook de vrijval van de voorzieningen is opgenomen.

Aandeel directe uren voor totaal RVOB/DV

Dit kengetal geeft aan hoe het totale aantal netto te werken uren (aanwezige uren) aan directe en indirecte uren besteed wordt. Het geeft daarmee inzicht in het aandeel van de overhead (bedrijfsvoering, management en beleid).

Het aandeel directe uren scoort hoger dan de norm. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door (sturing op) een hoger aandeel directe uren van medewerkers in het primair proces.

Aandeel directe uren voor totaal RVOB/DV

Dit kengetal geeft aan hoe het totale aantal netto te werken uren (aanwezige uren) aan directe en indirecte uren besteed wordt. Het geeft daarmee inzicht in het aandeel van de overhead (bedrijfsvoering, management en beleid).

Het aandeel directe uren scoort hoger dan de norm. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door (sturing op) een hoger aandeel directe uren van medewerkers in het primair proces.

Aantal directe uren voor medewerker in primair proces

Dit kengetal laat de ontwikkeling zien van het aantal directe uren dat een medewerker (in fte) in het primaire proces op jaarbasis levert.

De organisatie heeft zichzelf hogere streefwaarden opgelegd dan de in de begroting 2012 opgenomen reeks, zodat eerder het gewenste niveau wordt bereikt.

FTE-totaal

Het als streefwaarde vermelde aantal fte's betreft de begrotingssterkte. De werkelijke bezetting ligt lager. In de afgelopen jaren is het RVOB terughoudend geweest met het vervullen van openstaande vacatures vanwege de voorgenomen organisatieveranderingen.

Mate van kostendekkendheid

Het uitgangspunt is dat de baten-lastendienst RVOB volledig kostendekkend is. Dit is in 2012 ruimschoots behaald.

Saldo van baten en lasten (%)

Het percentage is als volgt berekend: het saldo van baten en lasten gedeeld door de totale baten.

Percentage in het gelijkgestelde procedures (WOZ)

Het RVOB/DV betaalt namens het Rijk de onroerendezaakbelasting. Hij beoordeelt hiertoe de aanslagen en maakt waar nodig bezwaar. Door het aantal gehonoreerde bezwaarschriften te vergelijken met het aantal ingediende bezwaarschriften ontstaat een beeld van de effectiviteit van het maken van bezwaar door het RVOB/DV. De in de tabel vermelde norm stelt dat minimaal 70% van alle ingediende bezwaarschriften door de gemeente toegekend moet worden. In 2012 werd uiteindelijk van de door de gemeenten afgehandelde bezwaarschriften 92% toegewezen.

Klachten binnen termijn van 6 weken afgehandeld

Doelstelling is dat alle ontvangen klachten binnen de gestelde termijn van de klachtenprocedure, binnen 6 weken, inhoudelijk worden beantwoord (100%-score). De doelstelling is behaald.

D. BIJLAGEN

BIJLAGE 1: TOEZICHTRELATIES ZBO's/RWT's

Instelling	ZBO	RWT	Begr. artikel	Financiering (x € 1.000)			Verwijzingen (website en toezichtvisie/arrangement ¹)	Acc. Verklaring (rechtmatigheid)
				Begroting	Premies	Tarieven		
Waarderingskamer	ja	ja	art. 1	555 ²			www.waarderingskamer.nl	V
AFM	ja	ja	art. 2	29.721		54.200	www.afm.nl	V
DNB	ja	ja	art. 2	27.710		97.830	www.dnb.nl	V
Stichting Waarborgfonds Motorverkeer	nee	ja	art. 2	0		63.857 ³	www.wbf.nl	V
Bureau der motorrijtuigenverzekeraars	nee	ja	art. 2	0			www.wbf.nl	V
Commissie Eindtermen Accountantsopleiding	ja	nee	art. 2	0			www.ceaweb.nl	V
Stichting administratiekantoor beheer financiële instellingen (NLFI)	nee	ja	art. 3	5.250			www.nlfi.nl	V
Stichting Afwikkeling Marorgelden Overheid (SAMO)	ja	nee	art. 8	0			www.maror.nl	n.v.t.
Stichting Joods Humanitair Fonds (SJHF)	Ja	nee	art. 8	0			www.jhf.nl	V

¹ De toezichtvisie is neergelegd in de daarop van toepassing zijnde wet- en regelgeving en/of in een afzonderlijke toezichtvisie die beschikbaar is op het departement.

² De bijdrage in 2012 was 600 -/- terugstorting exploitatieoverschot 45.

³ Betreft gegevens uit de verantwoording over 2011.

Functie: de belangrijkste wettelijk geregelde taken.

Waarderingskamer: De Waarderingskamer heeft als belangrijkste taak het houden van toezicht op de waardering van onroerende zaken door de gemeenten in het kader van de Wet WOZ.

Autoriteit Financiële Markten (AFM) en De Nederlandsche Bank (DNB): Het toezicht op de financiële markten is onderverdeeld in twee domeinen, te weten het prudentieel toezicht en het gedragstoezicht. Op grond van de Wet op het financieel toezicht (Wft) oefent DNB het prudentieel toezicht op financiële instellingen uit en is de AFM belast met de uitoefening van het gedragstoezicht. Beide toezichthouders beslissen tevens omtrent de toelating van de financiële ondernemingen tot de financiële markten.

Stichting Waarborgfonds Motorverkeer: Het Waarborgfonds Motorverkeer vergoedt overeenkomstig de Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen (Wam) schade aan benadeelden. Daarnaast is het Waarborgfonds Motorverkeer ingevolge de Wam aangewezen als Schadevergoedingsorgaan.

Nederlands Bureau der Motorrijtuigenverzekeraars (NBM): Het NBM is verantwoordelijk voor het regelen van schaden door buitenlandse motorrijtuigen in Nederland en staat garant voor betaling van schade als onverzekerde Nederlandse motorvoertuigen in andere bij het groenekaart-

Bijlagen

systeem aangesloten landen schade veroorzaken. Daarnaast is het NBM op grond van de Wam aangewezen als informatiecentrum waarbij personen die schade hebben geleden die is veroorzaakt door een motorrijtuig uit een EU-lidstaat, informatie kunnen verkrijgen die hen in staat kan stellen een vordering tot schadevergoeding in te dienen.

Commissie Eindtermen Accountantsopleiding: de Commissie heeft de volgende wettelijke taken:

- Het vaststellen van de eindtermen met inachtneming van de vakgebieden als bedoeld in artikel 56 Waa en artikel 66 Wra en de beroepsprofielen van NOvAA (AA) en NIVRA (RA);
- Het aanwijzen van de opleidingen die het theoretisch deel van de accountantsopleiding geheel of gedeeltelijk verzorgen, met uitzondering van de eindtermen die betrekking hebben op de praktijkstage, voor zover deze opleidingen niet zijn geaccrediteerd overeenkomstig artikel 5a.9 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek;
- Het toetsen van de praktijkstage aan de mate waarin wordt voldaan aan de eindtermen;
- De afgifte van de verklaring van vakbekwaamheid: toelating tot het accountantsberoep van buitenlandse accountants.

De stichting administratiekantoor beheer financiële instellingen (NLFI): NLFI voert het privaatrechtelijke beheer over de deelnemingen van de Staat der Nederlanden in de vennootschappen ABN AMRO Group N.V., ASR Nederland N.V., RFS Holding B.V. en ABN AMRO Preferred Investment B.V.

Stichting Afwikkeling Maror-gelden Overheid (SAMO): SAMO is belast met de afwikkeling van onder het publiekrechtelijke regime afgegeven beschikkingen.

Stichting Joods Humanitair Fonds (SJHF): SJHF⁵² is fondsbeheerder en verleent subsidies voor humanitaire projecten in centraal en oost-europa met betrekking tot ondersteuning van joods gemeenschappen, joods onderwijs, voorlichting en hulp aan slachtoffers van conflictsituaties. Feitelijk voert SJHF sinds 2009 geen publiekrechtelijke taken meer uit.

*DNB*⁵³

Toezichttaak

Als prudentieel toezichthouder ziet DNB toe op de soliditeit van financiële ondernemingen en het bijdragen aan de stabiliteit van de financiële sector.

Doelstellingen

Hoofddoel van het toezicht is een stabiele en integere financiële sector die op een groot vertrouwen van het publiek mag én kan rekenen. Daartoe heeft DNB de volgende uitgangspunten geformuleerd:

1. *Macro-economisch: Waarborgen van de financiële stabiliteit*
De crisis heeft duidelijk gemaakt dat in het moderne, internationaal sterk verweven financiële stelsel microprudentiële analyse alleen niet voldoende is om de soliditeit van instellingen te bewaken. Instellin-

⁵² Formeel is SJHF sinds 2012 geen ZBO meer.

⁵³ Zie voor een meer uitgebreide beschrijving de ZBO-verantwoording van DNB over 2012.

- gen die op zichzelf gezond lijken, kunnen in korte tijd instabiel worden als gevolg van systeemeffecten. Een van de belangrijkste lessen uit de crisis is dan ook om macroprudentieel beleid te voeren en macroprudentiële risico's in het toezicht te betrekken.
2. *Thematisch toezicht: instellings- en sectoroverschrijdend*
Een belangrijke vernieuwende ontwikkeling in het toezicht van DNB is het thematisch toezicht. De afgelopen jaren zijn hier goede ervaringen mee opgedaan. Door op een specifiek thema naar een groep instellingen te kijken, kunnen gemakkelijker vergelijkingen worden getrokken en best practices worden geïdentificeerd. Op basis van de themaonderzoeken kunnen individuele instellingen vervolgens met het reguliere instrumentarium worden gevraagd specifieke risico's te mitigeren. Omdat de mogelijkheden om op geaggregeerd niveau te publiceren ruimer zijn dan op instellingsspecifiek niveau, is het bovendien mogelijk om via communicatie het gedrag van de sector te beïnvloeden.
  3. *Sectorspecifiek: verminderen van de belangrijkste risico's*
De crisis heeft twee structurele zwakheden in de Nederlandse financiële sector blootgelegd, die in het bijzonder zullen moeten worden aangepakt. Ten eerste is gebleken dat de kwantiteit en kwaliteit van de buffers in het financiële systeem onvoldoende groot zijn. Ten tweede is een aantal bedrijfsmodellen onvoldoende houdbaar gebleken. De toezichtactiviteiten zullen gericht moeten zijn op het versterken van de buffers en het verbeteren van de levensvatbaarheid van het bedrijfsmodel.
  4. *Europese en nationale regelgeving: voorbereiding, implementatie en transitie*
  5. Tijdens de Europese Top van 29 juni 2012 is besloten om tot Europees toezicht op banken te komen, onder te brengen bij de ECB. DNB steunt dit voornemen tot de vorming van een Europees vangnet en Europees bankentoezicht – mits krachtig vormgegeven – omdat hiermee de negatieve wisselwerking tussen bankwezen en nationale overheidsfinanciën kan worden doorbroken. Deze dynamiek is een belangrijke bron van onrust gebleken in de Europese schuldencrisis.
  6. In reactie op de crisis is voorts wereldwijd erkend dat de regelgeving op een aantal punten diende te worden aangescherpt. Als gevolg hiervan is een aantal majeure wetgevingstrajecten in gang gezet. Deze nieuwe regelgeving is risicogebaseerd, stelt hogere eisen aan kapitaal- en liquiditeitsbuffers en risicobeheer, vergroot de reikwijdte en effectiviteit van het toezicht en biedt meer ruimte voor macroprudentieel toezicht.

Bijlagen

Geleverde prestaties

Enige kerncijfers:

Maatregelen bij onder toezicht staande instellingen	2011	2012
Aanwijzing	8	10
Last onder dwangsom	93	54
Bestuurlijke boete	2	1
Publicatie	1	0
Financieringsplan	1	2
Saneringsplan	0	0
Hertselplan	3	0
Stille curatele	3	1
Aanstelling bewindvoerder	1	0
Doorhaling register op initiatief van DNB	0	0
Noodregeling	0	0
Aangifte bij het OM	0	0

Maatregelen bij niet onder toezicht staande instellingen	2011	2012
Last onder dwangsom	1	1
Bestuurlijke boete	2	4
Publicatie	0	1
Aanwijzing	2	0
Stille curatele	1	0
Aangifte bij het OM	2	0
Noodregeling	0	0
Faillissement op verzoek van DNB	0	0

Toezichtkosten etc.

Kosten DNB (x € mln.)	2011	2012
Banken ¹	46,71	51,49
Pensioenfondsen	26,69	29,48
Verzekeraars	33,88	34,63
Overige instellingen en sanctiewet	10,77	11,97
Som der lasten	118,05	127,57
Aan onder toezichtgestelden toe te rekenen kosten	92,99	97,83
Gemiddeld aantal fte's ²	656	720

¹ Banken inclusief overige kredietinstellingen (niet-banken). De elektronischgeldinstellingen zijn in 2011 verantwoord onder Banken terwijl zij in 2012 zijn verantwoord onder Overige instellingen en sanctiewet.

² Direct personeel plus toegerekende ondersteuning.

AFM ⁵⁴

Toezichttaak

Als gedragstoezichthouder ziet de AFM toe op ordelijke en transparante financiële marktprocessen, zuivere verhoudingen tussen marktpartijen en zorgvuldige behandeling van cliënten.

Beleidsdoelen

Hoofddoel van het toezicht is het bevorderen van eerlijke en transparante financiële markten. Daartoe heeft de AFM drie doelstellingen geformuleerd:

1. *De AFM bevordert zorgvuldige financiële dienstverlening*

⁵⁴ Zie voor een meer uitgebreide beschrijving het jaarverslag van de AFM over 2012.

Bijlagen

Consumenten moeten kunnen vertrouwen op zorgvuldige financiële dienstverlening. De AFM bevordert deze zorgvuldigheid door toe te zien op het gedrag van financiële ondernemingen.

2. De AFM ziet toe op een eerlijke en efficiënte werking van de kapitaalmarkten

Beleggers moeten kunnen vertrouwen op eerlijk en efficiënt functionerende kapitaalmarkten. Vertrouwen in kapitaalmarkten draagt bij aan een gunstig investeringsklimaat en is daarmee goed voor de Nederlandse economie. De AFM bevordert de eerlijke en efficiënte werking van kapitaalmarkten door toe te zien op de handhaving van de spelregels voor kapitaalmarkten.

3. De AFM draagt bij aan de stabiliteit van de financiële markten

De kredietcrisis heeft laten zien hoe systeemrisico's de stabiliteit van het financieel systeem kunnen bedreigen. De AFM creëert samen met DNB randvoorwaarden voor financiële markten waarop risico's transparant en beheersbaar zijn.

Geleverde prestaties

Enige kerncijfers:

Toezichtmaatregelen	2011	2012
<i>Formele toezichtmaatregelen</i>		
Opgelegde boetes	36	22
Opgelegde lasten onder dwangsom	19	28
Aangiftes	11	5
Intrekking vergunning	102	93
Aanwijzingen	64	16
Publieke waarschuwingen	7	5
Instelling van een Wft curator	0	2
Civielrechtelijke maatregelen (Wtfv)	22	15
Toezeggingen (Whc)	0	1
Totaal aantal formele toezichtmaatregelen	261	187
<i>Informele toezichtmaatregelen</i>		
Aantal normoverdragende gesprekken/brieven	919	543

Toezichtkosten etc. (x mln.)	2011	2012
Aanbieders	26,3	30,0
Accountantsorganisaties	7,4	6,7
Adviseurs en bemiddelaars	15,6	18,0
Effecten uitgevende instellingen	16,9	15,9
Infrastructuur	1,5	1,2
Integriteit	0,1	0,1
Overig	4,6	4,4
Vorbereiden van wet- en regelgeving, consumenten-voorlichting en overig niet toezicht	5,2	4,7
Afschrijving eerder geactiveerde kosten	2,4	0,0
Geactiveerde lasten ontwikkelde software	0,2	0,0
Som der lasten	80,3¹	81,0
Aan onder toezichtgestelden toe te rekenen kosten	47,7	54,2
Gemiddeld aantal fte's	483	526

¹ Als gevolg van een afrondingsverschillen komt het totaal niet overeen met de som van de afzonderlijke bedragen.

BIJLAGE 2: OVERZICHT NIET-FINANCIËLE INFORMATIE OVER INKOOP VAN ADVISEURS EN TIJDELIJK PERSONEEL (INHUUR EXTERNEN)

		Programma- en apparaats- kosten (x € 1.000)
1	Interim management	132
2	Organisatie- en formatieadvies	1.503
3	Beleidsadvies	121
4	Communicatieadvisering	1.309
	Beleidsgevoelig (som 1 t/m 4)	3.065
5	Juridisch advies/ondersteuning	469
6	Advisering/ondersteuning opdrachtgevers automatisering	69.067
7	Accountancy, financiën en administratieve organisatie	2.952
	(Beleids)ondersteunend (som 5 t/m 7)	72.488
8	Uitzendkrachten (formatie & piek)	121.474
	Ondersteuning bedrijfsvoering	121.474
	Totaal uitgaven inhuur externen	197.027

Toelichting⁵⁵

Ten opzichte van 2011 is de externe inhuur op alle hoofdcategorieën toegenomen. Het inhuurpercentage komt daarmee ook hoger uit, namelijk op 9,1%. Daarmee blijft het ministerie van Financiën nog wel onder de Roemer-norm van 10%.

Er is in één geval sprake van inhuur van externen met een tarief hoger dan € 225 per uur. Het betreft de inhuur van specialistische kennis die nodig is voor de upgrade van het financieel systeem van het Agentschap.

⁵⁵ Bij de baten-lastendiensten is de inhuur bepaald op basis van kosten en niet op basis van uitgaven.

BIJLAGE 3: AFGEROND EVALUATIE- EN OVERIG ONDERZOEK

Soort onderzoek	Onderwerp	Art	Start	Afronding	Vindplaats
Beleidsdoorlichting	Een optimaal financieel resultaat bij het verwerven, beheren, ontwikkelen en afstoten van materiële activa van/voor het Rijk ten behoeve van de realisatie van rijksdoelstellingen.	7	2012	2013	
Effectenonderzoek ex-post	Effect uitvoering toezicht MGO/ZGO op doelstelling compliance	1	2011	2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2012/06/20/rapport-van-de-commissie-stevens-over-horizontaal-toezicht-bij-de-belastingdienst.html
	Effect uitvoering toezicht Toeslagen op doelstelling compliance	1	2012	2013	
	Effect uitvoering toezicht Douane op doelstelling compliance	1	2012	2013	
	Aftrek wegens geen of geringe eigenwoningschuld WBSO	1	2011	2013	
	Afdrachtsvermindering onderwijs	1	2011	2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2012/04/02/hoofdrapport-evaluatie-wbso-2006-2010.html
	Afdrachtsvermindering onderwijs	1	2012	2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2012/09/18/evaluatie-van-de-afdrachtvermindering-onderwijs-2006-2011.html
Overig evaluatieonderzoek	Fiscale Monitor	1	Jaarlijks	Jaarlijks	www.belastingdienst.nl
	Pps voortgangsrapportage 2011/2012	3	2012	2012	http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brieven/2012/12/18/voortgangsrapportage-dbfm-o-2012.html
	Evaluatie Financieel Kader RVOB	7	2012	2012	

Toelichting:

Hieronder wordt, artikelsgewijs, de toelichting gegeven voor de beleidsdoorlichtingen en evaluatieonderzoeken die in 2012 zijn gestart en/of afgerond.

Artikel 1:

Door de fiscale wet- en regelgeving te evalueren, wordt gezien of de uitgangspunten juist waren en of beoogde doelstellingen ook daadwerkelijk zijn gerealiseerd.

Bijlagen

In de Miljoenennota 2013 zijn in bijlage 5 de evaluaties genoemd en samengevat die sinds de Miljoenennota van 2012 gerealiseerd zijn. Dit is ten eerste de evaluatie van de WBSO. Deze evaluatie is uitgevoerd door het EIM in opdracht van het ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie. De belangrijkste conclusie uit de WBSO-evaluatie over de periode 2006–2010 is dat hij doet wat hij beoogt: de private loonuitgaven aan speur- en ontwikkelingswerk (S&O) bevorderen.

Verder heeft Regioplan in opdracht van het ministerie van OCW de regeling afdrachtvermindering onderwijs geëvalueerd mede naar aanleiding van de forse stijging van het budgettaire beslag sinds 2007. De onderzoekers verklaren een deel van deze stijging als gebruik dat niet oorspronkelijk door de wetgever was bedoeld. Deze regeling wordt omgezet in een beter te richten subsidieregeling die onder de begroting van OCW valt.

De afronding van de evaluatie over de aftrek wegens geen of geringe eigenwoningschuld (regeling Hillen) zal in 2013 worden afgerond.

De planning van de effectenonderzoeken voor toezicht Toeslagen en toezicht Douane is aangepast. De onderzoeken zijn gestart in 2012 en worden afgerond in 2013. De aard van het onderzoek toezicht Toeslagen is veranderd van ex post in ex ante.

Artikel 3:

De Tweede Kamer is middels een voortgangsrapportage DBFM(O) geïnformeerd over de voortgang van de uitdagingen zoals benoemd in de voortgangsrapportage 2010/2011, de kabinetsvisie op PPS/DBFM(O), het op kabinetsvisie volgende debat en de aanvullende brief van eind 2011.

Artikel 7:

In verband met de bij artikel 7 geschetste ontwikkelingen is besloten om de in de begrotingen voor 2012 en 2013 genoemde doorlichting m.b.t. «een optimaal financieel resultaat bij het verwerven, beheren, ontwikkelen en afstoten van materiële activa van/voor het Rijk ten behoeve van de realisatie van rijksdoelstellingen» voorlopig aan te houden.

De in de begroting 2011 en het begrotingsjaarverslag 2011 genoemde doorlichting m.b.t. het «efficiënt beheren en vervreemden van onroerende zaken van het rijk» gaat feitelijk op in de hierboven genoemde doorlichting met betrekking tot «een optimaal financieel resultaat bij het verwerven, beheren, ontwikkelen en afstoten van materiële activa van/voor het Rijk ten behoeve van de realisatie van rijksdoelstellingen» en komt daarom (als aparte doorlichting) te vervallen.

In 2012 is de evaluatie van het Financieel Kader RVOB ter hand genomen en zijn stappen gezet voor het opstellen van een aangepast kader. Met de, overeenkomstig het Regeerakkoord, overgang van de verantwoordelijkheid voor rijksvastgoed van Financiën naar BZK is ook de verantwoordelijkheid voor het Financieel Kader overgegaan naar BZK.